

LUOVAA LUONNOSTA KESÄKERHO, TAIDEKASVATUSTA LAPSILLE

Kuutsa, Milja

2010 Tikkurila

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU
TIKKURILA

LUOVAA LUONNOSTA KESÄKERHO, TAIDEKASVATUSTA LAPSILLE

Milja Kuutsa
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
2010

Luovaa Luonnosta kesäkerho, taidekasvatusta lapsille

Vuosi 2010

Sivumäärä 72

Opinnäytteekseni valikoitui toimintakeskeinen kehittämistyö. Työssäni toimintaosuutena toimii ”Luovaa Luonnosta” kesäkerho. Toteutus tehtiin yhteistyössä Vantaan kaupungin kulttuuripalvelujen kanssa Tikkurilassa, Lasten Taidetalo Pessissä kesällä 2009. Kerhon ohjelmaa toteutettiin ekologisia lapsilähtöisiä taide- ja kulttuurikasvatuksen menetelmiä käyttäen. Toimintaa toteutettiin mahdollisemman edullisesti, kaupungin linjauksen mukaisesti. Kesäkerho oli suunnattu kuudesta kahdeksaan vuotiaalle lapsille.

Kimmoke toteuttaa tämä työ syntyi kiinnostuksestani lasten taidepainotteisia työskentelytapoja kohtaan. Halusin toteuttaa eettisen ja ekologisen uskomukseni mukaisen omaa ammatillisuuttani kehittävän työn. Halusin toteuttaa työn, missä huomioidaan ja kunnioitetaan luontoa sekä lasten omia mielipiteitä. Tässä työssä halusin tutkia taidekasvatuksen mahdollisuuksia luovan toiminnan välineenä sosiaalialalla. Työssäni pohdin onko mahdollista lisätä taide- ja kulttuurikasvatuksen toteuttamisen kautta lasten hyvinvointia? Taide- ja kulttuurikasvatuksen käsitteitä tarkastelin työssäni ekologisten taidepainotteisten menetelmien näkökulmasta.

Kehittävän työotteen mukaisesti kesäkerhon aikana keräsin työhöni aineistoa osallistuvalla havainnoinnilla. Näitä olivat lapsille tehdyt kyselyt, lasten seuranta ja havainnointi. Aineistoa kerääntyä arviointia varten myös dokumentoimalla kesäkerhon päivien antia valokuvaten sekä oman päiväkirjauksen avulla. Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa toteutui keskusteluja toiminnan ohella. Kesäkerhotoiminnan päätteeksi toteutuivat palaute- ja arviointikeskustelut sisällystä sekä toiminnan onnistumisesta. Keskusteluja käytiin kerhoon osallistuvien lasten vanhempien kanssa päivittäin. Lopuksi vanhemmille toteutettiin pienimuotoinen kysely koko kesäkerhon toiminnasta.

Kesäkerhon aikana lapset saivat hyödyllisiä asiantietoa ja vihjeitä luonnon-, kierrätys- ja uusiomateriaalien käytöstä sekä niiden hyödyntämisestä. Toiminnassa voitiin osoittaa lapsille, että ekologisten menetelmien käyttäminen, materiaalien- ja tavaroiden kierrättäminen sekä niiden uusiokäyttö taiteen tekemisessä voi olla hauskaa ja helppoa. Lasten on helppo soveltaa näitä oppeja tulevaisuudessa omassa elämässään.

Luovaa luonnosta kesäkerhon toiminta toteutui suunnitelmien ja tavoitteiden mukaisesti. Lasten havainnoiminen päivittäin osoittautui positiiviseksi kokemukseksi. Taidepainotteisessa työskentelyssä eri materiaalien runsas ja monipuolinen käyttö innosti kerhoon osallistuvien lasten mielikuvituksen ja luovuuden liikkeelle. Lasten innostuneisuus välittyi loppuunvietyinä hienoina lasten itsensä näköisinä taideteoksina ja käyttöesineinä sekä leluina. Leluille ja tavaroille luotiin uusia käyttötarkoituksia sekä korjaamalla tavaroita saatiin niiden käyttöikä pidennettyä. Lyhyelläkin, lapsia huomioivalla luovalla toiminnalla, voidaan antaa lapsille uusia ja innostavia kokemuksia.

Kaikki kerhoon osallistuneiden lasten ja heidän vanhempiensa sekä Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa käydyt arviointi sekä palautekeskustelut toiminnan onnistumisen osalta olivat kannustavia ja positiivisia. Saatujen palautteiden perusteella voidaan osoittaa, että lapsilähtöisellä ekologisilla taidepainotteisilla menetelmillä toteutettu toiminta kiinnostaa lapsia ja heidän vanhempia. Kyselyn tulokset osoittavat, että vastaavalle toiminnalle on kysyntää.

Avainsanat: Taidekasvatus, kulttuurikasvatus, lasten hyvinvointi, kerhotoiminta.

Summer Club 'Luovaa luonnosta' - arts education for children

Year 2010

Pages 72

This thesis was an activity-oriented development project. The operational part of the thesis consisted of the summer club 'Luovaa Luonnosta', a cooperation project with the City of Vantaa's cultural services. The club was arranged at children's Art House Pessi, in Tikkurila, during summer 2009. Ecological child-centred methods for arts and cultural education during the club sessions were applied. This was a low budget club, according to the guidelines from the City of Vantaa. The summer club was aimed at children aged 6-8 years.

My personal interest in children's various ways of working was one of the impulses for choosing this topic. I wanted to improve my professional skills in a way that would support my ethical and ecological views. It was important that children's opinions mattered and things were done with respect to the environment. The objective of the thesis was to study the possibilities arts education has in promoting children's creativity. In this work, I wanted to study whether realising art education in an ecological way supports the well-being of children. The concepts of arts education and cultural education were defined based on ecological arts methods.

In this case, the approach of the thesis means that the data for the thesis was gathered using interactive observations at the summer club, such as simple enquiries and follow-ups of the children and observing the children. The data also includes photos and my personal diary of the events at the summer club. The personnel of Art House Pessi provided feedback in our daily discussions plus at the end of the project. Furthermore, the parents gave their opinions in daily discussions and with a small survey at the end of the summer.

During the lessons, the children gained useful data and tips on using and utilising recycled materials and materials from the near-by surroundings. The summer club was an example of how easy and enjoyable it is to be an artist by using ecological methods and recycled materials. It is also easy for the children to use what they learned in practise in everyday life.

'Luovaa Luonnosta' summer club fulfilled the set objectives and plans. Observing children at work on daily basis was a very positive experience. Using a whole range of materials with many kinds of ways inspired the imagination and creativity of the children. The enthusiasm was well conveyed with genuine pieces of art, toys and other utility articles; materials found in the near-by surroundings and at a recycling centre turned into these various forms of creative art. Toys were repaired or reused in a new way. Even this short period of time was long enough to provide the children with new and exciting experiences.

All the feedback received was positive and encouraging and showed that the summer club had achieved its goals. Based on the feedback, arts education carried out using ecological methods and materials interests both parents and children. The results of the survey showed that there is a demand for this type of activity.

Key words: arts education, cultural education, well-being of children, club activities.

Sisällys

JOHDANTO	6
1 ERI VAIHEIDEN KULKU	9
1.1 Kehittämistyön eri vaiheet	9
1.2 Ideointi, suunnittelu ja toiminnan valmistelu	10
1.3 Toiminnan tavoitteet	12
1.4 Aineiston kerääminen ja arviointikeinot	13
2 LASTEN TAIDE- JA KULTTUURIKASVATUKSEN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN	15
2.1 Lapsilähtöiset ekologiset taide- ja kulttuurikasvatuksen menetelmät	15
2.2 Taidekasvatus	16
2.3 Kulttuurikasvatus	19
2.4 Ekologinen lastenkulttuuri	20
2.5 Taide- ja kulttuuritoiminnan vaikutukset lasten hyvinvointiin	21
3 LUOVAA LUONNOSTA KESÄKERHO	26
3.1 Toimintakeskeinen kesäkerho	26
3.2 Toiminnan ensimmäinen päivä: Tullaan tutuiksi	27
3.3 Ympäristöpäivä	30
3.4 Retki Heurekaan puistoon	35
3.5 Metsänhaltijan, Metsänhaltijattaren tai Metsänörkin valtakuntien valmistelua	39
3.6 Retki Tikkurilan Kierrätyskeskukseen	43
3.7 Tavaroiden ja lelujen uusi elämä	47
3.8 Toiminnan viimeinen päivä: Näyttely ja hyvästien jättäminen	49
4 ARVIOINNIN, HAVAINNOINNIN JA PALAUTTEIDEN TULOKSIA	50
4.1 Kehittämistyön tavoitteiden ja ammatillisuuden arviointi	50
4.2 Työn eri vaiheiden arviointi	53
4.3 Kesäkerhotoiminnan arviointi	54
4.4 Aineiston arviointi	55
4.5 Lapsilta saatujen palautteiden arviointia	56
4.6 Pessin henkilökunnalta ja vanhemmilta saadun palautteet arviointi	58
4.7 Ammatillisuuden arvioiminen	58
4.8 Taidepainotteisen ja ekologinen työskentelyn onnistuminen	60
5 TYÖN EETTISET ASPEKTIT JA TYÖSKENTELYN HAASTEET	61
6 POHDINTA	64
7 Lähteet	68
8 Liitteet	72

JOHDANTO

Kimmo toteuttaa tämä työ syntyi kiinnostuksestani lasten taidepainotteisia työskentelytapoja kohtaan. Erityisesti minua kiinnosti suunnitella ja toteuttaa ohjattua taide- ja kulttuuripainotteista toimintaa lapsille. Halusin toteuttaa toimintakeskeisyyden, missä huomioidaan ja kunnioitetaan luontoa ja lasten omia mielipiteitä. Tässä työssä halusin myös tutkia taidekasvatuksen mahdollisuuksia luovan toiminnan välineenä sosiaalialalla.

Kesäkerhon toiminta oli suunnattu vantaalaisille kuudesta kahdeksaan vuotiaalle lapsille. Toimintaan osallistuivat lisäksi yhdeksän ja kymmenen vuotiaat lapset, jotta toimintaan tarvittava lapsimäärä toteutuisi. Lasten Taidetalo Pessi on korkeatasoista lasten kulttuuria tarjoava kulttuurikeskus. Pessin tiloissa on eri-ikäisten lasten ja heidän perheidensä mahdollista harrastaa eri taiteen muotoja. Pessissä kokoontuvat säännöllisesti lapsille suunnatut musiikki- ja taidekerhot. Vantaan kulttuuripalvelut järjestää myös erilaisia lyhyempikestoisia tapahtumia ja kursseja. (Vantaan kaupunki, 2010)

Tein toiminnan suunnittelun, sekä toteuttamisen yhteistyössä toisen Tikkurilan Laurea Ammattikorkeakoulun opiskelijan, Katja Bergströmin kanssa. Päädyimme työn suunnittelu- ja esittelyvaiheessa tekemään omat erilliset opinnäytetyömme. Päätös töiden eriyttämisestä kypsyi aikataulujen yhteensovittamisen vaikeuksista sekä maantieteellisen etäisyytemme takia. Teimme kahtiajaon yhdessä työtämme ohjanneen opettajan kanssa. Sovimme painoalueiden jaon kulkevan taide- ja ympäristökasvatuksessa ja niiden käsitteissä. Toiminnallisissa töissämme on yhtäläisyyksiä yhteisten vaiheiden takia. Taidekasvatus valikoitui sopimuksen mukaisesti työhöni painoalueeksi.

Luovaa Luonnosta Kesäkerho toteutui yhteistyössä Vantaan kaupungin kulttuuripalvelujen kanssa kesäkuussa 2009. Kesäkerhon toiminta sijoittui vantaalle Tikkurilaan Lasten Taidetalo Pessiin sekä sen lähialueelle. Ohjelma toteutettiin ekologisia lapsilähtöisiä taide- ja kulttuurikasvatuksen menetelmiä käyttäen. Luovaa Luonnosta kesäkerho toiminnan kautta mahdollistui seurata ja havainnoida lasten taidepainotteista työskentelyä, missä luonto toimii innoittavana tekijänä.

Kehittämistyön tekemisen ajan syvennyin kirjallisiin lähteisiin koskien lasten taide- ja kulttuurikasvatusta sekä ekologista lastenkulttuuria. Kulttuurin ja kasvatuksen nähdään monien määritelmien mukaan kietoutuvan yhteen (Kalhama & Vartiainen 2006,30). Työssäni pyrin

vertailemaan ja yhdistämään eri lähteissä esitettyjä osa-alueita osaksi toteutettua kesäkerhontoimintaa.

Valtioneuvosto käynnisti vuonna 2008 ohjelmatyön, jolla tähdättiin toimiin, joilla voidaan lisätä hyvinvointia taiteen ja kulttuuritoimintojen kautta. Ohjelmatyön lopputuloksena syntyi opetusministeriön julkaisema ehdotus - Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010 - 2014. Tämä taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia ohjelmaa käytän yhtenä keskeisenä lähteenä tässä työssä. (Liikanen, 2010). Taide- ja kulttuuritoiminnan vaikutuksia hyvinvointiin lähestyin Markku T. Hyypän ja Hanna- Liisa Liikasen (2005, 5-7, 62-66) kirjan Kulttuuri ja terveys esitettyjen elementtien kautta. Näitä keskeisiä käsitteitä käsittelem Hyypän tekemän nelijaon mukaisesti. Näitä ovat aistitoimintojen rikastuttaminen, hyvinvoinnin tukeminen ja yhteisöllisyys sekä itse taide elämykset. Hyypän (2005, 68-70, 112) mukaan kulttuuriharrastukset ja taide parantavat tutkitusti ihmisten hyvinvointia. Taiteen tekeminen ja kulttuuritoimintaan osallistuminen tukevat myös terveyttä. Taide luo elämyksiä ja virittää aistejamme havainnoimaan ympäristöämme rikkaammin.

Lasten ekologista kulttuuri-käsitettä avaan työssäni Suosalon ym.(2008,8,26) Lasten aurinkovuosi kirjan mukaisesti. Tarkoitukseni oli tuoda esille, miten tärkeää ekologisten menetelmien ja materiaalien käyttö on lasten kasvatuksessa. Työni ulkopuolelle rajasin yleisen kulttuuritoiminnan, vaikka itse toimintavaihe toteutettiin lasten kulttuuria tarjoavassa paikassa. Lisäksi en tässä työssä tarkastele lasten kasvuun ja kehitykseen liittyviä teorioita.

Kehittävän työotteen mukaisesti keräsin aineistoa osallistuvan havainnoinnin avulla. Kesäkerhon aikana keräsin työhöni aineistoa kyselyillä ja sekä havainnoimalla lasten päivittäistä työskentelyä ja toimintaa. Lasten mielipiteiden ja tuntemusten näkyväksi tekemiseksi olimme kehittäneet toiminnan aikana lapsille esitettävät apukysymykset ja hymiökuvat avuksi. Päiväkohtaisten apukysymysten ja päivien loppuun suunnattujen hymiö arviointikyselyjen avulla oli tarkoitus saada lapsilta vastauksia erityisesti toiminnan onnistumisesta. Hymiöiden avulla lapset pystyivät paremmin kuvaamaan ajatuksiaan heti toiminnan jälkeen.

Työni kehittämisen vaiheet esittelen luvussa yksi. Aloitan suunnittelusta ja päätän sen opinäytetyöni kirjoittamisen loppuvaiheeseen. Kehittämisen vaiheiden lisäksi tässä luvussa käsittelem työhöni liittyviä rajauksia. Työn kolmannessa luvussa on teoriaa joka sisältää keskeisimmät käsitteet ja niiden määrittelyn. Teoriaa käsittelem myös työni muissa luvuissa. Neljännessä luvussa esittelen varsinaisen toiminnan ”Luovaa Luonnosta” kesäkerhon ohjelman.

Työn loppuosa on varattu työhön liittyvien arviointien ja palautteiden käsittelylle. Palautekeskustelu ja kirjallisen arvioinnin saaminen Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa toteutuivat toiminnan aikana sekä viimeisen toimintakerran päätteeksi. Näihin palaute- ja arviointeihin perehdyin tarkemmin luvussa neljä. Työhöni liittyviä eettisyyteen liittyviä asioita pohdin työn eri lukujen ohessa. Lisäksi käsittelen viidennessä luvussa eettisiä аспекteja koskien omaa ammatillisuuttani tulevana sosionomina. Tulevana sosionomina voin olla esikuvana ekologisten lapsilähtöisten toimitapojen ja materiaalivalintojen puolestapuhujana. Viimeisessä luvussa esittelen pohdintoja, sekä saavutettuja tuloksia ja mahdollisia kehitysideoita. Lopuksi mietin myös kenelle, missä ja miten voisin näitä oppeja hyödyntää.

1 ERI VAIHEIDEN KULKU

1.1 Kehittämistyön eri vaiheet

Toiminnallinen kehittämistyö etenee projektimallin mukaisesti. Tämä ammattikorkeakoulun toimintakeskeinen työ muodostui Luovaa Luonnosta kesäkerhon toiminnan ympärille, jolle olin asettanut omat tavoitteet. Opinnäytteen tekemiselle oli myös asetettu omat tavoitteet (Hakala 1998, 24-25). Tässä kehittämistyössä menetelmävalintoja tein yhteistyössä työn ohjaavan opettajan kanssa käydyissä tapaamisissa sekä työskentelyn ohjaukseen liittyvässä opinnäytetyön suunnitelmaseminaarissa. (Laurea Opinnäytetyön ohjeistus. 2006) Keskustelimme kehittämistyöhömmä liittyvästä toimintaosuudesta neuvotteluissa Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa.

Kehittämistyön projekti käynnistyi idea- ja suunnitelmavaiheella. Tätä vaihetta seurasi sopimusten tekeminen Taidetalo Pessin ja Laurea Ammattikorkeakoulun kanssa. Sopimuksilla selkeytettiin vastuukysymykset. Sopimusten perusteella oli mahdollista suunnitella toiminnan yksityiskohdat tarkemmin. Tässä vaiheessa kävimme työparini kanssa lukuisia puhelinpalaveria, sekä tapasimme muutaman kerran toisiamme. Näiden neuvotteluiden tarkoituksena oli valmistaa tuotos suunnitelma seminaaria varten. Puhelinneuvottelujen tuloksena syntyi alustava suunnitelma ja toiminnanrunko. Suunnitelma esiteltiin suunnitelmaseminaarissa Laureassa. Seminaarin jälkeen kävimme esittämässä alustavan toiminnan rungon Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnalle. Samalla saimme katsottua tiloja läpi tarkemmin ja tutkittua mitä Pessin materiaaleja meillä olisi mahdollisuus käyttää toiminnassa. Tämä tapaaminen ja tutustuminen Pessin tiloihin selkeytti lopullisen toiminnan ohjelman suunnittelun. Tässä vaiheessa myös toiminnasta tiedottaminen ja markkinointi etenivät samanaikaisesti. Pessin tuottaja Satu Yliriskun kanssa valmistelimme tiedottamisessa käytettäviä tekstejä lukuisin puhelinkeskusteluin ja sähköpostiviestein. Lasten ilmoittautuminen kerhoon jatkui kerhon alkamispäivään saakka lisäksi suoraan Pessiin.

Toiminnallinen vaihe toteutettiin kesällä 2009. Tutkimus- ja kirjoitusvaihe jatkui maaliskuuhun 2010. Tutkimus ja kirjoitusvaiheessa yhdistin teoriaa toimintaan. Toiminnasta nousseita aiheita pohdin ja analysoin työssäni. Toiminnasta kerättyjen aineistojen arvioiminen ja tulkitseminen oli kaikista aikaa vievin vaihe. Tässä vaiheessa vertasin tuloksia teoriapohjaan ja samalla kirjoitin tätä kehittämistyötä.

1.2 Ideointi, suunnittelu ja toiminnan valmistelu

Työskentely käynnistyi aiheen miettimisellä, paikan valinnalla sekä toiminnan alustavalla suunnittelulla syksyllä 2008. Tätä vaihetta tein yhteistyössä työparin Katja Bergströmin kanssa. Tikkurilassa sijaitseva Lasten Taidetalo Pessi kiinnosti meitä molempia sen monipuolisen toiminnan ja maantieteellisen sijaintinsa takia. Kävimme kysymässä Lasten taidetalo Pessin toiminnanjohtaja Annukka Steniukselta ja tuottaja Satu Yliriskulta mahdollisuutta toteuttaa toiminta osuus Pessissä. Esitimme alustavan ideamme kesäkerhon toiminnan toteuttamisesta ympäristö- ja taidepainotteisen toiminnallisen viitekehyksen puitteissa. Ideamme otettiin hyvin vastaan sellaisenaan.

Toiminnallisen kesäkerhon ajankohdaksi sovittiin kesäkuun alku 2009. Keskustelussa painoimme huomioivamme toiminnassa Pessin henkilökunnan toiveita ja tarpeita. Käytyämme henkilökunnan kanssa valmistelevia keskusteluja oli noussut esille kuntien taloudellinen niukkuus toteuttaa erilaisia toimintoja. Pessin henkilökunnan toiveiden mukaan suunnittelu ja toiminta toteutettiin mahdollisemman pienellä budjetilla. Lasten Taidetalo Pessin toiminnanjohtaja päätyi palkkaamaan meidät taideohjaajiksi kesätoiminnan ajaksi. Tapaamisessa sovimme, että Pessin henkilökunta vastaa lasten kerhoon ilmoittautumisista ja kerhomaksuista. Vantaan kaupungin tehtäväksi jäi myös lasten vakuuttamisesta hoitaminen kerhotoiminnan aikana. Palkallisina taideohjaajina toimiminen mahdollisti meidät toteuttamaan itsenäisesti toimintaa Pessin tiloissa ilman muuta talon henkilökuntaa. Lisäksi palkattuina ohjaajina meillä oli mahdollisuus liikkua kerhoryhmän lasten kanssa taidetalon ulkopuolella. Toimintaan voitiin näin yhdistää tutustumis- ja retkeilyä lähialueen puistoihin ja kierrätyskeskukseen.

Suunnittelun aikana oli tavoitteena, että kerhon toiminnot eivät olisi liian vaikeita tai yksityiskohtaisia. Tehtäviä suunniteltiin niin, etteivät ne saisi turhauttaa lasta ja johtaa epäonnistumisiin. Onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä varsinkin lapsille, joilla on esimerkiksi oppimisvaikeuksia ja epävarma olo omasta osaamisestaan sekä pärjäämisestään. Kielteiset kokemukset vahvistavat lapsen heikkoa itsearvostusta, jotka voivat puolestaan johtaa negatiiviin oppimiskokemuksiin. (Känkänen, P. 2003, 87-88.) Suunnitelmavaiheessa meillä ei ollut tiedossa ketä ja kuinka monta lasta kesäkerhoon olisi tulossa. Toimintoja suunniteltiin soveltuvaksi eri-ikäisille lapsille. Päivän ohjelmarunko valittiin niin, että sitä voitiin muokata lasten määrän, sekä tarpeiden ja toiveiden mukaan. Lisäksi jaoimme ohjelmarungon työparini kanssa niin, että kumpikin saisi suunnitella ja vetää yhtä monta kertaa ryhmätoimintoja. Yhdessä tehdyn jaon mukaisesti toiminnan suunnittelun tarkoitus oli vastata kumpikin vuorol-

laan toiminnasta. Jaon mukaisesti oli tarkoitus toisen toiminnan ohessa seurata ja havainnoida sekä kirjata ylös tärkeimpiä havaintoja ja lapsille esitettyjä apukysymyksiä.

Helmikuussa 2009 tehtiin kesäkerhoa koskevia mainostekstejä Vantaan kaupungin kulttuuri-toimen Internet sivuille ja kesätoimintalehteen, jotka ilmestyivät maaliskuussa. Vantaan kaupungin Taidetalo Pessin tuottaja vastasi kesätoiminnan tiedon julkaisemisesta, markkinoinnista sekä ilmoittautumisista. Olimme toimittaneet tarvittavat ideat ja materiaalit tuottajan käyttöön. Lehtiä ja mainoksia jaettiin kaupungin sisäisessä postissa kouluille ja päiväkodeille vantaalaisille lapsille ja heidän perheilleen. Vantaan kesälehdessä kerhoa markkinoitiin Luovaa luonnosta päiväleirinä. Itse käytän tässä työssä toiminnasta kesäkerho nimitystä, joka oli lapsille helpommin ymmärrettävä käsite. Huhtikuun alussa alkoi ilmoittautuminen kesäkerhoon. (Vantaalaisten kesälehti 2009,6. <http://vantaa.fi/kesälehti>. [http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp? path=1; 218; 6552;60357;86270](http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;218;6552;60357;86270)).

Koulun suunnitelmaseminaaria varten tehtiin esitys, mitä toiminnassa ja kirjallisissa töissämme käsittelemme. Suunnitelmaseminaaria varten tehty esitys toimi kesäkerhon ohjelman tukena ja runkona. Suunnitelmaseminaarin tuotoksena meille valmistui kehittämisprosessin toteuttamisen ja arvioinnin mahdollistava suunnitelma. (Laurea, Opinnäytetyöohje. 1.10.2007, 5-6). Suunnitelma seminaari esitettiin 6.5.2009 Tikkurilan Laureassa.

Seminaarin tuloksena päädyimme työparini kanssa jakamaan yhteisen työn kahdeksi erilliseksi työksi. Toimintavaihe sovittiin toteutettavan suunnitelman mukaisesti yhdessä. Päätimme yhdessä kahtiajaon kulkevan taide- ja ympäristökasvatuksessa ja niiden käsitteissä. Tämän sopimuksen mukaisesti taidekasvatus valikoitui oman työni painopisteeksi. Seminaarin jälkeen kävimme Lasten Taidetalo Pessissä tekemässä työsopimuksen kesäkerhotoiminnan ajaksi. Ilmeni että toimintaan ilmoittautuneita lapsia ei ollut tarvittavaa määrää. Tässä vaiheessa sovimme, että kerho järjestetään jos saamme osallistujia kesäkerhoon vähintään kuusi. Tarkoituksenamme oli saada kaksitoista lasta osallistumaan kesäkerhoon.

Ilmoittautuneiden määrän ollessa vähäinen aloitimme tehomarkkinoinnin jakamalla tarkennettuja kesäkerhoa koskevia esitteitä ja mainoksia Tikkurilan lähialueiden kouluihin ja päiväkoteihin sekä kauppojen ilmoitustauluille. Tämän tehomarkkinoin tarkoituksena oli antaa tarkempaa tietoa kesäkerhosta ja sen tarjonnasta, jotta saisimme tarvittavan määrän lapsia kesäkerhoomme.

Seuraavien viikkojen aikana sovimme kesäkerhon ohjelmasta sekä miten toiminnan ohjaus ja työnjako toteutuisivat parhaiten. Jaoimme toimintakertojen ohjelman tasapuolisesti niin, että kumpikin saisi ohjata ja seurata vuorollaan lapsia suunnitelmien mukaisesti. Näiden viikkojen aikana muokkasini tavoitteeni kehittämistyölle ja eri toimintakerroille, jonka pohjalta laadin ohjelmanrunгон. Toukokuun aikana valmistimme myös kesäkerhoa koskevat kutsukirjeet osallistujille sekä lupa ja retki-ilmoituskirjeet. Näitä kirjeitä teimme yhteistyössä Lasten Taidetalo Pessin tuottajan Satu Yliriskun kanssa. Tämän vaiheen aikana jännitimme osallistujien määrää ja markkinoimme kesäkerhoa myös omille tuttaville ja ystäväperheille. Toimintaa edeltävänä viikkona saimme varmistuksen Lasten Taidetalo Pessin Tuottajalta, että toiminta toteutetaan ja ilmoittautuneita lapsia oli riittävästi.

1.3 Toiminnan tavoitteet

Toiminnalle laadin kolme päätavoitetta, jotka toimivat myös tämän kehittämistyön ammatillisina tavoitteina ja työn punaisena lankana. Ensimmäisenä tavoitteena oli tarjota kerhoon osallistuville lapsille mahdollisuus tutustua sellaisiin taidetyöskentelytapoihin, missä luonto toimii innoittavana lähtökohta. Kesäkerhon aikana toteutettujen luontoretkien tarkoituksena oli innoittaa lapsia saamaan ideoita luonnosta kerättyjen materiaalien avulla. Toisena tavoitteena oli tuoda lapsille tutuksi ekologista lasten kulttuuria ja avata termiä toiminnan ja retkien avulla. Kolmantena tavoitteena oli innostavan kesäkerhotoiminnan tarjoaminen lapsilähtöisesti. Näiden kolmen päätavoitteen saavuttamisen kautta pyrin saamaan selville onko toiminnalla vaikutusta kerhoon osallistuvien lasten hyvinvointiin.

Kesäkerhon toimintapäiville olin laatinut päiväkohtaisia tavoitteita ja suunnitelmia. Päiväkohtaiset aiheet valitsin päätavoitteiden perusteella. Jokaiselle päivälle laadin tarkempia tavoitteita, jotka olin suunnitellut toiminnan suunnittelun ohessa. Pessin henkilökunta antoi meille vapaat kädet suunnitella päivittäistä ohjelmaa. He toivoivat että lasten kanssa kokeiltaisiin Pessiin saatua uutta rintanappien teko konetta. Edullisesti toteutettava kerho-ohjelma oli myös heidän toiveissaan. Henkilökunta oli tyytyväisiä eri päiville asetettuihin tavoitteisiin. Päiväkohtaisten tavoitteiden selvittämiseksi olin laatinut myös lapsille esitettäviä apukysymyksiä, joita käytin havainnoinnissa. Näiden avulla keräsin aineistoa tavoitteiden toteutumisen arviointia varten. (Katso liite 6)

Kuva 1. Kolmen päätavoitteen positiiviset vaikutukset lasten hyvinvointiin

Työhön liitin omat ammatilliset tavoitteeni osaksi toimintaa. Suunnitteluvaiheessa ja toiminnan aikana halusin luoda hyvän vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen suhteen Pessin henkilökunnan, lasten ja heidän vanhempien välille. Oma kiinnostukseni lapsia huomioivaan ja kunnioittavaan toimintaan oli taustalla kun asetin toiminnalle tavoitteita. Halusin toteuttaa toimintakeskeisentyön, missä huomioidaan ja kunnioitetaan myös luontoa ja erityisesti lasten omia mielipiteitä. Tavoitteena oli lisäksi pohtia taidekasvatuksen mahdollisuuksia luovan toiminnan välineenä sosiaalialalla.

1.4 Aineiston kerääminen ja arviointikeinot

Kehittävän työtteen mukaisesti keskeisenä osa-alueena oli aineisto, jota työssäni keräsin Kesäkerhon aikana. Aineiston keräämisessä käytin tutkimus menetelmänä osallistuvaa havainnointia. Osallistuva havainnoinnissa tutkija on yksi tutkimustilanteessa mukana olevista henkilöistä. (Hirsijärvi, ym. 2003,199-206,Vilkka, H. 2006,37-39,44-45). Arviointi tapahtui pääsääntöisesti lasten toiminnan havainnoimisella ja heille esitettyjen apukysymysten (Liite 6) avulla. Näitä kysymyksiä esitin lapsille saaden heidän omia mielipiteitä ja toiveita toiminnan toteuttamisen suhteen esille. Jokaisen kerhopäivän päätteeksi esitimme lisäksi saman hymiokuva arviointikyselyn (Liite 8). Hymiöiden avulla lapset pystyivät paremmin kuvaamaan omia tunteuksiaan päivien toiminnan onnistumisesta. Työssä käytetty hymiökyselyn koosteesta on tehty kaavio arvioinnin palautteiden osioon. Päivän aikana toteutin havainnointia valmiiksi laatimieni apukysymysten avulla. Apukysymykset asetin laatimieni tavoitteiden mukaisesti.

Näitä kysymyksiä esitin toiminnan välissä lapsille ja kirjasin niitä ylös omaan oppimispäiväkirjaani. Päiväkirjaa täydensin myös omilla havainnoillani.

Havainnoinnissa seurasin kesäkerhon päivittäisiä tilanteita, tapahtumia ja lasten innostumista sekä käyttäytymistä. Havainnointi valikoitui menetelmäksi, koska lapset eivät välttämättä osaa kertoa omia ajatuksiaan päivien teemoista tai eivät osaa analysoida omaa toimintaansa erilaisissa tilanteissa. Pelkkien kysymysten avulla aineistosta ei olisi tullut niin kattavaa, kuin mitä se havainnoinnin avulla oli. Lapsilähtöisessä toiminnassa kuunnellaan lapsen omaa mielihetkettä. Havainnoinnilla pyrin saamaan selville miten lapset kokivat toiminnan lasten kannalta. Lasten mielipiteiden kerääminen vain haastattelemalla on hankalaa. (Saarikoski H, 2005, 27-28). Yhdistämällä useita erilaisia tiedonkeruu menetelmiä voidaan kuitenkin saada esille lasten todelliset mielipiteet.

Aineistoa kerääntyi lisäksi arviointia varten dokumentoimalla lapsien työskentelyä päivien aikana valokuvaten sekä oman päiväkirjauksen avulla. Valokuvasin koko kesäkerhon toimintaa niiden lasten osalta, joiden vanhemmilta oli saatu lupa. Valokuvia käytin tässä työssä toiminnan kuvauksen visuaalisen ilmeen piristeenä sekä omina muistikuvina.

Kerhoon osallistuville lasten vanhemmille jaoimme kotiin vietäväksi arviointi- ja palautekyselyn koko kesäkerhon toiminnasta (Liite 10). Arviointi- ja palautekeskustelut toteutuivat myös kerhoon osallistuvien lasten vanhempien kanssa. Kyselyn avulla selvitimme lasten ja heidän vanhempiansa näkemyksiä kerhosta ja sen onnistumisesta. Laadimme Pesin henkilökunnalle kirjallisen arviointikaavakkeen, mitä käytimme kumpikin itsenäisesti osana arviointia. Lasten Taidetalo Pessissä pidettiin sovitusti henkilökunnan kanssa palautekeskustelu heti kesäkerhon jälkeen. Palaute- ja arviointikeskustelu käytiin kesäkerhon sisällöstä sekä sen onnistumisesta. Kyselyiden ja havainnointien tuloksia on koottu osaksi tätä työtä. Pyrkimyksenä oli ymmärtää tutkimuskohteita (Hirsijärvi. ym. 2003,151-157,168-169). Tässä työssä tutkimuskohteiden ymmärtämisellä tarkoitetaan lasten innostumista, elämyksien kokemista ja luovuuden syntymistä osana taidekasvatusta.

Toiminnan aikana arvioin päivittäin kerätyn aineiston pohjalta, kuinka asetetut tavoitteet saavutettiin. Havaintoja ja tuloksia vertasin päiväkirjamerkintöjeni kanssa. Lapsille esitettyjen päiväkohtaisten kysymysten ja osallistuvan havainnoinnin tulosten perusteella sain paremman näkemyksen kuinka lapset ja heidän vanhempansa kokivat toiminnan. Päivittäin otettuja valokuvia käytin myös tulosten arvioimisen ja analysoimisen apuvälineenä. Valokuvien avulla pystyin taltioimaan lasten toimintaa ja heidän töitään sekä ilmeitään ja innostustaan.

Valokuvien avulla sain työhöni visuaalisen ilmeen pirteämmäksi. Työssäni pohdin ja vertailin kesäkerhosta saatuja tuloksia teoria pohjaan.

2 LASTEN TAIDE- JA KULTTUURIKASVATUKSEN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN

2.1 Lapsilähtöiset ekologiset taide- ja kulttuurikasvatuksen menetelmät

Työn keskeisimmiksi osa-alueiksi nousivat jo ideavaiheessa lapsilähtöinen ekologinen taide- ja kulttuurikasvatus. Näiden keskeisten osa-alueiden kautta oli luonnollista lähteä tutkimaan niiden käsitteitä ja merkitystä lasten hyvinvointiin. Taiteella ja kulttuurilla on tärkeä osa lapsen persoonallisuuden kehitystä. (Hyypä, M, 2005) Taide- ja kulttuurikasvatus jakautuu kuvataiteeseen, musiikkiin, kädentaitoihin ja ilmaisutaitoon. Tässä työssä taidepainotteisuutta lähestytyn kuvataiteen ilmaisun ja kädentaitojen kautta. Taidetta lähestytään lapsilähtöisen ekologisen taide- ja kulttuuripainotteisen toiminnan kautta. Toiminnassa keskeisintä oli leikinomaisuus ja elämyksellisyys, joita tulkitaan tässä työssä havainnoimalla kesäkerhoon osallistuvien lasten toimintaa.

Lapsilähtöinen toiminta on nimetty varhaiskasvatustyön perustaksi kirjassa Varhaiskasvatusta ammattitaidolla 2009. Lapsilähtöinen toiminta sisältyy ohjaavaan kasvatukseen. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen kulttuuriin, kokemuksiin sekä toimintaan pohjautuvaa oppimista ja opettamisprosessia. Tämän mukaan eri kasvattajat mahdollistavat merkityksellisten kokemusten muodostamisen. Toimintaa suunnitellaan niin, että jokaiseen päivään kuuluu leikkimistä, liikkumista tutkimista sekä taiteellista kokemista ja ilmaisemista. Lapsilähtöisiä menetelmiä käyttävä kasvattaja kunnioittaa lasta ainutlaatuisena yksilönä. Kasvattaja huomioi lapsen tunteet, ajatukset, kiinnostuksen kohteet, mielipiteet, vaatimukset ja kehittymistarpeet. Kasvattajan on hyvä nähdä lapsi aktiivisena tekijänä, toimijana sekä tutkijana ja leikkijänä. Lapsen tarpeet voivat vaihdella päivästä ja tilanteesta riippuen. Toimintaa on pystyttävä muokkaamaan lapsen ja tilanteiden mukaan. (Järvinen M, Laine A, Hellman-Suominen K. 2009, 34-35)

Lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa lapselle tulee antaa päiväkodeissa itseisarvo (Liimola & Voutilainen 1993, 3). Lapsilähtöisyyden vastakohta on aikuislähtöisyys, jonka taustalla vaikuttavat behavioristiset näkemykset oppimisesta (Brotherus & Hytönen & Krokfors 2002, 51). Lapsilähtöisyydessä annetaan aiempaa enemmän vastuuta itse lapselle. Nykyisin aikuinen ja lapsi ovat tasa-arvoisemmassa asemassa toimijoina (Mörk-Huttunen, 2008, 9).

2.2 Taidekasvatus

Rankasen ym. (2007, 31) mukaan taiteen käsite on moninainen. Taiteeksi voidaan luokitella laaja-alaisesti sellaisia ilmaisuja, joille voidaan löytää vastineita eri aisteista. Mikä tahansa kehoon kielellä äänen, musiikin, visuaalisen kuvan tai muodon avulla tuotettu ilmaisu voidaan tulkita taiteen kielellä tapahtuvaksi ilmaisuksi. Ilmaisu voi olla myös sadun, tarinan tai runon muodossa esitetty ajatus tai tunne.

Taiteen merkitystä on pyritty saamaan näkyväksi kesäkerhoon osallistuneiden lasten havainnoinnin ja kyselyjen kautta. Lasten omia mielipiteitä on kunnioitettu ja heille annettiin mahdollisuuksia itse suunnitella ja toteuttaa sekä kokeilla eri taidepainotteisia menetelmiä vapaasti. Kerätyssä aineistossa on pyritty huomioimaan ja tuomaan myös esille lasten omia taidekokemuksia ja elämyksiä, eikä tavanomaista ohjaajan mallintamaa ja valmiiksi mietittyä malliopetusta. (Bardy, M. ym. 2001,126)

Taidepainotteisella työskentelyllä tarkoitetaan tässä työssä ennalta suunniteltua toimintaa, jolla oli taidekasvatukselliset tavoitteet. Ohjatessamme kesäkerhoon osallistuvia lapsia kiinnitimme erityistä huomioita lasten vapaaseen itseilmaisuun ja lasten omatoimisuuteen valintojen suhteen. Lapset saivat vapaasti toteuttaa omia mielikuvituksen värittämiä ideoitaan. Ohjaamisella tuettiin heitä materiaalien ja muiden työskentelyyn käytettävien välineiden käytössä enemmän kuin itse materiaalien valinnoissa.

Olimme valinneet työskentelytilaksi Taidetalon valoisimman ja avarimman tilan. Tila jo itsessään inspiroi työskentelyä. Isot ikkunat tilassa tulvivat valoa. Avoin korkea ja iso tila mahdollisti erilaiset toiminnat. Työskentelytilassa sijaitsevat isot työskentelypöydät helpottivat eri vaiheissa työskentelyä. Pöydille oli helppoa asettaa kaikkien ulottuville työskentelyvälineitä niin, että ne eivät olleet kenenkään tiellä ja esteenä. Suunnittelussa olimme miettineet tarkoin päivien ohjelman, mikä helpotti päiväkohtaisten ohjelmien toteuttamisen valmisteluja etukäteen. Lyhyen kesäkerhopäivän toiminnasta säästyivät näin aikaa itse taidepainotteiselle työskentelylle ja työskentelyvälineiden esille asetteluun pystyi näin kiinnittämään enemmän huomiota. Myös kerhopäivän ohjelman olimme laatineet niin, ettei aikaa käytetty toiminnasta loppusiivouksiin. Ohjaajina hoidimme kesäkerho aikana alku- ja loppuvalmistelut ennen ja jälkeen kerhon varsinaisen ajan ulkopuolella. Näin saimme työskentelyaikaa paremmin hyödynnettyä.

Sinikka Rusanen käyttää teoksessaan Taidekasvattajana varhaiskasvatukseen seuraavia määritelmiä taidekasvatuksesta. Rusanen on havainnut, ettei ole yhtä ainoaa oikeaa käytäntöä ja

määritelmää, vaan on erilaisten traditioiden muodostama taidekasvatuksen maailma. (Rusanen, S.2007, 73). Bardyn mukaan keskustelua käydään taideaineiden paikasta lapsen kasvuympäristöissä. Keskustelua tarvitaan koko yhteiskunnan tasolla, jotta voidaan luoda uusia kannustavia osallistumismahdollisuuksia. Taidelähtöisessä toiminnassa tärkeintä ei ole tulos tai suorite. Painopiste on mukana olemisessa ja osallistumisessa niin, että tekijöiden omat ideat ja luovuus tulevat huomioituksi. Osallistuminen yhdessä tekemiseen on näissä menetelmissä keskeisessä asemassa. Kerhoja ja toimintaa on järjestettävä vaikka ne eivät tuota järjestäjilleen voittoja. Lapsille tuotetut palvelut rikastuttavat lapsen kasvua ja tuottavat yhteiskuntaan hyvinvoivia aikuisia. (Bardy, M. ym. 2001,133-134).

Rankasen (2007,12) mukaan taidekasvatuksen menetelmien kokonaisvaltainen käyttäminen auttaa lapsia mielikuvien muodostamisessa. Taiteelliselle toiminnalle on hänen mukaansa ominaista ympäristön havainnoiminen ja tunteminen, aistimukset, tunteen ja mielikuva-ajattelu. Taitojen kartuttua on mielen ja mielikuvien tuottaminen kädentaitojen avulla helppompaa. (Rankanen, M. Hentinen, H. Mantere, M-H. 2007,12)

Kesäkerhoon valittiin erilaisia materiaaleja ja tekemisen muotoja, jotta voitiin antaa lapsille kokonaisvaltaisia taide-elämyksiä. Valitut materiaalit löytyivät luonnosta ja osa oli kierrätysmateriaaleja. Näiden materiaalien avulla lapsille annettiin mahdollisuus erilaisiin aistikokemuksiin. Materiaaleja koskettamalla lapset saivat esimerkiksi haistaa luonnon, tuntea materiaalien pintamateriaalien karkeuden sekä pehmeuden. Taiteen tekemisessä erilaisilla materiaalin valinnoilla voidaan luoda erilaisia vaikutuksia tekijöissä ja lopputulosten katselijoissa (Rankanen. ym. 2007,33).

Kesäkerhossa ohjelmaan oli varattu aikaa lasten omien teosten tarkastelulle ja niiden esittelyyn muille kerhoon osallistuville lapsille. Lapsille oli tärkeää päästä esittämään ja kertomaan kuinka teokset valmistuivat, mitä materiaaleja niiden valmistuksessa oli käytetty sekä mistä teokset kertoivat. Samalla lapset pystyivät paremmin kuvaamaan teoksen tekemisen eri vaiheita ja kuinka he olivat valinneet materiaalit, joista teokset tehtiin. Osalle lapsista oli tärkeää kertoa oman teoksen nimestä jotain muille. Toisille oli syntynyt mielikuvia teoksesta sekä pieniä tarinoita työskentelyn aikana. Näiden teosten, mielikuvien sekä tarinoiden havainnointia ja taltioimista teimme toiminnan ohessa. Välillä toiminta oli nopeatempoista, eikä aika riittänyt havaintojen tekemiseen samanaikaisesti ohjauksen lomassa. Kesäkerhossa lapset saivat esitellä omia töitään, jolloin he saivat esiintymällä ilmaista itseään. Taidekasvatus liitetään usein myös osaksi kasvatusta ja itsensä ilmaisua. (Rusanen.2007,57)

Tässä kehittämistyössä ei käytetty askartelutermiä. Toiminnassa huomattiin, että kesäkerhoon osallistuneet lapset käyttivät puheessa yleisesti askartelutermiä. He mielsivät käsillä

tehtävän toiminnan askarteluksi. Pyrimme tuomaan lapsille taidepainotteisen työskentelyn termiä tutummaksi askartelun rinnalle. Askartelu on terminä keksitty 1890-luvulla. Askartelua on pidetty aina tavoitteellisina toimintoina osana kasvatustoimintaa. Askartelua ei enää nykyisin mainita koulujen ja esiopetuksen opetussuunnitelmissa. Askartelun käsitteestä on luovuttu vuoden 1994 jälkeen erilaisissa peruskoulujen käsityön, kuvaamataidon ja kuvataiteen opetussuunnitelmissa. Helsingissä lastentarhan opettajien koulutuksesta askartelu on myös poistettu. Opetusoppaissa on kuvattu askartelun erilaisia menetelmiä, mutta ne on muutettu kuuluvaksi osaksi kuvataidetta. (Rusanen.2007, 79-84).

Opetusministeriön taideopetustyöryhmän muistio (1991,22) sisältää lakiesityksen taiteen perusopetuksesta. Lainsäädännössä ennakoitiin lasten ja nuorten taideopetuksen tarpeista ja muilla taiteenaloilla. Taideopetus pitää sisällään kuvataiteen ja musiikin. Tämän lain myötä luotiin käsite 'taiteen perusopetus', joka tarkoittaa kaikkea lain ja asetuksen mukaista, eri taiteenalojen peruskoulun ulkopuolista opetusta. Ensimmäinen laki taiteen perusopetuksesta tuli voimaan 1.6.1992. Sitä tarkistettiin vuonna 1998 (Laki n:o 633/1998). Vuoden 1998 laki määrittelee taiteen perusopetuksen seuraavasti: *"Taiteen perusopetus on tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää, ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen"*. Tämä laki on laadittu ensimmäisen kuvataidekoulun määritelmän hengessä. Laissa edellytetään, että taiteen perusopetus järjestetään Opetushallituksen laatimien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Vuonna 1992 ensimmäisen taiteen perusopetuslain valmistuttua opetusministeriön neuvotteleva virkamies Paula Tuomikosken mukaan: *"Perusopetusjärjestelmän olennaisin ohjausväline on laatutavoite: opetussuunnitelman perusteiden mukaan tapahtuva, pätevän taideopettajan suunnittelema ja antama opetus."* (Tuomikoski, P. 1993,13)

Sinikka Rusasen mukaan taidekasvatus on osa lastenkulttuuria. Rusasen mukaan taidekasvatus nähdään useita taidealoja koskevana, joka on muuta kasvatusta eheyttävä ja kokoava kasvatuksenala. Sillä pyritään vaikuttamaan lasten kasvuun ja kehitykseen. (Rusanen.2007,57)

2.3 Kulttuurikasvatus

Lahikaisen, Punamäen ja Tammisen (2008, 9) mukaan kulttuurin eri tasot ja muodot vaikuttavat kaikkiin ihmisiin läpi elämän ajan. Kulttuuri nähdään heidän mukaansa rakentavan yksilöiden arvoja, asenteita ja ajattelumalleja. Kulttuuri muokkaa ryhmien käyttäytymistä ja toimintaa. Kulttuuri on ihmisen luoma ja rakentama todellisuus, ympäristö ja yhteisö jonka kehitykseen yksilöt ja ryhmät osallistuvat. Kulttuuri identiteetin rakentajana hanke on pyrkinyt tekemään näkyviksi lapsuuden identiteetin ja kehityksen vuoropuhelua ja vaikutussuhteita.

Marjatta Bardyn mukaan kulttuuri ja taidelähtöiset kehitysmenetelmät ovat hyviä tapoja antaa lapsen äänen kuulua ja lisätä heidän osallistumismahdollisuuksia. Lasten tunteiden äärelle pääsemiseksi tarvitaan satuja ja tarinoita, jotka voidaan yhdistää taidetyöskentelyyn. Hänen mukaansa lasten osallistuminen nähdään laajasti demokraattisena peruskysymyksenä. Kun lapset ja nuoret saavat äänensä kuululle ja ne otetaan huomioon, heistä kasvaa aktiivisia aikuisia. Monissa kunnissa on käynnissä erilaisia hankkeita ja projekteja, joissa lasten osallistumista kehitetään. (Bardy, M. ym. 2001,131. STAKES 263/2001).

Kulttuuri- ja taidelähtöisiä kehitysmenetelmiä on tutkittu paljon ja sovellettu lasten sekä nuorten kasvatuksessa, opetuksessa ja vapaa-ajan toiminnoissa hyvin tuloksin. Marjatta Bardy ja Johanna Barkman ovat käyttäneet taiteiden luovia menetelmiä yhdessä lastensuojelulaitosten hoitajien ja heidän asiakkaidensa kanssa. Lähtöoletuksena oli, että taiteella on kyky laittaa mieli liikkeeseen. Minkä tahansa aistin tarjoama ilmaisukanava voi olla hyödyksi, kun lasta autetaan tavoittamaan omat kokemuksensa ja tunteensa. (Bardy, M. Känkänen, P. 2005)

Unescon ja YK:n perustamassa kulttuurin ja maailman kehityskomission raporteissa kulttuuri ja taiteet ymmärretään laajasti yhteiskuntaa ja ihmisten jokapäiväistä elämää muokkaavina tekijöinä. Raporteissa ei vain nähdä kulttuuria ja taiteita korkeakulttuurisina ilmiöinä tai erillisinä harrastuksina vaan osana tavallista arkea. (Bardy, M. ym. 2001,126. STAKES 263/2001). Taiteen tekemisessä tai kokemisessa eri aistit ja havainnointitavat yhdistelevät sekä virittävät ajattelua ja tunteita. (Rankanen, M. ym. 2007,31).

Ruokonen, Rusanen, Välimäen kirjan (2009, 3) mukaan YK:n lapsen oikeuksien sopimus 31. artiklassa

1. *Sopimusvaltiot tunnistavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikätasoonsa mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin.*

2. *Sopimusvaltiot kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin.*

2.4 Ekologinen lastenkulttuuri

Ekologinen lastenkulttuuri on lasten omaa kulttuuria, jossa leikit ja elämän tarkkailu ovat osa jokapäiväistä elämää. Pienillä teoilla ja toimilla voidaan luoda taidekulttuuria. Tekemisen lähtökohdaksi on olemassa olevien puitteiden ja luonnon materiaalien käyttäminen. Kierrättämällä vältetään materiaalien tuhlausta. Yhteistyön merkitys iloisten kokemusten luomisessa nähdään tärkeäksi. Ekologinen lastenkulttuuri haluaa huomioida kestävä kehityksen. Lapsena opittujen tekojen ja menetelmien kautta voidaan muutos saada pysyväksi. (Suosalo, A. ym. 2008, 8)

Kerhossa opetettiin uutta asiaa lapsille ekologisesta toiminnasta ja kierrättämisestä. Uusi asia jää lapsille paremmin mieleen kun teimme kierrätysmateriaaleista uudelleen käytettäviä esineitä ja leluja. Teokset, jotka olivat kierrätysmateriaaleista, muistuttivat materiaalin hyödyntämisestä vielä uudessa merkityksessään. Suosalon mukaan (2008,18) lapsen leikki muuttuu eri ikäkausina. Mielikuvituksen ja roolileikit ovat tyypillisiä kuusi - kahdeksan vuotiaille, nuoremmat toimivat enemmän aistiensa johdattelemana. Leikkien kautta lapset oppivat tutustumaan vieraisiin asioihin ja tilanteisiin. Leikkejä varten lapset eivät tarvitse monimutkaisia ja hienoja tarvikkeita. Lasten kekseliäisyys täyttää puuttuvat osat.

Kuvassa on esitetty Ekologista lastenkulttuurin ominaispiirteitä Suosalo. ym. kirjan (2008, 8) mukaan. Ekologisessa lastenkulttuurissa korostuvat tekeminen, yhteisöllisyys, leikit ja mielikuvituksen käyttö. Materiaalit ja toiminta tapahtuu luonnon innoittamana ja kierrätyksen kautta. Toiminta ei ole taloudellisista resursseista kiinni. Ekologinen lastenkulttuuri tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia. Lapsille välitettävät mallit on meistä aikuisista kiinni.

- **Kunnioita lapsen kauneuden tajua**
- **Huomaa lähellä olevan hienous**
- **Anna lapselle mahdollisuus ihailla yksinkertaista**
- **Ihaile yhdessä lapsen kanssa arjen pieniä suuria ihmeitä**
- **Muista nauttia hiljaisuudesta**
- **Iloitse ystävien seurasta**
- **Kannusta lapsen ihmeellisen vapaata järjen juoksua**
- **Anna pieneen käteen sakset tai ainakin neulaa ja lankaa**
- **Älä välitä liasta, rispaantuvista housunpolvista**
- **Käykää retkillä pihanurmilla ja keittiön pöydän alla**
- **Luota lapsen omiin taitoihin ja näkemyksiin**
- **Luota lapsen makuun**

Kuva 2. Ekologisen lastenkulttuurin ominaispiirteitä.

Suosalon (2008:26) ympäristökäsitöiden ja ekologisen taide-elämyksen tekemisessä materiaalit hankitaan luonnosta tai kierrätettävistä materiaaleista. Lähiluonnosta löytyvien materiaalien käyttäminen noudattaa vuosirytmää. Kesällä ja talvella on eri tavalla materiaaleja saatavilla luonnossa. Kaupoista hankittavien tavaroiden kohdalla ei ole vuotuista kiertoa. Lasten kasvuympäristöt tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia materiaalien hankkimiseen. Ekologista lastenkulttuuria voidaan edistää, kun taiteen tekemiseen hankitaan materiaalia ja ideoita luonnosta, pihoilta, rakennetuilta alueilta ja kierrätyskeskuksista. Kierrätysmateriaalia löytyy myös kodeista kankaiden, nappien ja käytöstä poistettujen lelujen sekä tavaroiden muodossa.

2.5 Taide- ja kulttuuritoiminnan vaikutukset lasten hyvinvointiin

Opetusministeriön toimintaohjelmaehdotuksen päämäärän (Liikanen. 2010,12) mukaan nähdään hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen taiteen ja kulttuurin toimintojen kautta. Ehdotuksessa korostettiin taiteen ja kulttuurin toimintoja osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Ehdotuksessa taide ymmärretään tavaksi ilmaista itseä ja toteuttaa omaa luovuuttaan (Liikanen. 2010,36).

Liikasen (2010,37) mukaan hyvinvointi syntyy itsensä, omien läheisten, lähiympäristön sekä palvelujärjestelmän toiminnan ja yhteiskuntapolitiikan tuloksena. Ihmissuhteet, yhteisöllisyys, mielekäs tekeminen ja osallistuminen ovat käsitteitä jotka liittyvät hyvinvointiin sosiaalialan näkökannalta.

Taidelähtöisiä menetelmiä on käytetty Suomessa laajasti lasten ja nuorten kasvatuksessa ja vapaa-ajan toiminnassa. Taiteen keinoin voidaan luoda toimivia kommunikointi menetelmiä henkilökunnan ja asiakkaiden välille. Vuorovaikutustilanteita voidaan parantaa luovuuden herättämisellä, yhdessä tekemisellä ja taiteen keinoin asioiden käsittelemisellä. Taide toimii hyvänä apuvälineenä tilanteissa, joissa kommunikaatiovaikeudet estävät asioiden normaalin käsittelyn. (Liikanen 2010,39,70)

Taide ja kulttuuri toiminnan edistämiseksi on laadittu paljon ohjelmia, ehdotuksia sekä lakeja. Hyvien mallien toteuttamiseksi ongelmaksi muodostuvat kuntien rajalliset resurssit. Toiminnan rahoittaminen nousee usein ylivoimaiseksi esteeksi. Eri hallinnon aloilla olevat niukat ja hajanaiset määrärahat mahdollistavat vain joidenkin hankkeiden toteuttamisen. Taidetyökentelyn ja sosiaalityön yhdistämisen edessä on myös runsaasti ennakkoluuloja. Uusien hallinnon alojen yli menevien menetelmien käyttöön otto on hidasta. (Liikanen 2010,46-47).

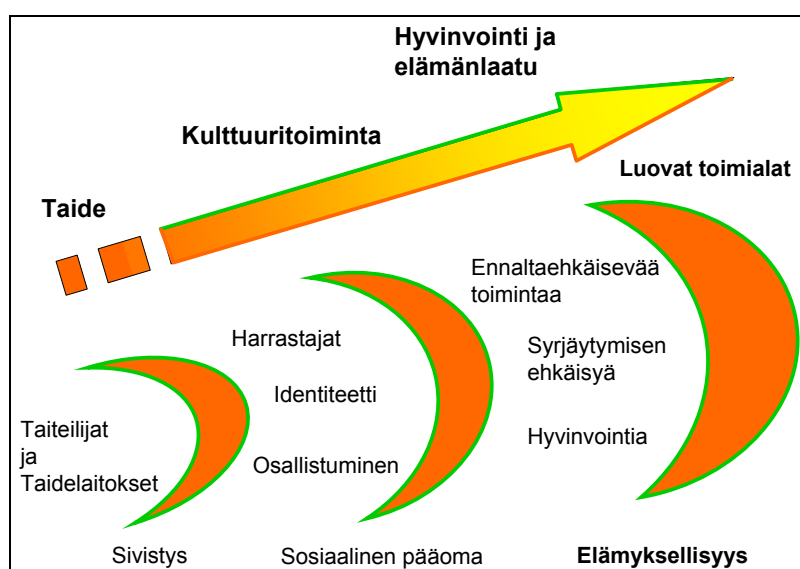
Taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvointiin on tutkittu eri näkökannoilta ja eri tieteenaloilla Suomessa. Kulttuuritoimintoihin osallistumisella ja sosiaalisella osallistumisella on todettu olevan positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. (Liikanen 2010,58-59) Lasten ja nuorten toiminnassa osallistuvan kanssakäymisen lisäämisellä ja yhteistoimintataitojen kehittämällä on saatu hyvinvointia lisääviä tuloksia. Ilmaisutaitojen harjoittamiseksi ja taiteen ymmärtämisen opettelemisessa lapset tarvitsevat ohjattua toimintaa. Niiden kautta voidaan kehittää lasten luovuutta. (Liikanen 2010,61)

Vantaan kaupungin ja sen hallinnonalojen tehtävänä on edistää kuntalaisten terveyttä, toimintakykyä ja hyvää elämää. Kulttuuritoimintaa koskevassa laissa säädetään, että kunnan tehtävänä on järjestää asukkailleen kulttuuritoiminnan mahdollisuuksia ja opetusta taiteen eri aloilla. Liikanen esittää teoksessaan kuinka taiteen ja kulttuuritoiminnan eri toiminnoilla voidaan parantaa asukkaiden hyvinvointia ja elämän laatua. (Liikanen 2010, 52)

Taide ja kulttuuritoiminta ovat ennaltaehkäiseviä toimintoja. Taide- ja kulttuuripalveluiden kasvanut tarjonta parantaa yhteisöllisyyttä ja elämyksien tarjontaa. Kaikilla näillä toimilla kasvu on vaikutuksia hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen. (Liikanen 2010, 52)

Vantaan kaupunki on laatinut luovuus ja kulttuurikasvatussuunnitelman esi- ja perusopetukselle. Työ on tehty yhteistoiminnassa opetus- ja kulttuuripalveluiden kanssa. Suunnitelmassa on kirjattu toimia, joilla taataan kaupunkilaisille yhdenvertaiset osallistumisen mahdollisuudet asuinpaikasta riippumatta. Suunnitelmalla tähdätään siihen, että taide- ja kulttuuripalvelut olisivat yleisesti tiedossa. (Nyman, H, 2006, 4)

Suunnitelman yhtenä tavoitteena on rohkaista lapsia monipuoliseen ilmaisuun ja osallistumiseen (Nyman, H, 2006, 8-9). Taide- ja kulttuuritoiminnan liittäminen hyvinvoinnin tuottamiseen ovat yleistä eri kaupungeissa. Kaupungit ovat resurssiensa puitteissa lisänneet toimintaa lapsille. Taide- ja kulttuuripalveluiden soveltamisella on ennalta ehkäiseviä vaikutuksia hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantamisessa. Toiminnan onnistuminen edellyttää toimialojen rajoja ylittävää yhteistyötä. (Liikanen. 2010, 53)

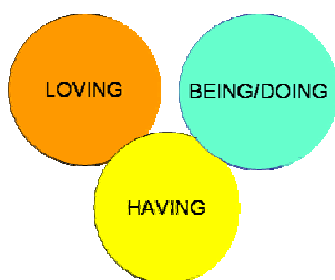
Kuva 3 Taide- ja kulttuuripalvelulla tuotetaan hyvinvointia (Liikanen 2010, 52).

Hyvinvoinnin käsitteitä on olemassa monia. Näissä käsitteissä on osittain samoja ja osittain erilaisia painotuksia. Useat korostavat enemmän voimavaroja sekä resursseja ja toiset taas tarpeita. (Strandell, H. 1995, 5. Lammi-Taskula, J. 2009, 9-31). Stakesin raportissa 25/1995, mikä on lasten hyvinvointia Harriet Strandell kirjoittaa, että hyvinvointia mitataan skandinaavisen tradition mukaan indikaattoreilla, joita kutsutaan elintasoksi ja elinoloiksi. Strandellin mukaan elinolututkimukset perustuvat hyvinvointikäsitteeseen lähinnä yksilöä koskeviin voimavaroihin. Jokainen voi itse kontrolloida ja tietoisesti ohjata omia elinolojaan. Näiden hyvinvoinnin osatekijöiden valinta vaihtelee eri maissa ja tutkimuksissa. Useimmiten osatekijöihin sisältyy samoja asioita. (Strandell. 1995, 5).

Suomalaisten hyvinvointi 2008 hyvinvointi koostuu kirjan toimituskunnan mukaan eri tekijöistä. Kirjan mukaan hyvinvointia voidaan jaotella objektiivisesti mitattavien sekä subjektiivisten arvoitusten ja tuntemusten perusteella. Tämän jaon mukaan objektiivisiksi tekijöiksi katsotaan terveys, elinolot ja toimeentulo. Subjektisiksi tekijöiksi kirja nimeää sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen ja onnellisuuden. Nämä kaksi kirjan osatekijää vahvistavat yleensä toisiaan. Subjektiiviseen hyvinvointiin heijastuu terveydentilamme ja elinoloimme sekä toimeentulomme. (Moisio, P. Karvonen, S. Simpura, J. Heikkilä, M. 2008: 14,28).

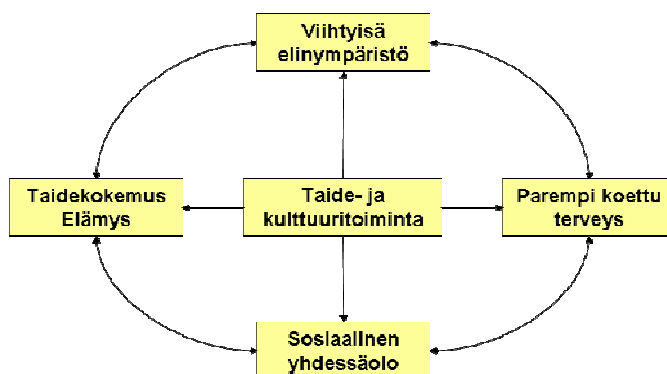
Matti Rimpilän (2008) mukaan huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista on ollut 1990-luvulta alkaen suomalaisen yhteiskunnan julkisessa keskustelussa näkyvästi esillä. (Moisio, P.y.m. 2008,62). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, julkaisi 2009 lapsiperheiden hyvinvointia koskevan kirjan. Kirjan toimittaneet tekijät kirjoittavat kuinka lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi on viime vuosikymmenen aikana parantunut. Heidän mukaansa lasten merkitys yhteiskunnalle on aina keskeisessä asemassa. Lasten terveen kasvun ja hyvinvoinnin turvaaminen on yhteiskunnan tehtävä. Se nähdään tekijöiden mukaan sijoituksena tulevaisuuteen. Kirjan tekijöiden mukaan lasten asema nähdään myös ihmisoikeuskysymyksenä, johon YK:n lapsen oikeuksien sopimuskin velvoittaa.

Hyvinvoinnin edistämiseksi antaa YK:n lapsen oikeuksien sopimus, jonka velvoittamana valtiot, kunnat, lasten vanhemmat ja muut lasten kanssa toimivat aikuiset toimimaan lasten hyvinvoinnin puolesta. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan. Lisäksi sopimuksen mukaan lapsilla on oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista sekä oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon. Sopimuksen periaatteiden mukaan lapsella on oikeus hyvään elämään ja kaikki lapset ovat tasa-arvoisia. Sopimus korosta, että kaikessa päätöksenteossa lapset etu on ensisijainen ja lapsen näkemykset on otettava huomioon. (Lammi-Taskula, J. Karvonen, S. Ahlström, S.2009,3-12).

Kuva 4. Erik Allardt'n hyvinvoinnin kolmijaosta.

Erik Allardt kirjoitti jo vuonna 1976 hyvinvoinnin ulottuvuuksista hyvinvointikäsitteen jakautuvan kolmeen luokkaan Having (elintaso), Loving (yhteisyyssuhteet) ja Being (vieraantumisen vastakohta). (Allardt, E.1976,9). Allardt'n hyvinvoinnin kolmiulotteista käsitettä käytetään yleisesti pohjoismaisissa tutkimuksissa. Allardt'nin kolmijako kiteytyy having - loving - being. Tämän kolmijaon perustana toimivat inhimilliset perustarpeet. Kolmijako osoittaa välttämättömän olemassaolon ja kehityksen aineellisiin ja aineettomiin ehtoihin.

Kuva 5. Taide- ja kulttuuritoiminnan kokemuksellinen ja välineellinen merkitys hyvinvoinnin kehikossa (Hyypä. ym.2005,112). Hyypän mukaan taide- ja kulttuuritoimintaan vaikuttavia tekijöitä on neljä. He vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. *Ensimmäinen* ja tärkeä on taide elämyksenä, merkityksenä ja taidenautintona sellaisenaan. Taide ei ole väline tässä osana ihmisen tarpeita. Taide virittää aisteja ja rikastuttaa elämysmaailmaa. *Toisena* on taiteen ja kulttuuritoiminnan yhteys hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemukseen. *Kolmantena* ovat kulttuuritoiminnan ja harrastamisen myötä syntyneet yhteisöllisyys ja verkostot, jotka auttavat hallitsemaan elämäämme paremmin. *Neljäntenä* ovat taiteen, arkkitehtuurin ja sisustuksen vaikutukset viihtyisämmän ympäristön luomiseksi. (Hyypä. ym. 2005,113.)

Kuvataiteen käyttämisessä lasten hyvinvoinnin tukemisessa on tärkeä huomioida taidetyökentelyn menetelmät ja vaiheet sekä kulloinkin itse tehtävät prosessit. Pelkkien valmiiden töiden katselu luo vain osan taide-elämyksestä. Työvaiheiden ja menetelmien tarkastelulla tai niihin tutustumalla voidaan luoda kokonaisvaltaisempi taide-elämys. (Rankanen M. ym.2007, 65)

Hyypä kirjoittaa mielikuvien olevan kuvia ihmismielissä. Mielikuvamme ovat hänen mukaan ajasta ja paikasta riippumattomia sekä oman luovuutemme värittämiä. Kulttuuri- ja taide-elämykset antavat meille uusia mielikuvia ja vahvistavat vanhoja. Tämän takia Hyypän mielestä mielikuvat ja mielikuvitus ovat tärkeitä, kun mietitään taide-elämyksen muuttumista

terveydeksi. Ympäröivän kulttuurin antamat ärsykkeet kopioituvat varhaislapsuudessamme aivoihimme, eivätkä katoa sieltä minnekään myöhemmin. Hyypän mukaan taiteella ja kulttuurilla on vaikutusta sosiaalisen elämän kokemuksiin ja hänen mukaansa nämä auttavat meitä jäsentämään ja ottamaan paremmin haltuun arkeamme. (Hyypä. ym.2005,5-7, 62-66.) Tähän Hyypän havaintoon on helppo yhtyä ja ymmärtää miksi, myönteiset kokemukset ja tunteympäristö jo lapsena on meille jokaiselle tärkeää.

Hyypän mukaan kulttuuriharrastukset ja taide parantavat tutkitusti ihmisten hyvinvointia. Taiteen tekeminen ja kulttuuritoimintaan osallistuminen tukevat myös terveyttä. Tämä on myös monin kotimaisin ja kansainvälisin tutkimuksin todettu. Taide luo elämyksiä ja virittää aistejamme havainnoimaan ympäristöämme rikkaammin. Taiteen voima ja mahdollisuudet kantavat arjen yläpuolelle. Mahdollisuuksia on tarjolla paljon ja jokaiselle löytyy omia juttuja taide-elämyksien maailmasta. Kaikki tämä kantaa elämäämme pitempään ja ovat arvokkaita kokemuksia, jotka rikastavat meitä. Taiteen avulla koemme olevamme terveempiä ja olemme elämässämme paremmin kiinni. (Hyypä. ym. 2005,68-70,112.)

Hyypä kirjoittaa, että myönteisen kokemuksen voi saada vaikka laulutaidottomien kuorosta, ei ole selvää perustuuko kuorossa toimimisesta saatu myönteinen kokemus laulamisen tuottamaan taidenautintoon vai yhteisöllisyyteen. Jo pelkkä toisten kuorolaulun kuunteleminen voi olla myönteinen taide-elämys. Itse olemme olleet kaikki lapsina jossakin koulun ja vapaa-ajan kerhoissa ja meillä on myönteisiä kokemuksia juuri yhdessäolosta. Muistikuvat omasta henkilökohtaisesta osaamisesta ovat huomattavasti vähäisempiä. Mukana olo kuvataidekoulussa ja koulunkuorossa on varmasti avartanut omia näkemyksiämme jo lapsuudesta lähtien.

3 LUOVAA LUONNOSTA KESÄKERHO

3.1 Toimintakeskeinen kesäkerho

Toiminta Luovaa Luonnosta kesäkerho toteutui Lasten Taidetalo Pessissä 4.-5.6.2009 ja 8.-12.6.2009. Toimintakertoja oli seitsemän ja kerhon toiminta sijoittui Lasten Taidetalo Pessin tiloihin sekä Tikkurilan lähiympäristöön. Pääsääntöisesti kerhon toimintaa toteutimme isossa taidetyöskentelytilassa sekä yhdessä musiikkiluokassa kello 10- 14 välisenä aikana. Toimintakertojen ohjelman toteutimme yhdessä tehtyjen suunnitelmien mukaisesti.

Kerhoon ilmoittautunut lapsiryhmä muodostui kymmenestä tytöstä. Nuorin osallistuja oli kuusi vuotta ja vanhin oli kymmenen vuotta. Pääosa osallistujista oli seitsemän vuotta. Osa kerhoon tulijoista oli ilmoittautunut kerhoon kaverin kanssa, suurin osa oli toisilleen vieraita. Ryhmän lapset tuntuivat hyvin tasapainoisilta ja innostuneilta heti ensimmäisestä päivästä alkaen.

Kerhon alussa myös lapsille kerrottiin, että ohjaajat ovat opiskelijoita, jotka tekevät kerhosta kehittämistyötä. Heille kerrottiin, että toiminnan ohessa heiltä tullaan kyselemään erilaisia kysymyksiä, heitä valokuvataan ja toimintaa havainnoidaan. Esittelyssä korostettiin vapaaehtoisuutta. Lapset saivat vastata kysymyksiin, jos halusivat. Lapsilta ei edellytetty mitään erityistä, jokainen sai osallista toimintaan omien kykyjen ja toiveidensa mukaisesti. Valokuvamisesta oli vanhemmilta kysytty lupa ja jokaisessa kuvaustilanteessa vielä lapsilta kysyttiin kuvaamisesta.

3.2 Toiminnan ensimmäinen päivä: Tullaan tutuiksi

Ensimmäisen päivän tavoitteena oli tutustua kerhoon tulleisiin lapsiin sekä oppia päivän aikana toistemme nimet. Aloitimme päivän alkupiirissä tutustumalla toisiimme. Ensimmäisenä päivänä kerhossa oli paikalla kymmenen lasta. Ryhmäytymisleikeissä käytössä oli sileä rantakivi, joka kiersi lapselta toiselle. Jokainen lapsi sai kertoa sen avulla itsestään. Kiven avulla kysyimme, mitä luonto merkitsee lapselle ja mitä kivi tuo heille mieleen. Kerroimme kerhon tulevasta ohjelmasta ja kyselimme, mitä lapset itse haluaisivat kerhossa tehdä. Pyrimme leikkien ja pienimuotoisen toiminnan avulla paremmin oppimaan tuntemaan toistemme. Tutustumisen aikana kävimme keskustelua tulevasta toiminnasta kerhossa sekä tutustuimme Pessin tiloihin. Kerhopäivän aikana aloittelimme myös kädentaidolliset työt.

Ryhmäytymisen yleiset periaatteet toteutuvat myös lasten ryhmissä. Kerhotoiminnassa tavoitteena oli saada ryhmä muodostumaan mahdollisimman nopeasti. Erilaisilla ryhmäytymisleikeillä lapsiryhmät on helppo saada tutustumaan toisiinsa. Uudessa ryhmässä jokainen ryhmän jäsen toteuttaa aluksi vain omia tavoitteitaan. Vieraassa ryhmässä ryhmän jäsenet esittelevät itsestään yleensä vain pintapuolisen kuvan. Tiiviiksi muodostetussa ryhmässä voidaan asettaa ja tavoitella yhteisiä tavoitteita. Tutuksi tulemisen jälkeen ryhmässä myös työnjako eri jäsenten välille muodostuu itsestään. (Kopakkala, A. 2005, 32-33,36)

Ensimmäisenä työnä teimme lasten kanssa jokaiselle oman rintanapin, jossa oli lapsen oma nimi. Lapset olivat erittäin innokkaita aloittamaan toiminnan. Kukaan lapsista ei jättänyt sivuun. Lapset olivat aktiivisesti läsnä toiminnassa ja he ottivat kontaktia ennakkoluulottomasti toisiinsa ja ohjaajiin. Ensimmäisen päivän ohjelma oli suunniteltu vapaamuotoiseksi, jotta kaikki ehtivät tutustua paremmin toisiinsa. Tutustumisen jälkeen oli helpompi käynnistää työskentely. Luottamuksen luominen ohjaajiin oli myös päivän tärkeä tavoite.

Ensimmäisen päivän varsinainen työ oli aloittaa kerhokansion tekeminen. Kansioon oli tarkoituksena kerätä kaikki kerhon aikana tehtävät työt. Kansion päällystämiseen oli tarjolla lapsille kierrätys kankaita ja Pessin varastoista löydettyjä materiaaleja. Koristeluun lapset saivat valita kankaita omien mieltymystensä mukaan. Lapset valitsivat selvästi kankaita värien ja pintojen miellyttävyyden pohjalta. Ohjaajat olivat avustamassa, mutta lapset saivat omaehtoisesti työskennellä. Tarjolla oli runsaasti erilaisia ja värisiä kankaita, joista oli jokaisen mahdollista löytää itselleen mieleiset. Lasten luovuus on oppimisen edistävänä tekijänä. Lasten annetaan kokemusten ja kertomusten kautta oppia uusia asioita. Piirtämällä ja askartelemalla sekä tehtyjen töiden kautta lapset muistavat paremmin uusien asioiden oppeja. (Hakola, K. Laitinen, S. Ovaska-Airasmaa, M. 1991,59, 64-65.)

Ohjaajien tehtävänä on toimia innostajina lapsille. Sosiokulttuurinen innostaminen tulee latinan kielen sanasta anima eli elämä. Innostamisen voidaan katsoa lähteneen myös sanasta animus. Animus sanalla on yhteydet motivaatioon ja liikkeeseen. Käsitteellä on kaksoismerkitys, joka on toisaalta antaa elämä ja toisaalta asettua suhteeseen. Spontaanisuus ja vapaus, sekä ilmaisun herkkyys ja itsetoteutus ovat aina läsnä innostamisen rakenteissa. Kurki näkee innostamisen olevan suuri energiaa luova elementti erilaisten ryhmien ja yhteisöjen keskuudessa sosiaalisissa prosesseissa. (Kurki, L. 2000,19).

Leena Kurki kirjoittaa (2000, 25-27) kirjassaan sosiokulttuurinen innostaminen, että kaikki ihmiset eivät sovi innostajiksi. Jollei itse ole innostunut, miten voisi innostaa muita? Innostamista on ollut aina ja sen merkitys on tärkeä. Sosiokulttuurinen innostaminen lähtee liikkeelle ihmisten tarpeista. Innostaminen voi olla kulttuurista, kasvatuksellista, sosiaalista, yhteisöllistä, vapaa-aikaan tai turismiin liittyvää innostamista. Yhteiskunnan muuttuessa sen avulla on luotu verkostoja ja sosiaalisen osallistumisen muotoja. Innostajan ammatillisena tehtävänä on Kurjen mukaan toimia sosiaalisten prosessien liikkeelle saattajana. Motivoitumisen perustana ovat ihmisten tarpeet ja vaatimukset. Ihmisten elämä saattaa olla hyvinkin passiivista, eivätkä he halua osallistua mihinkään aktiviteetteihin. Aidon yhteisön toiminnan pohjaksi tarvitaan lisäksi yhteisöllisiä vuorovaikutussuhteita, joita ohjaavat yhteisön yhteiset intressit ja

arvot. Tämän rakentamiseen innostajalta edellytetään positiivista ja humaania näkemystä ihmisestä. Täytyy uskoa siihen, että jokainen ihminen kykenee toimimaan, olemaan dialogissa ja tekemään päätöksiä. Innostajan on katsottava tilanteita alhaalta ylöspäin ja olla toiminnassaan oikeudenmukainen ja ihmiselämää kunnioittava. Innostaja on kasvattaja ja johtaja. Roolit korostuvat varsinkin toiminnan alkuvaiheessa. (Kurki, L.2000, 25-27)

Koska innostajat voivat olla hyvin erilaisia ja he valikoivat työskentelykenttensä myös sen mukaan. Innostajan on tärkeää tehdä tunnustelevalle alkutyö ryhmän jäsenten motiiveista ja odotuksista, jotta hän puhuu samaa kieltä heidän kanssaan. (Kurki, L.2000. 80-85) Sosiaalialan työssä eräs tärkeimmistä ominaisuuksista on innostaminen. Onnistumisten ja kannustamisen sekä asiakkaaseen uskomisen kautta parannetaan osallistujien itsetuntoa. (Kurki, L.2000, 44-47)

Päivän päätteeksi pidimme päätöspiirin, jossa katsoimme ja esittelimme päivän aikana valmistuneita töitä. Päätöspiirissä kaikki lapset olivat päivään tyytyväisiä ja heidän mielestään kansioden tekeminen oli ollut hauskaa ja kivaa. Vastauksista ilmeni, että erityisen kivaa oli saada itse päättää mitä tekee ja miten sitä toteuttaa. Kankaiden valitseminen oli lapsista kuitenkin kaikkein kivointa päivässä. Lapset antoivat päivän toiminnasta arvion apunaan hymiöt ja sieltä välittyi kaikkien lapsien osalta positiivinen hymiö. Päätöspiirissä lapsilta myös kyseltiin, mitä he olisivat halunneet tehdä toisin. Lapset olisivat halunneet leikkiä hippaa ja piilosta sekä käydä puistossa. Pessin laajat ja sokkeloiset työskentelytilat houkuttelivat lapsia leikkeihin. Edellisen kerhon esille jättämät työskentelyvälineet houkuttelivat lapsia maalaamaan ja piirtämään. Lapsien toiveet pyrittiin toteuttamaan seuraavien päivien ohjelmissa. Päätöspiirin lopussa kerroimme myös lapsille seuraavan päivän ohjelman ja lupasimme varata aikaa heidän toiveiden mukaisiin tehtäviin.

Ensimmäisen päivän toiminnasta esille nousivat lasten tutustuminen toisiinsa ja kurssikansion tekeminen. Kaikkien kerholaisten nimiä ei opittu vielä ensimmäisen toimintakerran aikana, vaikka ohjelmassa oli useita tutustumisleikkejä. Kerho kansion kansion tekeminen tuntui lapsista kivalta. Lapset saivat itse valita materiaalit, joista kansi tehtiin. Valittavana oli paljon erilaisia kankaita, joiden valitseminen oli jo itsessään hauska kokemus. Kankaat olivat erilaisten vaatteiden jäännöspaloja. Kankaiden joukossa oli vielä jäljellä niihin kiinnitettyjä nappeja, mitkä olivat lasten mielestä hauskoja yksityiskohtia. Lapset keksivät yhdistää kankaisiinsa Pessistä löytyviä matonkuteita ja langanpätkiä sekä pieniä helmiä. Lapset leikkasivat myös kankaista eri muotoja ja yhdistelivät niitä ennakkoluulottomasti toisiinsa. Joku lapsista keksi alkaa letittää matonkudetta ja sai näin työhönsä mukavan kukan aikaiseksi. Toiminnan välillä

ja aikana esitimme ennalta suunniteltuja apukysymyksiä lapsille. Kysymykset ajoitettiin sellaisiin vaiheisiin, joissa lapsi oli jo tehnyt omat valintansa. Kysymyksillä ja niiden vastausten kirjaamisella saimme aineistoa omiin päiväkirjauksiin.

Kuvat 6-7. Kansion työstäminen ensimmäisenä päivänä

Päivästä jäi hyvä tunne siitä, että lapset ovat ottaneet toiminnan vastaan varauksetta. Lapset ovat innostuneita kokeilemaan ja toteuttamaan kankaista sekä muista materiaaleista uusia muotoja. Päivän aikana luovuus näyttäytyi hienoina teoksina kukin omien taitojensa mukaisesti. Lapsilla oli selvästi valmiuksia toteuttaa päivän suunnitelmien mukaista ohjelmaa. Lapset olivat työskennelleet innostuneesti koko päivän yhdessä, eikä lasten suusta ollut kuultu ettei kukaan halua tai jaksa jatkaa työskentelyä. Päivästä oli muodostunut onnistunut kokonaisuus, missä oli huomioitu lapsia.

3.3 Ympäristöpäivä

Päivän tavoitteena oli havainnoida lasten toimintaa ja liikkumista ryhmänä. Havainnoimme mitä erityistä huomioitavaa on ryhmän käyttäytymisessä sekä lasten innostumisessa ympäristöstä ja siellä liikkumisessa. Päivän aikana käytiin mukavia keskusteluja havainnoinneista ja maalasimme havaintojen pohjalta. Tavoitteena oli viettää mukava ympäristön päivä.

Päivä aloitettiin heti aamusta matonkudekerä leikillä, jossa kertosimme toistemme nimet. Matonkudekerää heitettiin ja purettiin kerää niin, että aina heittäjä kertoi sen lapsen nimen kenelle kerän heitti. Matokuteesta muodostui hämähäkinverkkoa esittävä teos. Lapsista matonkudekerällä oli mukava leikkiä ja teimme kaksi kertaa keränpyörityksen lasten toivomuksesta. Kierrosten jälkeen kävimme läpi päivän ohjelman, ohjeistukset ulkona liikkumiseen ja kerroimme retkestämme lähipuistoon. Alkupiirissä oli myös tarkoituksena kertoa lapsille val-

takunnallisesta ympäristönpäivästä. Tämä ympäristönpäivän kertominen ei toteutunut suunnitelmien mukaisesti lasten ollessa malttamattomia lähtemään ulos retkeilemään.

Teimme kävelyretken lähialueen puistoon havainnoiden ympäristöä ja luontoa. Lapset valloittivat puistossa olevat leikkilaitteet, keinut, kiikkutelineet. Lapsia ei ulkona tuntunut haittaavan sade. Lapset eivät valittaneet sateesta koko retken aikana. Kiertelimme ympäri puistoa, otin valokuvia lapsista ja puistosta. Lapset tutkivat puistoa tarkoin, katselivat puita, lehtiä, kiviä, puistikkoita ja mitä maassa oli.

Lapset olivat erittäin innostuneita puistossa eivätkä he jaksaneet omien touhujen lomassa vastaila kaikkiin kysymyksiimme. Puistossa näimme kesäkuun vihreyden, puiden lehtien loisteen, sateen jättämän kosteuden. Puistikossa näimme myös rusakoita, ensin yhden ja kohta useampia. Kaksi rusakkoa, jotka olivat selvästi pariskunta, mikä kiinnosti kaikkia lapsia. Lapsille rusakoiden näkeminen oli tosi mieleistä, he seurasivat ja maltoivat hidastaa liikkeitäänkin, jotta eivät pelästyttäisi rusakkoja tiehensä.

Kuva 8. Kirjaston puistossa vanhan puun juuressa.

Hakolan (1991,13) mukaan lapsi leikkiessään tarkastelee omaa suhdettaan luontoon. Samalla hän myös etsii itseään. Leikki ja taide liittyvät toisiinsa. Luonto ja ympäristö tarjoavat lapselle uusia haasteita ja mahdollisuuksia rakentaa leikkinsä. Lapset kykenevät yhdistelemään erilaisista luonnosta löytyvistä tarvikkeista leikeissä tarvittavat tavarat. Leikkiessään lapsi järjestää omia kokemuksiaan ilmaisemalla itseään ja tunteitaan. Ilmaisutaidon elementit vastaavat taiteellista ilmaisua. Marjatta Bardy kirjoittaa kirjassaan Taide tiedon lähteenä (1998, 22) että, lapset leikkiessään kuvaavat omia mielikuviaan. Leikkiessään he ovat hyvin spontaaneita. Lapsi valitsee itselleen sopivan tavan ilmaista itseään. Lasta ympäröivän kasvuympäristön olisi oltava monipuolinen ja sen tulisi tarjota monenlaisia mahdollisuuksia taidekulttuurin

luomiseen. Taidekasvatuksen olisi tarjottava virikkeitä ja mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Lapselle on annettava mahdollisuus etsiä ja löytää oma suhde taiteeseen.

Evästauko retken jälkeen oli lapsille tärkeä sosiaalinen hetki. Lapsilla oli kova nälkä ja halu esitellä muille lapsille, mitä eväitä kullakin oli mukanaan kerhossa. Evästauko oli selvästi lapsille oma juttu ilman aikuisia ja ohjattua toimintaa. Osa lapsista söi eväänsä tosi nopeasti ja osa oikein leirytyi eväiden kanssa syöden hitaasti ja rauhallisesti samalla höpöttäen omia juttujaan keskenään.

Havainnot kävelyretkestä tulivat esille vasta palattuamme Pessiin ja kun aloimme maalata vesivärien avulla. Suunniteltu maalaus työskentelyn teemana olivat terveiset luonnosta, vapaa ilmaisutapa käyttäen vain vesivärejä apuna. Ohjeistuksena annoimme terveiset luonnosta maalaten omista kokemuksista tämänpäiväisen ulkona kokemusten pohjalta.

Lapset aloittivat työskentelyn innolla. Osa lapsista alkoi uskaliaasti sekoittaa vesivärejä keskenään, valmiiksi annettuihin vesivärien pohjamuottiin. Lapset kokeilivat erilaisia väriyhdistelmiä ennen kun pääsivät maalaamisessa vauhtiin. Hakolan (1991,90, 94-95) mukaan lasten toiminnassa värit antavat loputtomasti mahdollisuuksia ympäristön havainnointiin ja tutkimiseen, mitkä kehittävät lapsen ajattelukykyä ja päätelmien tekoa. Värit voivat toimia myös symboleina, joilla lapsi esittää omia havaintojaan tai ideoitaan. Lapsen väri-ilmaisua voidaan tukea ja kehittää. Värit sisältävät myös paljon muuta kuin pelkästään näkyvän ilmaisun. Värien tarkkaa jäljittelyä ei ole tarkoituksen mukaista tavoitella. Välileikkittelyn ja kokeilujen kautta lapset oppivat oman väri-ilmaisunsa.

Kuva 9. Uusia värejä lasten työstämänä.

Eri-ikäisten lasten työskentely tavat erosivat toisistaan. Nuoremmat alkoivat heti maalata annetuista vesiväripaletteista. Vanhemmat suunnittelivat ja kokeilivat useampia värejä ennen it-

se maalaustyön aloittamista. Nuorempien aiheet maalauksissa olivat rusakoiden kuvaamisessa. Vanhemmat miettivät, mitä kaikkea he olivat retken aikana nähneet. Vanhempien kuviin taustoille tuli näkyviin myös puistikon reunoissa sijainneet suorakulmaiset rakennukset. Vanhempien maalaukset saivat monia ulottuvuuksia. Nuoremmilla lapsilla maalaus käsitteli yhtä tai kahta teemaa. Vanhemmilla lapsilla teemojen käyttö oli monipuolisempaa ja he yhdistelivät niitä ennakkoluulottomasti toisiinsa.

Kuvat 10-11. Toisen toimintakerran maalauksia puistoretkestä, Pupu puistossa ja Kirjaston puisto.

Vanhempien lasten töissä oli näkyvissä puiston vieressä sijaitsevien talojen muotoja. Puistikon viereiset talot ja rakennukset ovat hyvin suorakulmaisia ja linjakkaita, neliömäisiä, tasaisia, silmäänpistäviä. Luonto ja rakennukset ovat ristiriidassa puiston muiden muotojen kanssa. Puistossa oli paljon kasvillisuutta, puita ja pensaista.

Lapsille taiteessa on tärkeämpää teoksen sisältö, eli mitä ne esittävät. Taiteen muoto kuva tai maalauksella ei ole merkitystä. Muoto ja sisältö ovat kuitenkin taiteen tekemisessä erottamattomat. Erilaisilla materiaaleilla, väreillä ja muodoilla voidaan ilmaista erilaisia tunteita ja tunnelmia. (Hakola, K. 1991,33) Luonnon materiaalien muotojen, värien ja tuntumien kautta voidaan lasten leikkeihin tuoda uusia ulottuvuuksia. Taiteen tekeminen luonnon materiaaleilla ei ole resursseista kiinni. Lasten käden taitojen kasvaessa heidän luovuus lisääntyy. (Suosalo. ym. 2008, 25).

Lapsille usein luodaan leikkeihin ja kerhoihin liian valmiit, teollisesti tuotetut, materiaalit ja tarvikkeet. Luonnon materiaaleja käyttäen työt voidaan valmistaa helposti, ilman merkittäviä kustannuksia. Luonnonmateriaalien työstämismenetelmät ovat yleensä perinteisiä. Työt voidaan leikin tai käytön jälkeen kierrättää. Vanhoista tarvikkeista uudella tavalla yhdistämällä saadaan uuden veroisia. (Suosalo. ym. 2008, 25)

Inkeri Savan ym.(2004, 29- 33) mukaan taideperusteisessa työskentelyssä ei ole oikeaa eikä väärää mallia. Taiteen tekeminen pitää ihmisen mielen liikkeessä. Taiteen tekeminen käynnistyy aina henkilökohtaisten kokemusten ja mielikuvien innoittamana. Hänen mukaansa myöskään materiaalien työstämistavoille ei ole valmista yksiselitteistä oikeaa tapaa. Jokainen tekijä käyttää itselleen ja omille taidoilleen sopivia työstämismenetelmiä. Kokeilemalla ja menetelmiä pohtimalla taiteen tekijä etsii itselleen sopivia tapoja ilmaista itseään.

Itse työskentelyaika kului nopeasti lapsia kiertäen ja auttaen. Lapset kaipasivat rohkaisua maalaamiselleen ja apua värien sekoittamisissa. Kiersimme apuna koko maalaamisajan. Osa lapsista viittasi saadakseen apua, osa kovaäänisesti vaati itselleen ohjausapua. Muutama lapsi oli työskentelynajan levoton, vaikka selvästi mielissään maalasiikin työtään. Aikuisen läsnäolo rauhoitti näiden lasten työskentelyä selvästi. Muiden tehdessä valmiiksi yhden työn, kaksi nuorinta ehti tehdä samassa ajassa kaksi työtä.

Nuorempien työt olivat selkeämuotoisempia ja yksityiskohdat jäivät sivuseikoiksi. Vanhemmat tekivät selvästi tarkempaa ja keskittyivät kokonaisuuteen huolellisemmin. Vanhemmat olivat innoissaan ja syventyivät omaan työhönsä sulkien pienempien ”touhuamisen” ulkopuolelle. Oli ilo nähdä miten suurin osa lapsista keskittyi maalauksensa tekemiseen niin antaumuksella. Nuoremmat lapset vilkuilivat toistensa töitä. Vanhemmat tekivät harkitusti ja eivät niinkään välittäneet muiden töiden katselemisesta. Valmiissa töissä oli nähtävissä samoja teemoja. Nuoremmat saivat työnsä tehtyä ajoissa valmiiksi ja jatkoivat edellisenä päivänä aloitettua kansion tekoa liimaamalla kansion lisää kankaita.

Toiminnan lopuksi kokoonnuttiin taas katsomaan lasten töitä ja keskustelemaan sekä antamaan hymiöarviot päivän toiminnasta. Päivän loppupiirissä keskustelimme päivän aikana esille nousseista asioista. Retki luontoon koettiin innostavana ja mukavana kokemuksena. Luontoretken aikana nähdyt eläimet tekivät tapahtumasta ikimuistoisen. Eläinaiheet ja puiston tapahtumat olivat myös lasten maalauksien teemoina. Päivän aikana koetut kokemukset välittyivät lasten maalauksissa. Hymiöarvioinnista nousi suurimmalta osalta positiivinen hymy lapsista. Jokunen lapsi oli jäänyt miettimään päivän toimintaa ja halusi esittää meille ohjaajille kysymyksiä. Näissä kysymyksissä esille nousi ulkona ollut kylmyys ja vesisade mitkä olivat häirinneet ulkona liikkumista. Osa lapsista oli myös sitä mieltä, että puistosta olimme poistuneet liian nopeasti pois. Vaatevarustuksella oli tässä ollut varmasti merkitystä. Ne lapset, joilla oli tarvittava sadevarustus, viihtyivät ulkona selvästi paremmin.

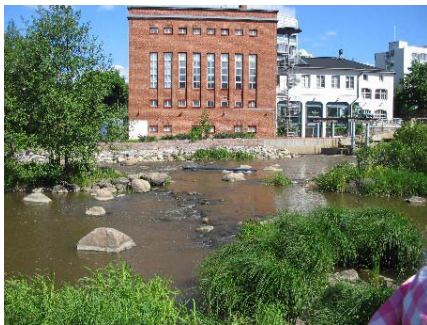
Päivän aikana lapset olivat tulleet tutumiksi toisilleen ja he eivät vierastaneet kontaktin ottoa heille tuntemattomampiin lapsiin. Lapset viihtyivät hyvin yhdessä ja kukaan ei jäänyt ulkopuoliseksi. Lapset juttelivat keskenään vapautuneesti ja nauroivat päivän aikana äänekäästi. Lasten Taide talon henkilökunnan kommentointi ”hyvä meininki” oli päivälle positiivisin anti. Päivälle asetetut tavoitteet saavutettiin ja suunnitelmia muokattiin lapsia huomioiden.

3.4 Retki Heureka puistoon

Kolmannen päivän tavoitteena oli tutustua lasten kanssa Tikkurilan lähialueen kauniiseen luontoon. Retken tarkoituksena oli leikkiä vapaasti luonnossa ja etsiä luonnosta aarteita, mistä voi luoda jotain kivaa. Retken teimme lähialueelle Heureka puistoon. Etsimme ja keräsimme materiaaleja seuraavien päivien töitä varten. Lapsille jaettiin mukaan muovipussit, joihin voitiin kerätä aarteita ja työskentelymateriaaleja.

Päivä lähti käyntiin viikonlopun jälkeen alkupiirin kokoontumisella. Osallistujien määrä oli vähentynyt edellisestä viikosta yhden lapsen jäätyä pois ja kahden sairastuttua. Piirissä keskustelu käynnistyi viikonlopun tapahtumien kertomisella. Lapset innokkaina kertoivat kukin vuorollaan mitä he olivat viikonlopunaikana tehneet. Tämän jälkeen esittelimme, mitä päivän aikana tekisimme ja minne tekisimme retken. Ulos retkelle lähteminen tuntui olevan kaikkien lasten mieleen.

Kävelimme innokkaina kerhosta kohti Heureka puistoa. Reitti kulki ensin kohti rautatieasemaa ja aseman alta talojen välistä Vernissan sillalle. Sillalla katselimme kohti Vernissaa ja vesiputousta. Ihailimme vesiputousta ja lapset ihmettelivät, miksi vedessä lillui vaikka mitä tavaraa ja roskaa. Lapset olivat innoissaan ja katselivat luontoa ympärillään ja samalla keräsivät materiaalia. Vesisuihku ihastutti myös lapsia. Ilma suosi meitä, oli kaunis kesäinen päivä, aurinko paistoi ja lämmitti mukavasti. Tutustuminen lähiympäristöön antaa mahdollisuuden välähdyksen omaisiin oivalluksiin paikoista ja luonnosta. Kävelleen tehty retki tuttuun paikkaan voi avata uusia kokemuksia omasta lähiympäristöstä. Kävelleen tehty retki mahdollistaa myös useamman aistin samanaikaisen toiminnan ja ympäröivän tilan monipuolisen hahmottamisen. (Mantere, M-H. 1995, 58-61)

Kuvat 12-14. Kolmannen toimintakerran valokuvat ulkoa Vernissan edustalta.

Matkamme jatkui kohti Heurekan kivipuistoa. Lapset saivat kulkea vapaina puistossa ja ihailia kaikessa rauhassa kiviä, tutkia kivien muotoja ja malleja. Lapset kiersivät innoissaan kiviä ja komennoivat kiviä. Kivipuiston kivistä löytyi erilaisia muotoja: pyramidi, pyöreä, suikea, neliö ja kolmio. Kiviä katseltiin, niissä kiipeiltiin ja niiden seassa lapset juoksivat innoissaan toistensa perässä. Tunnelma oli loistava, lapset olivat iloisia ja innoissaan. Lapsia sai muistuttaa keräämään materiaaleja kun osa lapsista unohtui leikkimään ja katselemaan ympärilleen. Lasten mielestä Heurekan kivipuistossa löytyi kivoja kiviä. Rapakivigraniitti katsoessaan lapset kommentoivat kiveä: *Iso, liukumäkimäinen kivi. Kiipeilykivi ja sokkelo kiva. Pykälää pitkin pääsee tosi ylös kiipeämään.* Kordierittimagneissikiveä katsoessaan lapsille tuli kivistä mieleen: *Tuoli jalentokone.* Pallograniittikivestä: *Pantteri ja liukumäki.*

Retkien avulla lapsen huomion voi kiinnittää luonnon kauneuteen sekä värien ja muotojen harmoniaan sekä rikkauteen. Eri vuoden ja vuorokauden aikoina lähiympäristö ja sen värit näyttävät eri tavalla. Luonnon kokeminen rikastuttaa lapsen esteettistä tajua. Lapsen kokemukset ja havainnot ovat yhteydessä taiteen tekemiseen. (Kurttio, T, Kurki, O. 1999, 51)

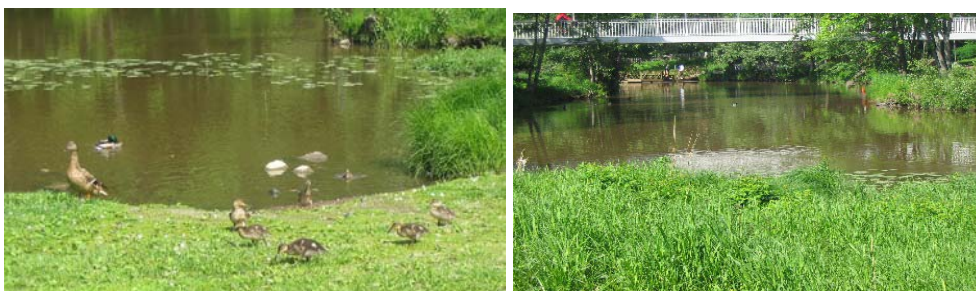
Havaintotaitojen kehittäminen on keskeinen taidekasvatuksen päämäärä Meri-Helga Manteleen (1995, 26-29) mukaan. Hänen mukaan havaintojen tekeminen ja niiden kuvaaminen on jokaisen mahdollista oppia. Ympäristökasvatuksen avulla voidaan opetella havaintojen teke-

mistä. Taide tarjoaa erilaisia menetelmiä ympäristön kuvaamiseen. Haimme lapsille virikkeitä Heurekan puistoon tehdyistä ympäristötaideteoksista, jotta voimme tehdä omat pienimuotoiset taideteokset ympäristöstä saaduista virikkeistä ja materiaaleista.

Kuva 15. Heurekan kivipuisto

Kivipuistosta siirryimme puiston toiselle puolelle rantaan. Rannan läheisyydessä söimme kukin eväämme. Eväitä syödessämme katselimme samalla lintuja vedenrajassa. Vedessä oli kova viipinä, joita oli lapsista kiva seurata. Sorsaperheet uiskentelivat poikueineen pitkin poikin. Lapset seurasivat tarkasti kommentoiden lintujen äkkiliikkeitä ja toimintaa.

Kuvat 16-17. ympäröivää luontoa retkellä Heurekan puiston rannassa.

Retkien merkitys on tärkeää taide- ja ympäristökasvatuksessa. (Kurttio ym. 1999, 50) mukaan retkien avulla lapset ovat kosketuksessa elävään todelliseen ympäristöön. He tekevät huomaamattaan havaintoja ympäristöstä, kasveista, eläimistä ja eliöstön vuorovaikutuksista sekä ihmisen vaikutuksesta ympäristöön. Retkien merkitys on lapsille myös emotionaalisesti tärkeää kauneuden, onnistumisen ja elämysten kannalta. Lapset voivat yhdessä löytää lähiympäristöstään kokonaan uuden maailman.

Eväiden syönnin jälkeen lapset saivat tehdä Luontoliiton kevätseurantatehtäviä. Olimme tilanneet Luontoliitosta kerhoa varten tehtävälehtiset. Kevät oli jo pitkällä, mutta tehtävät

kiinnostivat lapsia yhdessä pohtimaan ja miettimään vastauksia. Lasten yhteistyötaidot tulivat tässä hyvin esille. Vanhimmat lapset auttoivat pienempiä tehtävien teossa ja kirjaushommissa. Oli mukava huomata miten luonnollista lasten oli apua antaa ja saada sitä toisiltaan. Kirjaustyön jälkeen jatkoimme matkaa Vantaan joen toiselle puolelle. Kehotimme vielä lapsia keräämään luonnosta materiaaleja omiin pusseihinsa seuraavan päivän töitä varten. Viimeinen etappimme oli ennen kerhoa läheinen leikkipuisto. Puisto oli vasta uusittu laitteiden osalta ja kukaan lapsista ei ollut aiemmin ollut uusitussa puistossa leikkimässä. Puisto oli kaikille erityisen mieleinen. Mieleiseksi lapsille teki se, että he saivat vapaasti juosta ja leikkiä puistossa.

Paluumatkalla vanhimmat kulkivat edellä ja nuorimmat perässä. Nuorempia väsytti kovasti ja he heiluttivat iloisesti aarteitaan pusseissa välittämättä pysyisivätkö aarteet pussissa ehjinä vai ei. Perillä kaikilla oli kova jano ja kiire saada omat aarteet esille katsottavaksi. Levitimme aarteet lattialle kaikkien nähtäväksi ja lapset saivat esitellä omia löytöjään toisilleen.

Loppupiirissä keskustelimme vilkkaasti luontoretken antimista. Lapset vastasivat innokkaasti kysymyksiin, joista seuraavassa on esitetty lasten vastauksia. Kysymyksenä oli: ”Oliko luonnossa jotain erikoista josta pidät?” Lasten vastauksina oli: ”*Sorsat. Pikkulintu joka tuli hakemaan leivän muruja. Yksi kivi oli tosi hieno. Eläimet, mutta ötökät ovat kauheita.* Lapsilta kysyttiin löysivätkö he aarteita luonnosta? Lapset vastasivat löytäneensä: *kukkia, hiekkaa, kiviä, lehtiä, keppejä ja ruohoa.* Mitä Luonto tarjoaa lapsille? Lapset vastasivat luonnon tarjoavan *Iloa, puunvarjoja, värejä, muotoja ja rauhaa ja muotoja.*

Päivän palautteiden antaminen jäi tämän päivän osalta vähäisemmäksi koko päivän kestäneen retken takia. Se ei näyttänyt haittaavan lapsia. Meille ohjaajille päivä oli ollut tapahtumarikas ja olimme saaneet havainnoida lasten innostumista luonnon keskellä. Monet lapset olivat retkestä väsyneitä. Ilma ulkona oli ollut päivän aikana lämmin ja hieno, mikä oli saanut kaikki viihtymään ulkona koko toiminnan ajan. Lapset olivat päässeet tavoitteiden mukaisesti tutustumaan Tikkurilan lähiympäristöön tehden paljon havaintoja ja saaden kerättyä erilaisia aarteita mukaansa. Kerätyistä materiaaleista saisi varmasti aikaiseksi seuraavalla kerralla hienoja teoksia. Vapaa liikkuminen ja leikkiminen luonnossa olivat myös toteutuneet hienon ilman ansiosta erinomaisesti.

3.5 Metsänhaltijan, Metsänhaltijattaren tai Metsänörkin valtakuntien valmistelua

Neljännän päivän tavoitteeksi oli asetettu lasten mielikuvituksen ja kädentaitojen harjoittaminen luonnosta ja Pessistä löytyvistä ”materiaalien” avulla. Päivän aikana oli tavoitteena toteuttaa Luovaa Luonnosta ekologisesti, sekä lasten innostuneisuuden tasoa tarkkailua ja havainnointia toiminnan aikana.

Aamun aloitimme jälleen alkupiirillä, jossa kävimme läpi päivän kuulumiset ja kerromme päivän ohjelmasta lapsille. Päivän ohjelmassa oli kädentaitojen harjoittamista luontoretkeltä kerätyistä luonnonmateriaaleista ja Pessistä löytyvistä materiaaleista. Teemana oli: ”terveiset luonnosta”. Teeman mukaisesti lapset saivat suunnitella ja toteuttaa Metsänhaltijan, Metsänhaltijattaren tai Metsänörkin valtakuntaa ja mukaan itse valtakunnan haltian.

Päivän työt aloitimme päivän toteutuksen suunnitelmien teolla. Suunnitelma toteutettiin lyijykynällä piirtäen paperille. Valmistelut oli laitettu valmiiksi ennen varsinaisen kerhon alkamista aamulla. Lapset eivät kyselleet paljoakaan vaan innokkaasti lyijykynällä piirsivät taustametsää ja hahmotelmaa Haltiattarista, Haltioista ja Metsänörkeistä. Suunnitelman valmistettua lapset saivat toteuttaa maalauksen akryliväreillä paperille luonnon ja ympäristön innoittamana. Työstämistä jatkettiin maalatuun ja piirrettyyn pohjaan lisäten siihen eri materiaaleja. Lapsille oli tarjolla erilaisia kierrätys- ja luonnonmateriaaleja.

Lapset saivat toteuttaa omat teokset edellisen päivän retken innoittamana. Työn tekemisessä käytettiin isoja papereita, jotka oli levitetty Pessin isoille työskentelypöydille. Lapsilla oli järjestetty runsaasti tilaa työskennellä. Tila oli valoisa ja avara, jokaiselle riitti omaa tilaa työskentelylle ja työhön käytettävälle materiaaleille.

Työskentelyssä meillä oli käytössä seuraavia materiaaleja: Vesivärit, siveltimet, vesiasiat vedelle, vettä, talouspaperia, sakset, liimaa, piirustuspaperia / maalauspaperia, maalauspohjat, villalankaa, narua. Luonnosta löytyviä materiaaleja olivat oksat, tikut, kivet, kävyt, hiekkaa, puiden lehtiä, kukkia, silmuja ja siemeniä. Pessistä käyttöön löydettyjä materiaaleja olivat kuivat heinät, lankoja, nappeja, askartelutikkuja, kiviä ja rautalankaa.

Kuva 18. Luonnosta löydettyjä ”aarteita”.

Teoksien tekemiseen oli varattu koko päivä aikaa. Aamupäivän aikana luotiin isolle paperille Metsänhaltijalle valtakuntaa. Työskentelyä jatkoimme Haltijan, Haltiattaren tai Örkin tekemisellä välipalan jälkeen. Lapset saivat keksiä itse nimet omille teoksilleen ja hahmoille. Lapset johdateltiin työn teemaan Haltijan ja Haltiattaren idealla ja heille annettiin mahdollisuus itse toteuttaa teoksensa miten he sen itse halusivat.

Haltijan, Haltiattaren tai Örkin tekeminen oli irrallinen osa, joka liitettiin valtakunta teokseen. Luonnosta kerättyjä materiaaleja liitettiin teokseen. Jokainen sai itse suunnitella ja työstää työtään omien taitojensa mukaisesti. Työskentelyssä korostettiin lapsilähtöisyyttä ja omaehtoisuutta. Kaikki materiaalit oli esitelty ennen työskentelyn alkamista lapsille ja ohjeistettu niiden käytöstä. Materiaalit olivat vapaasti vallittavissa esillä isoilla pöydillä jotka sijaittivat lähellä lasten työskentely pöytiä. Olimme suunnitelleet työskentelypisteiden sijainnin helpottaaksemme lasten liikkumista ja työskentelyä. Ohjaajina olimme koko ajan läsnä avustamassa ja havainnoimassa työskentelyä. Ne lapset jotka halusivat apua materiaalin käytössä tai työskentelytavoissa saivat myös sitä helposti.

Työskentelyilmapiiri oli rauhallinen, salliva ja lapsilähtöinen. Kaikki lapset olivat innokkaasti mukana työstämässä omia teoksiaan ja hahmojaan. Kaikki pääsivät helposti kiinni työhön eikä lapsia tarvinnut johdatella tai motivoida työhön. Lapsilla oli valmiuksia tehdä vapaasti ja luovasti omia töitä. Lasten luovuus näyttäytyi työskentelyn aikana oma-aloitteisuutena, kekseliäisyytenä ja erilaisten työtapojen valintana sekä monien tekniikoiden hallintana.

Lapset käyttivät maalatessaan pensseleitä ja osa lapsista osasi myös töpsötellä vaahtomuovin avulla väriä paperin pintaan. Luonnosta kerättyjä materiaaleja oli kerääntynyt runsaasti ja niitä liimattiin papereille. Lapset innostuivat lisäksi kokeilemaan miten materiaalit pysyisivät teoksissa kiinni. He tekivät erinäisiä kokeiluja liimaten hiekkaa ja keppejä papereihinsa kiinni. Kokeilujen ohella lapset saivat mahdollisuuden tutustua ja kokeilla erilaisiin materiaalei-

hin. Haltijoiden rakentamisessa toiset lapset lähtivät liikkeelle tikkuja ja keppejä käyttäen. Osa lapsista halusi käyttää rautalankaa apuna sitoessaan eri osia toisiinsa. Kankaiden ja puudenlehtien käyttö oli myös yleistä haltijoiden tekemisessä. Jokaisen lapsen oman käden jälki tuli hyvin näkyviin teoksissa. Teokset olivat kunkin lapsen oman näköisiä.

Kuvat 19-20. Örkin ja Haltian tekoa.

Kerhoon osallistuvat nuorimmat osallistujat halusivat kertoa omasta työstään selvästi enemmän ja hakivat myös läheisyyttä toisistaan ja meistä ohjaajista vanhempia enemmän työskentelyn aikana. Vanhemmat suunnittelivat, valmistivat työt alusta loppuun itsenäisesti ja intensiivisesti keskittyen omiin töihin, pyytämättä paljoakaan apua tai tukea muilta.

Toimintapäivien oheistöiksi olimme suunnitelleet erilaisia lisätöitä niille lapsille, jotka saivat omat työnsä valmiiksi tai eivät jaksaneet koko ajan keskittyä meneillään olevaan työhön. Tehtävät ja aineistot olimme valinneet WSOY:n Oppi ja Ilo tuotesarjasta, jotka ovat uusia valtakunnan eturivin tekijöiden tekemiä tuotteita. Olimme valinneet sarjasta tuotteita kerhon tavoitteiden ja kohderyhmän ikäjakauman mukaisesti. Metsän mysteerejä käsittelevä lehtinen tarjoaa lapsille lupsakkaa luontopuuhaa. Tämä puuhalehtinen on suunniteltu seitsemän vuotiaille ja oli hyvä apuväline luontoretken jälkeisiin tehtäviin. Kirja sisälsi tieteen ja taiteen tehtäviä, joilla kehitetään lapsen luovuutta ja kekseliäisyyttä luontoaiheisten tehtävien parissa. (Kiiveri, K. Suomela, L. Suomi-Vihonen, S. 2009.) Nuoremmille lapsille olimme valinneet oheistehtäviä Vinkura & Lenkura kirjasen ja Puhinapakka korttipakan, jotka sisälsivät erilaisia tehtäviä ja kortteja. Nämä tuotteet oli suunnattu yli kuusi vuotiaille. Nuoremmat osallistuivat vanhemmille tarkoitettujen tehtävien ja korttien toteutukseen yhdessä vanhempien kanssa. Tehtävien ja luontoaiheisten aineistojen kautta lapsille jäi myös kotiin vietäväksi asiapiitoista aineistoa luonnosta ja ympäristöstä. (Nisonen, R. Töllinen, M. 2009.)

Kaikki lapset ehtivät päivän aikana saada omat työnsä valmiiksi. Työskentelyvaiheen jälkeen olimme päätyneet, että työn esittelyyn voisi tehdä vieruskaveri. Tämä oli noussut lasten omista toiveista. Osa lapsista oli toivonut, ettei tarvitsisi esittää omaa työtään muille. Lapset nimesivät työnsä ja kertoivat, mitä työssä on ja mitä teos esittää. Lapset kertoivat ja kommentoivat omista ja toistensa töistä avoimesti. Muutamaa lasta ujostutti esitellä omia töitään, mutta vieruskaverin työn esittelyyn kuitenkin innostuttiin. Esittelykierros osoittautui onnistuneeksi menetelmäksi. Esittelyt olivat tarkkanäköisiä havaintoja toistensa töistä ja niissä esittelijä johdatti kuulijat sadunomaisiin maisemiin. Esittelyt olivat lyhyitä, mutta kattavia. Lyhyet esittelyt lopuksi toimivat hyvin tämänikäisten lasten toiminnassa. Pidempiin esittelyihin ei moni toimintaan osallistunut nuorempi lapsi olisi jaksanut keskittyä. Omien ja toisten töiden esittäminen oli hauska ja innostava vaihe päivän ohjelmassa.

Kuva 21. Metsänörkin koti jossa on kiviä, kukkapuu.

Kuva 22. Metsänhaltija, puussa on sen juomapaikka ja koti.

Toimintavaiheesta siirtymisen jälkeen lapsille annettiin mahdollisuus leikkiä Pessin tiloissa piilosta. Piiloleikin toteutuminen oli ollut aikaisempina päivinä lasten toiveena, minkä toteuttaminen oli siirtynyt retkien takia. Piiloleikki oli kaikkien lasten mieleen, minkä positiivisen palautteen saimme heti päätöspiirissä.

Päivän päätteeksi ohjelmassa oli jälleen päätöspiiri, keskusteluja sekä hymiöarviointi päivän tapahtumista. Keskusteluissa tuli ilmi, että lasten mielestä oli ollut kiva työstää hahmoja. Hahmojen tekeminen luonnonmateriaalien avulla oli saanut lasten mielestä hahmot heräämään henkiin ja näyttämään ne paljon aidommilta. Kivointa oli lasten mielestä ollut jälleen se, että heillä oli ollut mahdollisuus itse päättää mitä he tekevät ja miten. Lasten mieleen oli myös ollut materiaalien vapaa käyttö ja niiden runsas valinta. Joku lapsista toi esille päätöskeskustelussa myös ohjaajien olemassaolon auttavan ja he kehuivat meitä jopa kivoiksi. Lapsille oli tärkeää että ohjaajat auttoivat heitä teoksien eri valmisteluvaiheissa tarvittaessa. Lapset kertoivat oppineensa paljon eri työstämisen vaiheista ja heistä oli ollut kiva tehdä hahmoja vaikkakin niiden tekeminen ei ollut helppoa. Olimme onnistuneet toiminnassa tämän perusteella myös haasteellisen teoksen tuottamiseen. Hymiöarviointi tuotti jälleen positiivisen hymyn suurimmalta joukolta. Tämän päivän osalta vain yhtä lasta oli jäänyt mietityttämään toiminnassa jokin. Tämä lapsi, ei osannut kertoa muille kerhoon osallistuville lapsille, mikä häntä oli työskentelyssä mietityttänyt.

Lasten luovuuteen sekä mielikuvitukseen ja kädentaitojen harjoittamiseen tähtäävä päivälle asetettu tavoite toteutui hyvin edellisen päivän luontoretken aarteiden avulla. Materiaalien runsas ja monipuolinen käyttö mahdollisti lasten luovuuden esille tulemisen valmiissa teoksissa. Retkeltä löydetyt aarteet saivat ekologisen ajattelun lasten toteuttamille teoksille missä luonto oli toiminut innoittavana tekijänä työskentelyn alkuvaiheesta loppuun asti. Materiaalit olivat lapsille mieleisiä eikä kukaan lapsista kaivannut työskentelyn aikana teoksiinsa kalliita ja valmiita kaupan teollisesti tuottamia materiaaleja.

3.6 Retki Tikkurilan Kierrätyskeskukseen

Viidennen päivän aiheena oli tutustumisretki Tikkurilan Kierrätyskeskukseen ja sen toimintaan. Tavoitteena oli perehdyttää lapset kierrätykseen ja sen vaikutuksiin. Tavoitteena oli osoittaa, kuinka pienillä arjen teoilla voi säästää luontoa ja ympäristöä, sekä tutustua mitä kaikkea kierrätyskeskus pitää sisällään. Päivän tarkoituksena oli lisäksi palauttaa ja kerrata mitä kaikkea toiminnan aikana on opittu kierrättämisestä.

Retken takia jätimme ohjelmasta pois toimintaan suunnitellun alkupiirin pitämisen. Ennen retkeä kokoontuimme Pessiin ja muodostimme parijonon. Lasten vanhemmille oli tiedotettu etukäteen retkestä kierrätyskeskukseen. Lähdimme Tikkurilan kierrätyskeskukseen kävellen.

Kierrätyskeskukseen oli varattu opastettu kierros, jossa Tikkurilan Kierrätyskeskuksen toiminnanjohtaja esitteli tavaroiden kierrättämistä ja paikan toimintaa. Kierrätyskeskuksen toimintaan kuuluu myös ympäristöneuvonnan antaminen. Keskus on paikka jonne erilaiset tavarat vastaanotetaan, tarkistetaan, lajitellaan sekä tarvittaessa korjataan ja osa myydään edullisesti eteenpäin. Sellaiset tavarat, joita ei voida hyödyntää, kuljetetaan jätteenlajittelupisteisiin. Kierrätyskeskuksessa oli myös eri tavaran purkauspisteitä, missä materiaalit purun jälkeen lajiteltiin eri jättepisteisiin.

Tikkurilan Kierrätyskeskus on sosiaalinen yritys, jonka päätavoitteena on työllistää sekä pitkä- ja osatyökykyisiä ihmisiä 90 henkilötyövuoden verran vuodessa. Kierrätyskeskus tarjoaa vuosittain myös ympäristöneuvontaa eri ihmisille. Kierrätyskeskuksen tarkoituksena on käyttökelpoisten tavaroiden kiertoon saaminen, sekä niiden korjaus. (Kierrätyskeskuksen esittelykierros. 2009).

Kiersimme kierrätyskeskuksen eri toimintapisteet tavaroiden vastaanottopisteestä - myyntipisteeseen. Kierrätyskeskuksen toiminnanjohtaja otti lapset huomioon toiminnan esittelyssä. Lapset hän kuvasi ”pieniksi sohviksi” jotka kulkivat läpi kierrätyskeskuksen. Osa ”sohvista” päätyi lajitteluun ja osa myyntiin liikkeen puolelle. Mukaansa tempaavalla esittelyotteella ja ”sohva” esimerkillä laitoksen toiminta esiteltiin lapsille mieleenpainuvalla tavalla. Lapset kiersivät esittelykierroksessa innostuneesti ja yllättyneesti. Lapset jaksoivat kuunnella koko esityksen ja kyselivät sekä kommentoivat sitä. Kierrätyskeskuksen suuri koko ja siisteys yllätti lapset. He halusivat tutkia ja kosketella eri pisteissä olevia tavaroita sekä leluja. Tavaroiden purkaminen ja osien hyötykäyttöön saaminen kiinnosti selvästi lapsia.

Kierrätyskeskuksessa on lisäksi askartelupiste, joka toimii Vantaan kaupungin työntekijöiden, lähinnä päiväkotien askartelumateriaalien vaihto ja nouto paikkana. Askartelupisteessä voi ilmaiseksi hakea tarvikkeita kerho- ja päiväkotitoimintaan. Toiminnanjohtaja ja tavaran vastaanottopisteen työntekijät olivat hyvin lapsiystävällisiä, joka neuvoivat ja avustivat lapsia valitsemaan leluja ja tavaroita esitellen niiden eri käyttötarkoituksia.

Lapset saivat itse valita omaan muovikassiinsa esineitä, leluja, vaatteita ilmaispuolilta kierrätyskeskuksen valikoimasta. Lapset olisivat halunneet ostaa tavaroita itselleen myös muualta kierrätyskeskuksen laajasta myyntivalikoimasta. Olimme rajoittaneet materiaalien ja lelujen sekä vaatteiden keräämisen vain ilmaiseksi saataviin. Kerhotoimintaan meillä ei ollut käytettävissä rahaa, emmekä olleet sitä lasten vanhemmilta keränneet tarkoituksenmukaisesti. Mitä pienempi lapsi sitä enemmän pussiin kertyi erilaisia tavaroita ja käyttöesineitä, vaatteita ja leluja. Vanhimmat lapset eivät haalineet tavaroita vaan suunnittelivat huolellisesti mitä

voisivat tarvita seuraavan päivän töissään. Nuoremmat olisivat halunneet mukaansa lähes kaiken mitä pusseihin saivat mahtumaan. Iloinen mieli säilyi koko retken ajan kaikilla. Kierrätyskeskuksessa kaikki tavarat ovat uniikkeja eikä niitä ole useampia kappaleita. Yksittäiset lelut ja esineet eivät aiheuttaneet lapsissa erimielisyyksiä, vaan lapset sopuisasti etsivät itselleen omia aarteita.

Kesäkerhoon osallistuvien lastenryhmä oli jo muodostunut neljän edellisen toimintakerran aikana, mikä näyttäytyi lasten huolehtimisena toisistaan retken aikana. He avustivat toisiaan tavaroiden valinnoissa ja jos joku lapsista jäi muista jälkeen muut lapset odottivat tätä. Lapset olivat erittäin innostuneena kierrätyskeskuksen toiminnasta ja koko paikasta yleensä. Lähtiessämme kierrätyskeskuksesta pois melkein jokaisen lapsi sanoi haluavansa tulla takaisin keskuksen vielä uudestaan.

Olimme suunnitelleet ohjelmaan tavaroiden ja materiaalin keräämisen seuraavan päivän toimintaa varten. Palattuamme retkeltä takaisin Pessiin, esittelimme toisillemme kierrätyskeskuksesta löydettyjä materiaaleja ja tavaroita. Lapset olivat löytäneet mukaansa leluja, hyvää käyttökelpoista ja hyödyllistä tavaraa, joista seuraavana päivänä pääsisimme työstämään töitä. Lapset kertoivat ja esittelivät tavaroita ja mitä he niistä työstäisivät seuraavana päivänä. Esittelyjen perusteella pystyimme suunnittelemaan seuraavan päivän ohjelmaa ja osasimme varautua tarvittaviin lisämateriaaleihin neuloihin, lankoihin, rautalankoihin ja liimoihin.

Kuva 23. Kierrätyskeskuksesta löydettyjä aarteita

Lapsilta kyseltiin päivän päätteeksi seuraavia kysymyksiä kierrättämisestä ja päivän aiheista. Mitä hyötyä on tavaroiden kierrättämisellä? lapset vastasivat: *”Rahaa säästyy ja kierrättämisestä hyötyy jos joku ostaa ne. Kierrätyskeskukseen viedään vanhaa tavaraa ja toiset ostaa ne. Kierrätyskeskuksesta tavara menee eteenpäin. Kierrätyskeskukseen ihmiset vievät tavaraa ja toiset saavat sieltä tavaraa. Kierrättämisestä on hyötyä luonnolle. Onko kierrättämi-*

nen vaikeaa? Lapset kertoivat: *Kotona on monta roskista joihin lajitellaan. Ei paitsi jos on painavia tavaroita. Se on helppoa kun siellä (kierrätyskeskuksessa) on kuorma-auto. Mihin sinä voisit laittaa lelut ja muuta tavarat joita et enää käytä? Lasten vastauksia: Vaatteita voi kierrättää. Ei tarvitse heittää roskiin mitään. Kirpputorille ja kierrätyskeskukseen sekä toisille lapsille. Voi antaa sukulaisien ja tuttavien lapsille.*

Olimme tilanneet Pääkaupunkiseudun Yhteistoimintavaltuuskunnalta YTV:ltä kierrätykseen liittyvää materiaalia ja puuhakirjoja, joiden avulla lapsia voidaan tutustuttaa kierrättämiseen. Lapset saivat puuhakirjojen avulla lisää tietoa kierrättämisestä ja pystyivät hyödyntämään kierrätyskeskuksesta saatuja tietoja ja kokemuksia. (www.ytv.fi/fiksu) Tehtävät ja leikit auttavat lasta ymmärtämään kestävänehityksen merkityksen. Lapset oppivat kuinka tavaroita voidaan korjata ja kuinka vanhasta voidaan tehdä uutta uuteen käyttötarkoitukseen. Aina ei tarvitse ostaa uutta ja vanhastakin tavarasta kierrättämällä voidaan tehdä käyttökelpoista ja jopa taidetta. Opas antoi myös konkreettisia toimintavinkkejä tavaroiden kierrättämiseen ja uudelleen käyttöön. Ohjeiden ja vinkkien perusteella lapset oppivat edullisempaan tapaan kuluttaa ja samalla säätelemään ylimääräisen tavarain keräämiseen. (www.ytv.fi. YTV jätehuolto. 2007)

Päivä päätettiin tuttuun loppupiiriin ja siellä esitettiin keskusteluihin ja hymiöarviointiin päivän toiminnasta. Loppukeskustelut olivat mielenkiintoisia ja lapset osoittivat kommenttien avulla kuunnelleen kierrätyskeskuksessa sen toiminnan esittelyä tarkasti. Lapsille retki kierrätyskeskukseen oli avannut uusia ulottuvuuksia mistä monet heistä eivät olleet aiemmin edes tienneet. Vain muutama lapsista oli aiemmin käynyt Kierrätyskeskuksessa ja suurin osa oli ollut paikassa ensimmäistä kertaa.

Retki oli ollut kaikkiaan onnistunut. Kierros kierrätyskeskuksessa oli lapsille mieleinen ja lapset otettiin siellä myös hyvin vastaan. Lapset maltoivat kuunnella hyvin opastuksen ja Pessissä muistivat myös opaskiertueelta asioita. Kohde oli erittäin toimiva kohde lastentarhojen ja kerhojen ohjelmaan. Keskuksen monipuolinen toiminta kierrättämisessä eri kierrätyspisteineen oli lapsille hyvä kokemus. Monet lapset olivat ensimmäistä kertaa käymässä kierrätyskeskuksessa, mikä oli lapsille täten ainutlaatuinen kokemus. Kierrätyskeskuksessa oli lapsille kerääntynyt ilmaisuosasto paljon aarteita ja materiaaleja seuraavan päivän työskentelyyn. Näiden materiaalien innoittamana kierrätyskeskus oli tarjonnut lapsille asettamiemme tavoitteiden mukaisesti toimia ekologisesti ja säästäväisesti ja silti toteuttaa taidepainotteista toimintaa edullisten materiaalien avulla. Päivälle asetetut tavoitteet toteutuivat tämänkin päivän osalta hienosti.

3.7 Tavaroiden ja lelujen uusi elämä

Kuudennen päivän tavoitteeksi oli asetettu kierrätysmateriaalin hyödyntäminen. Tavoitteen saavuttamiseksi teimme kierrätysmateriaaleista uusia leluja tai tavaroita. Materiaaleina käytimme tavaroita, joita lapset ovat löytäneet kierrätyskeskuksesta tai Pessistä sekä kotoa tuoduista materiaaleista. Tavoitteena antaa lapsille välineitä oman lelun ja leikin suunnitteluun sekä innostaa lapsia luomaan vanhasta uutta käyttäen mielikuvitusta.

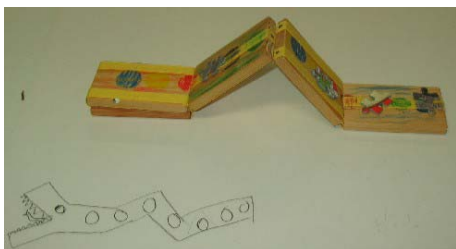
Hyvä leikkikalun on muuttuva ja käyttökelpoinen. Korjaamalla voidaan myös säilyttää tai muunnella leikkikaluja. Lasten on hyvä opettaa pitämään tavaroistaan huolta. Lapset oppivat näitä taitoja aikuisten malleista. Korjaamalla leikkikaluja niistä voidaan luoda uudenlaisia ja antaa niille uusi elämä. Kestävät lelut voidaan korjata ja ne ovat muunneltavissa. Lasten lelut voidaan tehdä myös itse kotoa löydetyistä materiaaleista. Hyvien lelujen ei tarvitse aina olla kaupallisesti valmistettuja. Ympäristön kannalta on parempi käyttää hyviä leluja joita voi korjata, koska jokaisen tavaran valmistamiseen kuluu rajallisia luonnonvarojamme. (Kurttio, T. Kurki, O.1999, 48-49)

Päivä käynnistyi mukavasti aloittamalla alkupiirillä ja käyden läpi edellisenpäivän ohjelmaa. Lapset olivat vielä innoissaan kierrätyskeskuksesta ja varsinkin sieltä löydetyistä aarteista. Monella lapsella oli kova palo päästä aloittamaan työskentely heti kerhoon tulon jälkeen. Alkupiirin aikana kävimme kuitenkin läpi päivän ohjelmaa ja keskustelimme, sekä katselimme toistemme aarteita tarkoin.

Lapset saivat vapaasti ideoida ja suunnitella mitä ja miten he työnsä toteuttaa. Kun päivän työt saatiin valmiiksi, niillä oli lapsilla mahdollisuus leikkiä loppupäivästä. Lapset lähtivät toteuttamaan omia suunnitelmia, löytämiensä aarteiden ja tavaroiden innoittamana. Edellisen päivän suunnitelmat olivat selkeytyneet ja he pääsivät toteuttamaan töitään heti. Olimme ohjanneet töiden tekemiseen niin, että esineistä tulisi käyttöesineitä joista olisi hyötyä jatkossakin. Tavarat voisivat olla leluja tai muita hyötytavaroita.

Toisilla lapsista oli materiaaleista jopa runsauden pulaa. Suuresta määrästä tavaraa oli vaikea päättää mistä aloitaisi. Ennakkoluulottomasti tavaroita kuitenkin leikattiin tai pienennettiin, korjattiin tai yhdistettiin. Nuket ja nallet sekä pehmolelut korjattiin ja sen jälkeen niille valmistettiin uusia vaatteita. Kierrätyskeskuksesta löydettyjen tavaroiden ja lelujen entisöintiä ja korjauksia, kunnostusta ja muutostöitä tehtiin innostuksen vallassa. Tavarat saivat uudenlaiset merkitykset lasten käsissä. Tavaroille keksittiin uusia käyttötarkoituksia ja niille keksittiin uusia käyttötarkoituksia ja tarinoita. Lasten kommentteja ja pohdintoja heidän töistään:

”Hampaiden tekeminen käärmeelle oli vaikeampaa, kun suu ei pysynyt auki”. ”Koiran korvan ompeleminen oli hankalaa, korva oli niin paksu”.

Kuva 24. Kerhoon osallistuneen lapsen työn suunnitelma ja työ sekä nimi.

Lapsen kommentti työstämästään työstä: *Käärme, joka tykkää syödä ötököitä. Se käy nukku-
maan puuhun. Se pelkää isoja lintuja ja kissoja.*

Kuvat 25-26. Kierrätysmateriaalista tehtyjä uusiutuotteita.

Kuva 25: *Mä oon tehnyt kilpikonnalle kodin. Kodissa on lahjapaketteja, kippo missä on ruo-
kaa, kaksi tuolia, matto ja ruokalappu. Ei ole nimeä. Se on pieni niin se tarttee ruokalapun.
Korista on tehty uima-allas ja maljakko on tehty äidille.*

Kuva 26: *Nallelle olen tehnyt vaatteita. Lippiksen, bontson, unimyssyn, essun, mekon, peiton
ja lakanan. Se on nalle, sen nimi on Nöpö. Se tykkää vaan nukkua. Se asuu mun huoneessa,
johon mä teen sille oman kodin, mutta ensin mä pesen sen kun se haisee ja sen sisältä tulee
sellaista mustaa juttua.*

Lapsilta kyseltiin päivän aikana: mistä me huomaamme, että he tykkäävät? Lapset vastasivat
että: *”On iloinen. Haluaa tehdä loppuun asti aloitetut juttu”.* Lisäksi lapsilta kysyttiin mitä
he oppivat päivän aikana: *”Laittamaan langan neulan silmään. Ompelemista. Leluista voi pi-
tää hyvää huolta. Opin tekemään nallelle vaatteita. Taitoa tekemään nallelle vaatteita. Te-*

kemään vanhasta uutta. Joo en tiedä, en muista. Uuden koiran korvan. Vanhoja leluja voi korjata”.

Lapset työstivät teoksiaan innokkaasti ja keksivät työskentelyaikana uusia juttuja mihin teostaan, lelua tai esinettä voisi käyttää. Toimintaa oli ilo seurata ja havainnoida lasten suuren innostuksen takia. Usealle esineelle ja lelulle syntyi toisenlainen käyttötarkoitus kuin mihin se oli alun perin tehty ja tarkoitettu. Tavaroista muokattiin kokonaan uusia ja hienoja teoksia.

Päivä lopetettiin jo tuttuun ja turvalliseen loppupiiriin. Lasten arvioinnit ja palautteet olivat positiivisia. Päivälle asetetut tavoitteet osoittautuivat palautteiden kautta saavutetuiksi ja ne jopa ylittyivät meidän odotukset. Tämän tyyppisen toiminnan tavoitteita oli vaikea määrittää etukäteen. Oli vaikea ennakoida miten lapset alkaisivat työstää löytämiään aarteita uusiksi ehjiksi ja toimiviksi esineiksi, leluiksi sekä tavaroiksi. Lapset osoittivat kuitenkin ennakkolullottomuudellaan tämän työskentelytavan toimivan erinomaisesti. Lasten mielikuvitus ja luovuus näyttäytyi lasten hienoina loppuunvietyinä taideteoksina. Esineet, lelut ja tavarat saivat lasten käsissä uuden elämän ja käyttötarkoituksen, mistä he voivat nauttia vielä pitkään itse toiminnan loputtua. Näiden tavaroiden, esineiden ja lelujen kanssa leikkiminen tulevaisuudessa innoittaa lapsia toteuttamaan lisää vastaavanlaisia käyttötavaroita, sekä korjaamaan kotonakin omia leluja ja esineitä.

3.8 Toiminnan viimeinen päivä: Näyttely ja hyvästien jättäminen

Seitsemännen toimintakerran tavoitteena oli kerrata kerhon aikana opittuja asioita sekä luonnon ja kierrätyksen merkityksestä. Toimintapäivän tarkoituksena oli pystyttää ja pitää näyttely kerhon aikana tehdyistä tuotoksista toisillemme ja lasten vanhemmille.

Viimeinen päivä käynnistyi lasten iloisten äänien saattamana. Tutuksi käynyt toimintamme oli saavuttanut sille asetettavamme tavoitteet sekä paljon sellaistaikin toteutui mitä emme olleet edes uskaltaneet toivoa. Oli aika alkaa päättää toiminta ja tehdä hyvästit mukaville lapsille ja heidän vanhemmilleen. Aamupiirillä kokoonnuimme kaikki yhteen keskustelemaan. Keskustelun tarkoituksena oli miettiä mitä olimme oppineet tämän kerhon aikana. Lapset kertoivat innokkaasti mitä kaikkea he olivat oppineet ja tehneet. Kertomusten ohella ilmeni, että useat olisivat halunneet jatkaa kesäkerhoa kauemminkin ja toivoivat kerholle jatkoa tulevaisuudessa. Lasten iloisuus oli muuttunut viimeisen kerran myötä haikeaksi hyvästien jätön ajan lähestyessä uhkaavasti.

Kerhon päättyminen oli myös meille ohjaajille tämän toimintavaiheen loppu ja uuden tuntemattomamman työn lopulliseen vaiheeseen saattamisen alku. Alkupiirissä kävimme läpi koko kesäkerhon aikana tekemämme työt läpi vaiheittain ja kävimme läpi päivän ohjelman.

Päivän aikana laitoimme yhdessä lasten kanssa esille kerhon aikana valmistuneita töitä Pessin suureen avaraan saliin. Päivästä kului osa näyttelyn rakentamisessa ja töiden esittelyiden suunnittelemisessa. Päivän loppupuolella olimme varanneet aikaa yhteiselle arviointi- ja palauteosiolle. Tätä osiota varten olimme suunnitelleet palautteiden antamisen toteutettavan lapsille mahdollisemman helposti ja vaivatta. Tämä toteutettiin paperilautasten avulla toisillemme. Päivä kului nopeasti lasten leikkiessä ja kasatessa töitään näytteille. Päivän aikana oli mahdollisuus tehdä loppuun asti keskeneräiset teokset ennen esille asettamista.

Kerhon viimeinen tunti oli varattu näyttelylle ja esille laitettujen töiden esittelyillä lasten vanhemmille. Lasten työt koottiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi eri päivien teemojen mukaisesti. Lapset olivat innoissaan viimeisen päivän ajan ja odottivat näyttelyn alkamista. Näyttelyn tarkoituksena oli viettää pienimuotoinen kesäkerhon päätöstilaisuus yhdessä lasten ja heidän vanhempiansa kanssa esitellen kesäkerhon antia. Näyttely toteutui lasten ja heidän vanhempien kanssa rennossa tunnelmassa. Lasten vanhemmat kuuntelivat innokkaina lasten kertomuksia töiden tekovaiheista ja moni vanhempi jaksoi vielä kuunnella muidenkin kuin oman lapsen esittelyt.

4 ARVIOINNIN, HAVAINNOINNIN JA PALAUTTEIDEN TULOKSIA

4.1 Kehittämistyön tavoitteiden ja ammatillisuuden arviointi

Tässä kehittämistyössä tavoitteiden asettelu onnistui mielestäni hyvin. Kesäkerholle asettamamme päiväkohtaiset sekä koko toiminnalle asetetut tavoitteet saavutettiin paremmin, kuin mitä olin suunnitelmavaiheessa odottanut. Päättävöitteiden ohella toiminta tarjosi myös paljon sellaistaakin mitä en ollut edes uskaltanut toivoa. Lasten innostuneisuus oli ollut koko toiminnan ajan käsikosketeltavaa ja se oli selvästi toiminut uusien luovien ideoiden syntymisessä ja hienojen taidepainotteisten teosten syntymisessä.

Työlleni olin laatinut kolme päätavoitetta (kuva 1), joilla on positiivinen vaikutus lasten hyvinvointiin. Nämä tavoitteet olin asettanut tämän kehittämistyön toiminnan sekä oman am-

matillisen kasvun suunnannäyttäjäksi ja tavoitteiksi. *Ensimmäisen tavoitteeni* mukaan oli tarjota kesäkerhoon osallistuville lapsille tutustumismahdollisuuksia taidepainotteisiin työskentelytapoihin, joissa luonto toimii innoittavana lähtökohtana. Pienimuotoiset retket Tikkurilan ja Lasten Taidetalo Pessin lähialueelle voitiin toteuttaa suunnitelman mukaisesti, eivätkä saateiset päivätkään estäneet niitä. Lapset oppivat retkien aikana tuntemaan kasvien ja puiden nimiä sekä samalla keräsivät Luonnosta erilaisia materiaaleja. Retkien aikana lapset tutustuivat omaan lähiympäristöön, jonka ohi oli usein kuljettu, mutta tieltä ei ollut poikettu. Lapset myös havainnoivat retkien aikana lintuja, eläimiä, kiviä ja maisemia, niistä he löysivät muotoja, värejä, hahmoja ja keksivät niiden ympärille erilaisia tarinoita.

Retkien innoittamana ja sieltä kerätyistä materiaaleista lapset tekivät seuraavina päivinä omia teoksiaan. Lapset maalasivat ja työstivät terveisiä luonnosta erilaisten hahmojen valmistamisen kautta. Retkipäivien aikana lapset alkoivat jo suunnitella seuraavan päivän työskentelyä. Lapset odottivat innolla seuraavia päiviä, jotta voisivat työskennellä luonnosta löytämien materiaalien parissa. Tarinat ja ideat jalostuivat kotona vietetyn päivän aikana. Lapset kertoivat omista työskentely suunnitelmistaan. He pääsivät myös esittelemään omia töitään ja kertomaan niihin liittyviä tarinoita.

Toisen tavoitteeni tarkoituksena oli tuoda kesäkerhoon osallistuville lapsille tutuksi ekologista lasten kulttuurin tarkoitusta ja termiä toiminnan ja retkien avulla. Tutustuminen omaan lähiympäristöön on osa ekologista kulttuuria. Termi sinänsä oli vaikea lapsille, eikä siitä sellaisenaan lapsille puhuttukaan. Lapsille riitti retkien aikana koetut elämykset luonnosta, joka sijaitsi lähellä arkipäiväistä ympäristöä. Asiatietoa voitiin välittää retkien aikana käytetyt oheismateriaalit luontoliiton ja YTV:n aineistojen pohjalta. Vanhimmat lapsista omaksuivat kierrätyksen merkityksen. Keskusteluiden perusteella he toivat esille kuinka he jatkossakin haluavat kierrättää tavaroita ja korjaamalla luoda tavaroille uutta käyttötarkoitusta.

Kolmannen tavoitteen mukaan oli tarkoitus huomioida koko kesäkerhotoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa lasten omat mielipiteet ja toiveet. Kerho voitiin toteuttaa laaditun suunnitelman mukaisesti. Tavoitteiden asettelu onnistui päivittäisten teemojen kautta. Lap silta saatiin päivittäin havainnoinnin kautta esille heidän toiveitaan ja mielipiteitä. Lasten esittämiin toiveisiin voitiin vastata, koska suunnitelmaan oli varattu vaihtoehtoja, joilla voitiin ohjelmaa muuttaa toiveiden suuntaisesti. Lapsissa innostaminen lisääntyi selvästi kun he huomasivat, että heidän toiveillaan oli vaikutusta myös ohjelman toteutukseen.

Näiden kolmen päätavoitteen saavuttamisen kautta pyrin saamaan selville onko toiminnalla vaikutusta kerhoon osallistuvien lasten hyvinvointiin. Näin lyhyen toiminnan aikana ei ole mahdollista saada selville onko toiminnalla vaikutusta hyvinvointiin. Useiden Suomessa ja ulkomailla tehtyjen tutkimuksien perusteella voidaan kuitenkin todeta, että taide- ja kulttuuri-toiminnalla on positiivisia vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. (Liikanen 2010,58-59, Hyyppä. 2005, 68-70).

Kesäkerhon toimintapäiville olin laatinut päiväkohtaisia tavoitteita ja suunnitelmia (liite 6). Päiväkohtaiset aiheet olin valinnut päätavoitteiden perusteella. Päiväkohtaisten tavoitteiden selvittämiseksi olin laatinut myös lapsille esitettäviä apukysymyksiä, joita käytin havainnoinnissa. Päiväkohtaisten tavoitteiden ja apukysymyksien avulla oli mahdollista kerätä aineistoa tavoitteiden toteutumisen arviointia varten. Päiväkohtaisten tavoitteiden asettaminen ja niihin tehdyt apukysymykset toimivat hyvin. Niiden avulla oli helppo seurata tavoitteiden saavuttamista. Niiden avulla sai esille lasten omia toiveita ja pystyi muokkaamaan seuraavien päivien ohjelmia. Päiväkohtaisten tavoitteiden saavuttamisen kautta voitiin verrata koko kehittämistyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Tässä työssä omina ammatillisina tavoitteina toimi itse toiminta ja sen suunnittelu. Lisäksi toiminnan aikana halusin luoda hyvän vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen suhteen Pessin henkilökunnan, lasten ja heidän vanhempien välille. Oma kiinnostukseni lapsia huomioivaan ja kunnioittavaan toimintaan oli taustalla kun asetin toiminnalle tavoitteita. Halusin toteuttaa toimintakeskeisyyden, missä huomioidaan ja kunnioitetaan myös luontoa ja erityisesti lasten omia mielipiteitä. Tavoitteena oli lisäksi pohtia taidekasvatuksen mahdollisuuksia luovan toiminnan välineenä sosiaalialalla.

Pessin henkilökunta oli tyytyväinen meidän toimintaan kerhon valmistelussa ja sen aikana. Henkilökunta luotti meihin ja antoi kannustavaa palautetta kerhopäivien aikana. Luottamuksellisen suhteen muodostaminen ja aktiivinen keskusteleva ilmapiiri saatiin luotua jo toiminnan valmisteluvaiheessa. Luottamuksen syntymisen jälkeen he antoivat meille vapaat kädet suunnitella päivittäistä ohjelmaa.

Positiivinen lasten antama palaute oli meille ohjaajille mieleinen ja tunteitakin herättävä. Kesäkerhon lapset olivat tehneet meihin lähtemättömän vaikutuksen ennakkoluulottomalla ja innostuneella otteella työstää teoksia ja toimia yhdessä tiivisti ryhmänä. Lasten vanhemmat olivat myös aktiivisesti keskustelemassa kerhon aikana toiminnasta ja sen tavoitteista. Van-

hempien kanssa käyty dialogi tosin rajoittui päivien aloitukseen ja lopetukseen kun lapsia tuotiin tai haettiin kotiin. Palautekyselyyn vanhemmat vastasivat myös aktiivisesti.

4.2 Työn eri vaiheiden arviointi

Opinnäytetyöprosessi eteni projektimaisesti opinnäytetyölle asetettujen vaiheiden mukaisesti. Orientaatiovaiheessa työskentelin yhdessä työparin kanssa ja meillä oli esillä paljon ideoita ja suunnitelmaluonnoksia työn toteutuksesta. Siinä vaiheessa mietimme myös toiminnallisen vaiheen toteutuspaikkaa. Ehdotin paikaksi omien lasteni harrastuspaikkana toiminutta Taidetalo Pessiiä.

Suunnitelmavaihe käynnistyi kun olimme saaneet toteutusluvan Taidetalo Pessistä. Paikan valinnan jälkeen suunnittelu sai uuden suunnan ja kokonaisuus alkoi hahmottua. Toiminnan runkoa oli helppo lähteä työstämään kun tila oli varmistunut. Taidetalo Pessin tilat jo inspiroivat suunnittelua eteenpäin. Paikkana Lasten Taidetalo Pessi ja lähialueen puistot toimivat erinomaisesti. Tilat olivat avarat ja innostavat luovalle toiminnalle. Lasten Taidetalo Pessin sisätilat, lähiympäristö ja Tikkurilan kierrätyskeskuksen läheinen sijainti, mahdollisti suunnitelman mukaisen toiminnan toteuttamisen. Suuret avoimet tilat, jossa oli runsaasti työskentelytilaa, innostivat lapsia toteuttamaan ja luomaan uusia ideoita monipuolisesti.

Vantaan kaupungilla ja Taidetalo Pessillä oli tarve järjestää kesätoimintaa heti kesälomien alkuun. Vantaan kaupunki oli myös kohdentanut toimintamäärärahaa kesälomien alkuun ja loppuun suunniteltuihin kerhotoimintoihin. (Vantaan Kaupunki) Toteutuksen ajankohdaksi tuli siten luontevasti kesäkuun ensimmäinen viikko. Kaupungin rahoitus oli varattu esikoulu- ja alaluokka ikäisille lapsille tarkoitettuun toimintaan. Esitetty kohderyhmä sopi myös meille hyvin, koska työllä tavoittelimme lastentarha opettajien pätevyyttä toimimalla alle kahdeksan vuotiaiden varhaiskasvatuksessa.

Suunnitteluvaiheessa tehdyt sopimukset selkeyttivät toteutuksen vastuukysymyksiä. Palkattuina ohjaajina toiminnan toteuttamiseen oli vapaammat mahdollisuudet. Opiskelijan roolissa toimiminen olisi ollut huomattavasti vaikeampaa, eikä liikkuminen olisi onnistunut lasten kanssa tilojen ulkopuolella. Pessin henkilökunnan olisi pitänyt olla jatkuvasti paikalla ja mukana toiminnassa, mikä olisi muuttanut koko toiminnan suuntaa. Työsopimuksen kautta saimme ohjaajina myös vastuuvakuutuksen kerhon toteuttamiseen myös taidetalo Pessin sisätiloissa että Tikkurilan lähialueella.

4.3 Kesäkerhotoiminnan arviointi

Olimme suunnitelleet työskentelyn siten, että vuorotellen toimimme ohjaajana ja toisen toimiessa tarkkailijana. Ohjaajana toiminta vuorossa ollut suunnitteli koko päivän toiminnan ja molemmat pystyivät asettamaan omat päiväkohtaiset tavoitteet toiminnalle. Näitä tavoitteita kumpikin havainnoi ja kirjasi ylös omaan päiväkirjaansa. Ohjelman vetovuorossa ollut laati apukysymyksiä tarkkailijalle, jotta tämä osaisi paremmin havainnoida ja seurata niitä tekijöitä ja asioita mitä kulloinkin haluttiin saatavan selville. Tarkkailijan oli tarkoitus tehdä toiminnasta muistiinpanoja ja esittää kysymyksiä lapsille toiminnan aikana. Toiminnan aikana huomasimme, ettei kokoajan ollut mahdollista toteuttaa tätä työjakoa vaan molempia ohjaajia tarvittiin lapsien avuksi työskentelyssä.

Kerhoon suunniteltu säännöllinen päivärytmi säilyi muuttumattomana koko kerhon ajan. Säännöllisen ja selkeän päivärytmi loi turvallisen ilmapiirin kerhon toimintaan. Työskentely päivittäin käynnistyi alkupiirillä. Alkupiirissä käsiteltiin päivän toiminta ja kerrattiin edellisen päivän toiminta. Lapset saivat esittää kysymyksiä ja yritimme vastaila heille. Lasten mielipiteitä ja toiveita huomioitiin ja niitä pyrittiin ajan puitteissa myös toiminnassa toteuttamaan. Työskentelyaikaa olimme varanneet kaikkia tapahtumia ja toimintoja varten reilusti. Ohjelman puolivälissä oli vapaamuotoinen välipala tauko, jolloin lapset saivat olla keskenään. Tauko rytmitti päivän kahteen osaan. Alkuosa oli varattu suunnittelulle sekä valmisteluille ja loppu osa töiden loppuun saattamiselle. Kerhopäivät päättyivät päätöspiiriin, jossa katsomme ja esittelimme päivän aikana valmistuneita töitä.

Toiminnassa aikatauluja muokattiin sääolosuhteiden, lasten toiveiden ja lasten jaksamisen perusteella. Hyvin laadittu perussuunnitelma päivittäisestä aikataulusta mahdollisti toiminnan sopeuttamisen muuttuvista tekijöistä huolimatta. Päivittäisen toiminnan ennakovalmistelut ja suunnittelu ohjelmarungon osalta loi rauhallisen aikataulun ja kiireettömän tunteen.

Lapsiryhmä oli kesäkerhon aikana muokkautunut toimivaksi ja yhtenäiseksi joukoksi, jossa jokaisella oli mukava työskennellä turvallisessa ilmapiirissä. Kerhon aikana lasten välillä ei ilmennyt riitoja, mitkä olisivat sotkeneet lyhyttä kesäkerho toimintaa. Oli ihailtava miten lapset auttoivat toisiaan ja toimivat yhdessä kaikkien osallistujien kanssa. Teimme lapsille tutuksi päivärytmin avulla lapsia huomioivaa toimintaa onnistuneesti. Toimintakertojen määrä sekä päivien kesto toimi hyvin. Aikaa oli varattu riittävästi toteuttaa ja tutustua eri taidepainotteisten menetelmien toteuttamiseen ja työstämiseen. Pidemmällä toiminnalla olisimme var-

masti saavuttaneet selkeämmin tavoitteita, mutta pidempi kestoinen toiminta olisi asettanut myös uusia haasteita mitä ei lyhemässä toiminnassa ilmennyt.

4.4 Aineiston arviointi

Kehittävän työotteen mukaisessa toiminnassa voidaan hyödyntää osallistuvaa havainnointia. Menetelmä toimi hyvin ja aineiston kerääminen toiminnan aikana oli vaivatonta. Lasten toiminnan seuraaminen ja havainnoiminen toi tähän työhön kesäkerhoon osallistuvien lasten ajatuksia hyvin näkyviin. Menetelmän avulla voitiin mielestäni tukea myös lasten luovuuden esille tuloa. Lasten mielipiteet ja toiveet ehdittiin kirjata ylös osittain jo toiminnan aikana. Kerhokertojen päätteeksi havaintojen kirjaaminen onnistui paremmin. Havainnointia tuettiin lapsille tehdyillä lyhyillä kyselyillä. Kyselyjen apuvälineeksi oli valittu hymiöiden käyttö. Hymiöiden avulla lapset osasivat kuvata yksinkertaisella tavalla tuntemuksiaan toiminnasta ja päivien annista. Havainnointi aineistoa täydensin dokumentoimalla päivien antia valokuvaten sekä oman päiväkirjauksen avulla.

Osallistuvassa havainnoinnissa onnistuneimmaksi ratkaisusi itselleni osoittautui päivittäin asetettujen tavoitteiden arvioiminen havaintojen, loppukyselyjen tulosten ja ohjaajien arviointikeskustelujen perusteella. Keräsin jokaiselta päivältä päiväkirjaani havainnot, ”missä on tänään onnistuttu”. Näitä tuloksia vertailemalla asetettuihin päivätavoitteisiin sain tähän työhöni selkeämmin näkyväksi tavoitteiden asettelun onnistumisen. Saatujen havaintojen perusteella oli myös mahdollista muokata tulevien päivien ohjelmaa ja ohjauksen rakennetta. Päiväohjelmien muokkaaminen lapsia kunnioittaen ja kuunnellen heidän mielipiteitä teki toiminnasta lapsilähtöisen.

Dokumentointia tapahtui koko toiminnan ajan. Se oli hyvä väline toiminnallisessa työskenteilyssä. Valokuvaus oli toimiva väline saada taltioitua tunnelmaa ja toimintaa näkyväksi. Päiväkirjausten tekeminen osoittautui oikeaksi tavaksi kirjoittaa ylös havaintoja ja lasten kommentteja ja vastauksia heille esitettyihin kysymyksiin. Lasten kommentit ja vastaukset olisi ollut vaikea taltioida myöhemmin. Oli hyvä, että tähän oli varattu aikaa heti toiminnan jälkeen.

Valokuvia otettiin paljon päivien aikana. Hyvin tehdyistä lasten taideteoksista saimme hienoja kuvia. Kuvien avulla pystyttiin arvioimaan ja tuomaan esille lasten tekemää taidetta. Töiden tekemisen vaiheet ja lopputulokset olivat myös taltioitu kuvien avulla. Kuvien avulla oli helppo tarkastella lasten tekemisen ja löytämisen iloa. Kuvista tehty kooste omaan päiväkir-

jaan toimi eräänlaisena kerhon kuvapäiväkirjana, jota käytin työn laatimisen apuvälineenä ja kehittämistyöni kuvittamisessa.

4.5 Lapsilta saatujen palautteiden arviointia

Lasten mielipiteiden keräämistä varten hymiökuvat menetelmä toimi hyvin. Lapset antoivat päivän toiminnasta arvion hymiöt apunaan. Nuorempien lasten on vaikea kuvata tuntemuksiinsa päivän toiminnasta sanallisesti. Hymiökuvat olivat A4 kokoisina, jaettuna jokaiselle. Kuvat olivat kaikille tuttuja ja helppoja ymmärtää.

Kuva 27. Hymiökuvat

Hymiöiden käyttö oli hyvä ja visuaalinen menetelmä kerätä lasten palautteet toiminnasta. Lasten päiväkohtaiset hymiö- palautteet on esitetty seuraavassa kuvassa. Mietityttää vastaus-ten kohdalla lapset saivat vielä kertoa tai kysyä lisää päivän aiheista.

Toiminta kerrat	Lasten tekemä arvio		
	Kivaa 	Mietityttää 	Ei kivaa
1 pv	9	0	
2 pv	9	4	
3 pv	4	2	
4 pv	5	1	
5 pv	8	1	
6 pv	2	0	
7 pv	8	0	

Kuva: 28. Lapsilta saatujen päivittäisten hymiöpalautteiden kooste

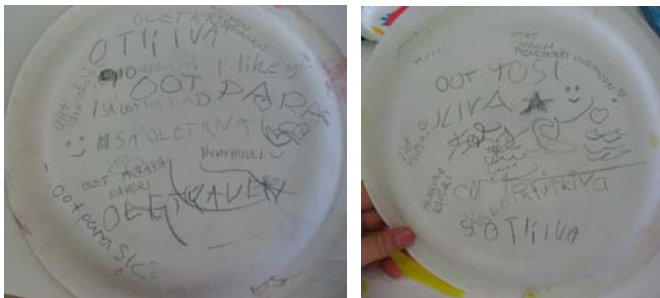
Lasten antaman hymiöpalautteen avulla saimme paremmin kerhoon osallistuneiden lasten innostumisen astetta näkyväksi. Seitsemän toimintapäivän aikana 45 lasta antoi positiivisen ”kivaa” vastauksen. Kahdeksaa lasta mietitytti tai lapsilla oli kysyttävää sen päivän toiminnasta. Ei kivaa, vastauksia eivät lapset antaneet toiminnasta lainkaan.

Viimeisen päivän yhtenä kohokohtana oli koko kesäkerhon toiminnasta positiivisten palautteiden antamisen toisillemme. Arvion tekeminen aloitettiin hymiö-lautasen valmistamisella. Jokainen lapsi sai valmistaa itselleen oman hymiö-lautasen, sen mukaisesti, mitä mieltä itse kerholainen oli osallistumisestaan Luovaa Luonnosta Kesäkerhoon. Kuvasta käy ilmi kuinka lapset innostuivat toiminnasta. Kuva on otettu viimeisen päivän päätöspiirin arviointitilaisuudesta.

Kuva 29. Loppupalaute lapsilta oma piirtämänä hymiö.

Hymiö-lautasen tekeminen oli yksi menetelmä, jolla lapset saivat antaa palautetta sekä kerhosta että muiden osallistujien toiminnasta. Menetelmä oli lapsilähtöinen ja sai kaikki osallistujat innostumaan palautteen antamisesta. Kukin osallistuja piirsi lautasen toiselle puolelle hymiökuvan kuvaamaan omaa onnistumistaan toimistaan. Lautasen toiselle puolelle kaikki kerhoon osallistuvat antoivat ja saivat positiivista palautetta. Lautaset kiinnitettiin aluksi lasten selkään teipillä kiinni. Lapset saivat kirjoittaa lautasiin positiivista palautetta tai tervehdyksiä toisilleen.

Kuvat 30-31. Palautelautasia, ”positiivisia asioita kaverista”.

4.6 Pessin henkilökunnalta ja vanhemmilta saadun palautteet arviointi

Vanhemmille tehdyn kyselyn vastauksissa todettiin, että toiminta-aika olisi voinut olla päivittäin pitempikin. Neljän tunnin toiminnallinen kerho koettiin hieman lyhyeksi. Toiveena olisi kerho joka olisi kestänyt viisi tai kuusi tuntia päivässä. Kerhon kokonaiskeston toivottiin myös olevan pitempi jopa kymmenen päivää. Palautteissa toivottiin myös vastaavanlasta toimintaa tapahtuvan seuraavanakin kesänä.

4.7 Ammatillisuuden arvioiminen

Oman ammatillisen kehittymisen kannalta oli tärkeä käydä palautekeskusteluja Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnan ja työparina toimineen ohjaajan kanssa. Keskusteluja käytiin suunnitteluvaiheessa, toiminnan ohella ja sen päätteeksi. Palaute- ja arviointi keskusteluissa keskityttiin kesäkerhon sisältöön sekä toiminnan onnistumiseen. Keskusteluja käytiin myös kerhoon osallistuvien lasten vanhempien kanssa päivittäin. He osallistuivat pienimuotoiseen kyselyyn koskien koko kesäkerhon toimintaa ja sen onnistumista. Palaute oli kaikissa vaiheissa kannustavaa ja positiivista. Sekä vanhemmat että Taidetalon henkilökunta olivat tyytyväisiä toimintaan ja sen kautta saavutettuihin tuloksiin.

Opinnäytetyön edetessä eniten ohjausta ja vertaistukea sain muilta opiskelijoilta, jotka olivat samassa vaiheessa tekemässä omia opinnäytetöitään. Yhdessä keskustellen ja pohtien teimme valintoja menetelmistä ja toimintamalleista. Opinnäytetyön eteenpäin viemistä auttoi Taidetalo Pessistä saatu tuki tilojen ja kerhon toteuttamismahdollisuuden varmistuttua. Opinnäytetyön eri vaiheissa oli myös työn ohjaajalta saatavissa ohjauksia. Ohjaus ajankohdat eivät aina olleet projektin työstämisen kannalta sopivassa paikassa. Ohjaavan opettajan kesäloma

ajoittui toiminnallisen vaiheen kanssa samaan aikaan. Ohjaustarpeen ja ohjaukset ajankohdat eivät aina osuneet kohdalleen. Sovittujen ohjausaikojen välinen aika osittain pitkitti opinnäytetyön tekemisen aikaa. Toisaalta pidempi työn kirjoittamisaika antoi mahdollisuuden asioiden syvällisempään perehtymiseen ja pohdintaan.

Yhdessä työparin kanssa tekeminen oli haasteellista ennen toimintaa. Aikataulujen yhteensovittaminen oli vaikeaa. Työskentely työparin kanssa itse toiminnassa toimi vaikkakin toimintaa olisi voitu suunnitella yhdessä tarkemmin. Työjako oli suunniteltu hyvin ja jako toteutui tasapuolisesti päivien aikana. Toimintapäiviä oli riittävästi, molemmille riitti haasteita toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhtä paljon.

Päivän päätteeksi sovittu ohjaajien kesken pidettävä palaveri päivän toiminnasta toteutui hyvin. Päivänpäätteeksi kävimme läpi molempien havainnot ja muistiinpanot. Kävimme läpi päivän tavoitteet ja kuinka ne oli saavutettu. Kirjasimme päivän tapahtumat ja havainnot ylös mitä emme olleet itse toiminnan aikana ehtineet tehdä. Menetelmä oli kaiken kaikkiaan toimiva ja keskustelun avulla pystyimme jakamaan tietoa toiminnasta laajemmaksi. Yhden ohjaajan ei olisi ollut mahdollista toteuttaa tämäntyyppistä toimintaa suunnitelmien mukaisesti. Yhdessä saimme vaihdettua tärkeitä havaintoja ja muistiinpanoja mitä ei yksin havainnoiden olisi pystynyt tekemään niin laajasti. Osallistuvaa havainnointia oli toimiva menetelmä havainnoissa ja seuratessa tämän ikäryhmän lapsia. Päiväkohtaisten tavoitteiden suunnittelu tuotti hyvän lopputuloksen. Tavoitteiden asettelu osoittautui toimivaksi menetelmäksi.

Ohjaajalle noin kymmenen lapsen ryhmäkoko oli sopiva. Kahden ohjaajan läsnäolo helpottaa ryhmän kasassa pysymisessä ja toimintojen eteenpäin viemisessä. Toinen ohjasi ja toinen pystyi auttamaan ja tukemaan lapsia kädentaidoissa sekä valmisteluissa. Tämänkokoista ryhmää pystyy hyvin tarkkailemaan ja havaintoja tekemään, mutta niiden kirjaamiseen ei toiminnan ohessa ollut aina mahdollisuutta.

Kerhotoiminnan markkinoinnissa ja kutsukirjeessä oli kuvattu kerhon luonnetta ja toimintaa sekä rentoja vaatteita mitkä eivät estä liikkumista luonnossa eivätkä estä toimintaa. Ohjeistukseen vanhemmille olisi voitu kiinnittää vieläkin tarkempaa huomiota. Toiminnallisessa kerhossa rennon vaatetuksen, sään mukaisten välineiden ja eväiden on hyvä olla ohjeistuksen mukaista. Toiminnallisessa kerhossa on huomioitava, että pukeutuminen mahdollistaa toimintaan osallistumisen sekä sisällä että ulkona, eikä kerhoon osallistuvien tarvitse varoa tai välttää osallistumista väärästä varustuksesta johtuen. Kirjeeseen olimme kiinnittäneet huomiota

edellä mainittuihin seikkoihin, mutta ehkä olisimme voineet tarkentaa ohjeistuksia vieläkin tarkemmiksi. Kerhotoiminnassa on ohjeistuksen oltava selkeää ja yksityiskohtaista.

4.8 Taidepainotteisen ja ekologinen työskentelyn onnistuminen

Kuvataidemateriaalien valinta ja esillepano materiaalien käyttö oli runsasta. Luonnosta saatiin kerättyä paljon hyödyllistä materiaalia taidepainotteiseen työskentelyyn. Lasten keräämiä materiaaleja voitiin hyvin hyödyntää töissä. Kierrätyskeskuksesta saadut tavarat, lelut ja käyttöesineet olivat keskeisessä asemassa työskentelymateriaaleista. Niitä muokkaamalla ja korjaamalla saatiin luotua uusia käyttökelpoisia leluja ja esineitä. Näin saimme tehtyä niille lisää käyttöikä. Tämän kaltaisella työskentelyllä lapsille voitiin esittää, että vanhasta voi tehdä uutta pienellä vaivalla ja edullisesti. Kaiken leikeissä käytetyn tavaran ei aina tarvitse olla kaupasta ostettua ja uutta. itse tehdyt tavarat voivat olla omistajalleen arvokkaita ja yhdessä tekemisen kautta voidaan myös saavuttaa onnistumisen kokemuksia.

Materiaalien ja välineiden esillepanoon oli kiinnitetty erityistä huomiota. Materiaalit oli valittu huolella ja olimme päättäneet hyödyntää Taidetalo Pessissä olevia materiaaleja, kierrätysmateriaaleja ja luonnosta löydettyjä materiaaleja. Valinnan perustana oli ekologisuus joka kunnioitti kestäviä arvoja. Työskentelyvaiheessa esillepano oli suunniteltu. Tavarat oli laitettu esille, näkyville ja lasten ulottuville jo ennen työskentelyn aloittamista. Lokaiselle lapselle oli varattu riittävän isot työskentelytilat, joissa oli mahdollista työstää omia teoksia. Valitussa tilassa oli helppo liikkua ja valita materiaaleja. Tilan avaruus tuki myös työskentelyä ja luovuutta. Lapset voivat liikkua, kokeilla ja suunnitella vapaasti esillä olevia materiaaleja ennen työstämisen aloittamista.

Työskentelyn jälkeinen siivoaminen oli otettu osaksi päivän ohjelmaa. Lapset olivat mukana siivoamassa, pesemässä pensseleit ja materiaalien säilöön laittamisessa. Lapsille opetettiin kuinka välineet ja materiaalit on säilytettävä, jotta ne olisivat käyttökelpoisia myös jatkossa.

Lapsia opastettiin erilaisten materiaalien käyttöön. Kuinka hiekkaa liimataan paperille tai kuinka puun lehti ommellaan kiinni kankaaseen. Lapset saivat myös itse ideoida ja kokeilla uusiakin menetelmiä. Ohjaajat olivat tarvittaessa auttamassa kokeilujen loppuun saattamisessa.

Kerhon viimeisenä päivänä pidettiin pienimuotoinen taidenäyttely, missä lapset esittelivät omia töitään omille kavereilleen ja vanhemmilleen. Omien taideteosten esitleminen koettiin erittäin hauskaksi kokemukseksi. Tehdyt työt saivat uusia ulottuvuuksia kun lapset kertoivat töihinsä liittyviä tarinoita. Näyttely oli kooste koko kerhon toiminnasta. Tiiviin kerhon aikana oli ehditty tehdä monipuolisesti paljon erilaisia töitä.

Kesäkerho antoi lapsille mahdollisuuden tutustua, kokeilla ja tehdä kierrätys- ja luonnonmateriaaleista erilaisia leluja ja taideteoksia. Taidepainotteisessa työskentelyssä innostettiin kerhoon osallistuvia lapsia oman mielikuvituksen ja luovuuden esille tulemiseen. Retket luontoon ja Heureka-tiedepuiston pihalle oli osa taide- ja ympäristökasvatusta. Retket opettavat lapsia ympäristön havainnoimiseen ja antavat heille positiivisia elämyksiä. Taiteen tekeminen perustuu ihmisen henkilökohtaisiin kokemuksiin ja mielikuviin. Lasten havainnointitaitoja voidaan kehittää taide- ja ympäristökasvatuksen avulla. Havaintojen perusteella taiteen tekemistä on jokaisen mahdollista oppia. Lähiympäristössä tutustuminen innostaa taiteen tekemiseen. Taide mahdollistaa ympäristön kuvaamisen erilaisia menetelmiä käyttäen.

Työskentelyn ohessa lapsille voitiin antaa hyödyllistä asiantietoa ja vihjeitä luonnon-, kierrätys- ja uusiomateriaalien käytöstä. Toiminta osoitti lapsille, että ekologisten menetelmien käyttäminen ja tavaroiden kierrättäminen on hauskaa ja helppoa. Kerho tarjosi lapsille vastapainoa arkiseen kaupunkielämään. Taide- ja ympäristökasvatuksen keinoilla pystyimme tuottamaan ekologista lasten kulttuuria.

5 TYÖN EETTISET ASPEKTIT JA TYÖSKENTELYN HAASTEET

Tässä tutkimuksessa on noudatettu yleisiä tieteellisiä käytäntöjä, Laurea Ammattikorkeakoulun ohjeistusta ja sosiaalialan eettisiä periaatteita. Sosiaalialan ammattietiikalle on asetettu myös omat säännöt. Nämä eettiset ohjeet tukevat sosiaalialalla toimivia henkilöitä. (Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009, 23-25, Talentian ammattieettinen lautakunta. 2005, 5-6). Olen tässä työssä ja kesäkerhon toteuttamisessa noudattanut näitä eettisiä ohjeita.

Tämän kehittämistyön tekeminen vahvistettiin kun teimme Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa työsopimuksen toiminnan toteuttamisesta. Sopimus kerhon toteuttamisesta toimitettiin Laurean työtä ohjaavalle opettajalle. Tämän Pessiltä saadun sopimuksen ja Laurean hyväksynnän jälkeen käynnistyi koko kehittämistyön tekeminen. Sopimuksessa sovittiin, että

opinnäytetyössä voidaan käyttää taidetalon nimeä ja yleisiä taidetaloon liittyviä tietoja. Henkilökunta antoi luvat käyttää heidän nimiään töissä.

Parityöskentelynä toteutettavassa kehittämistyössä on tärkeä noudattaa yhdessä tehtyjä sopimuksia. Molempien osapuolien on motivoituttava työhön ja sitä kautta yhdessä tehtyihin päätöksiin. Työn onnistumisen kannalta on hyvä laatia virallinen sopimus yhteistyöstä jo suunnitteluvaiheessa. Sopimuksessa varmistetaan yhteisen suunnitteluvaiheen työnjako tarvittavan ajan suhteen jo ennen kun aloitetaan toiminta ja muutosten tekeminen. Sopimuksella voidaan myös vahvistaa toimintaa ohjaavat arvot ja eettiset periaatteet. Työn edetessä ja tavoitteisiin pyrittäessä erilaiset tiedostamattomat uskomukset ja olettamukset voivat muodostua toimivan yhteistyön esteeksi. (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006, 157)

Keskinäisen luottamuksen ja yhteisymmärryksen vallitessa parityöskentelyyn osallistuvat voivat tavoitella yhteisiä päämääriä. Tiivis ja rakentavan dialogin käyminen on väline yhteisen näkemyksen luomiseen ja erilaisten näkökantojen huomioimiseen. (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006, 158) Ohjaajien tavoitteiden asettelua olisi voitu myös tässä lyhyessäkin toiminnassa tarkentaa ja tehdä tarkempia yhteisiä sopimuksia yhdessä ohjaavan opettajan kanssa. Tämän projektin aikana oli välillä epäselvyyttä ohjauksessa sovituista aihealueiden jaosta, mikä aiheutti turhaa vastakkain asettelua.

Tämän työn (Liite 10) on lapsille ja lasten vanhemmille esitettyjen kyselyjen koonnot. Kerhon alussa vanhemmilta pyydettiin luvat tutkimukseen osallistumisesta ja kerhon aikana valokuvien ottamisesta (liite 7). Lupien lisäksi korostettiin, että työssä ei mainita lasten nimiä ja siten säilytetään jokaisen osallistujan anonymisyys. Lupasimme, ettei tutkimustöissä julkaista sellaisia valokuvia, joista lapset olisivat tunnistettavissa.

Kehittämistyön arviointiaineisto koostui havaintojen ja pienimuotoisten kyselyjen lisäksi Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa käydyistä keskusteluista. Näiden keskusteluiden kautta saatiin arviointiin työelämän edustajien näkemys toiminnan onnistumisesta. Lasten vanhemmille tehtiin loppukysely, joka oli tärkein lähde asetettujen tavoitteiden arvioimisessa. Päiväkohtaiset hymiö-arviot toivat lasten omat mielipiteet esille toiminnasta. Päiväkohtaisten arvioiden pohjalta saatiin tarkempaa tietoa päiväkohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta ja toteutuksen onnistumisesta.

Teorialähteeni ovat tunnettujen henkilöiden ja tahojen kirjoittamia tekstejä. Käytin työssäni lähteenä lisäksi yleisten virastojen ja ministeriöiden mietintöjä ja lakeja. Pyrin lähteitä vali-

tessani huomioimaan niiden julkaisuajankohtiin niin, etten päälähteiden kohdalla turvautunut viittamaan vanhempiin lähteisiin. Työssäni käytin pääsääntöisesti 2000-luvulla kirjoitettuja teoksia. Lähdeaineistoa käyttämällä hain työhöni teoria pohjaa taide - ja kulttuurikasvatukseen, ekologiseen lasten kulttuuriin sekä lapsilähtöisyyteen. (Hirsjärvi, S. ym. 2009, 113-114)

Tämän opinnäytetyön keskeisenä lähteenä ja keskeisenä aineistona toimi Luovaa luonnosta kesäkerho. Minun lisäksi Luovaa Luonnosta kesäkerhoa käytti lähteenään opinnäytetyössään myös toinen Laurea Ammattikorkeakoulun opiskelija. Molemmat meistä toimivat itsenäisesti ja tarkastelimme lähteitämme omista lähtökohdista. Teimme erilaisia tulkintoja havainnoista ja siten molemmille syntyi omat toimintakeskeiset työt. (Hirsjärvi, S. ym. 2009, 99- 100). Kehittämistöissämme on yhtäläisyyksiä, koska suunnitelma- ja toimintavaihe toteutettiin yhdessä.

Kirjassa Lasten Aurinkovuosi kuvataan kuinka lapsen luovuus mahdollistaa kestävä kehityksen huomioimisen. Teoksessa ilmenee kuinka ympäristö- ja taidekasvatusta voidaan yhdistää osaksi lasten kasvatusta. Kirjan lopussa oleva tekniikkaosio toimi työssäni tukena kesäkerhon päivittäistä ohjelman suunnittelussa. Marjatta Bardy on julkaissut monia teoksia ja artikkeleja, jotka käsittelevät taiteen eri elementtejä ja taidekasvatusta. Teoksissaan Bardy on yhdistänyt ekologisen ajattelun osaksi taidekasvatusta. Myönteinen ja kunnioittava suhde ihmiseen on ehdoton edellytys tämän kaltaisissa projekteissa. Ihmiskäsitys tulee ymmärtää sosiaalisesti sekä yksilöllisesti (Bardy 2007: 26). Bardyn teosten innoittamana muodostin taiteen näkökulmia yhdessä Markku T. Hyypän ja Hanna-Liisa Liikasen teoksen Kulttuuri ja terveys (2005) osaksi opinnäytetyötäni.

Työni aihe valikoitui omaan uskomukseeni voida vaikuttaa lasten arvokäsityksiin ja opettaa heille ekologisia tapoja toteuttaa taidetta. Käydessämme ensimmäistä kertaa Lasten Taidetalo Pessissä ideamme toteuttaa ekologisia arvoja korostaa toimintaa saimme henkilökunnalta myös kannatusta ideoillemme. Heidän osoittaman luottamuksen ansiosta toiminnan suunnittelun toteutimme itsenäisesti. Toiminnanjohtajan ehdottamana projekti toteutettiin palkallisena, näin vastuukysymykset toiminnasta selkeytyivät.

6 POHDINTA

Tällä työllä oli selkeää yhteys työelämään ja koko työn lähtökohtana pyrkimys uudenlaisen kerhon suunnittelemiseen Lasten Taidetalo Pessin käyttöön. Kehittämistyö palveli omaa ammatillista kasvuani ja osaamisen kehittymistä. Työn toiminnallinen osio Kesäkerhotoiminta, toteutui Vantaan kaupungin tavoitteiden ja toiveiden mukaisesti. Kesäkerhon toiminta oli yhteiskunnan tarjoama turvallinen paikka lapsille viettää aikaa heidän vanhempiensa ollessa töissä. Tämänkaltainen toiminta ja taidepainotteiset menetelmät soveltuvat mielestäni hyvin mihin asiakasryhmään tahansa. Yhdessä tekeminen ja jokaisen ihmisen huomioiminen ja kuunteleminen ovat mielestäni myös erittäin tärkeitä tekijöitä ohjatesa lapsia ja aikuisia. Omien havaintojeni perusteella olen huomannut, että luontoa ja ekologisia arvoja kunnioittavaa toimintaa on lisätty niin päiväkotien ja harrastuskerhojen päivittäisiin ohjelmarunkoihin. Uskon itse, että ihmiset tietävät nykyisin paljon aikaista enemmän luonnon -ja ympäristön uhkakuvista ja osaavat vaatia lapsilleen myös luontoa ja ympäristöä käsittävää kasvatuksellista vapaa-ajantoimintaa.

Lasten Taidetalo Pessin henkilökunnan kanssa käytyjen useiden keskustelujen pohjalta itseleni on syntynyt positiivinen käsitys Pessin työntekijöiden motivaatiosta työskennellä lasten kulttuurin tarjoajina. Lisäksi toiminnan aikana selvisi heidän aito halu edistää omalla työllään monipuolisia elämyksiä tarjoamalla kaikille lapsille heidän taustoista riippumatta. Kesäkerhon aikana huomasimme myös Pessin työntekijöiden aidon huolen ympäristön nykytilanteesta ja että he kannattavat kestäväen kehityksen ajatuksia ja ekologisia arvoja.

Kesäkerhon ohjelma toteutui ekologisia menetelmiä käyttäen edullisesti. Työskentelymateriaaleista ei aiheutunut lisäkustannuksia. Toiminta pystyttiin toteuttamaan luonnosta löytyvien, kierrätyskeskuksesta saatujen sekä uusiokäytettävien materiaalien avulla. Kustannuksia toiminnan toteuttamisesta aiheutui ainoastaan meidän ohjaajien palkkioista. Palkan maksajina tämän kesäkerhotoiminnan taideohjauksesta vastasi Vantaan kaupunki.

Kesäkerhon toiminta oli suunnattu kuudesta kahdeksaan vuotiaille lapsille. Kohderyhmän valinta oli onnistunut, koska lapset olivat aktiivisia ja innostuneita kesäkerhon aikana käytettyihin työskentelymenetelmiin. Ryhmäkoko oli pieni, jolloin ryhmäytyminen ja ryhmähengen muodostuminen syntyivät nopeasti. Pieni ryhmä ja avoimet tilat yhdessä mahdollistavat rauhallisen ja innostavan työskentelyilmapiirin luomisen.

Päiväkohtaisia tavoitteita olivat kesäkerhotoiminnan alussa tutustuminen toisiimme ja ryhmäytyminen. Nämä tavoitteet toteutuivat nopeasti. Valitsemamme ryhmäytymistä tukevat leikit oli valittu juuri oikein lapsiryhmän ikätason mukaisiksi. Vanhempien lapsien vertaistuki toisille lapsille oli mielestäni myös toiminnassa parhaita puolia. Kesäkerhoon osallistuneiden lasten ryhmässä olemisen taidot kehittyivät selvästi toiminnan aikana.

Kerhoon saimme mielestäni luotoa sallivan ilmapiirin, joka tuki lasten luovuuden ja mielikuvituksen näkyvyyttä. Työskentelytilan ja työskentely menetelmien valinnat olivat ennakkoon tarkoin mietittyjä asioita, mitkä edesauttoivat mielestäni onnistuneen kesäkerhotoiminnan toteuttamisen.

Aikataulut toteutuivat toiminnan osalta hyvin. Olimme päätyneet kesäkerhon kestävän seitsemän päivää ja kukin toimintapäivä oli neljän tunnin mittainen. Lyhyen toiminnan takia toimintakertojen päiväkohtainen ohjelmarunko oli suunniteltu olevan joka päivä samanlainen. Ohjelmarungon ollessa päivittäin sama se mahdollisti luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin syntymisen lasten ja ohjaajien välille. Pidemmässä toiminnassa olisi voinut toistoja enemmän ja olisi voitu tehdä lasten kanssa omia työvälaineitä.

Ohjaajien ja Pessin henkilökunnan sekä lasten vanhempien välillä vuorovaikutus toimi luontevasti koko toiminnan ajan. Lasten vanhemmat antoivat palautetta toiminnan ohessa ja sen jälkeen. Mielenkiintoisia keskusteluja syntyi helposti vanhempien tuodessa ja hakiessa lapsia. Lasten vanhemmat toivat esille keskusteluissa, mitä heidän lapsensa olivat kertoneet kotona, sekä miten innostuneina lapset ovat lähtemään aamuisin kesäkerhoon. Oli mukava kuulla, että moni lapsi oli viihtynyt kerhossa ja uusia kaverisuhteitakin oli syntynyt kerhon tuloksena. Ilahduttavinta oli mielestäni kuulla lasten suusta välittömiä kommentteja toiminnan onnistumisesta. Lasten kommentteista selkeimmin nousi esille, heidän innostuneisuus toteuttamaamme toimintaan kohtaan. Lapset olivat mielissään siitä, että heidän mielipiteitään huomioitiin ja toimintaa toteutettiin lasten omien toiveiden mukaisesti. Lapsista oli myös mukavaa saada suunnitella ja toteuttaa toimintaa, sekä itse valita eri materiaaleja omiin teoksiinsa.

Päivien teemat ja ohjelmarunko oli turvallinen kiinteä osa toimintaa. Toimintaa toteutettiin vapaamuotoisesti lapsilähtöisesti, missä lasten omien ideoiden ja tarpeille oli annettu tilaa. Luonteva ja turvallinen ilmapiiri saatiin luotua toimintapäiville. Saimme turvallisesta ja sallivasta ilmapiiristä positiivista palautetta sekä Pessin henkilökunnalta, että lasten vanhemmilta.

Toiminnan havainnointia ja seuranta sekä päiväkirjausta oli toiminnan ohessa välillä vaikea toteuttaa. Lasten kanssa kaikkea ei voi aina ennakoita ja toiminnassa avustaminen vei huomiota niin, ettei aina toiminnan ohessa ollut mahdollista seurata ja kirjata ylös lapsille esitettyjä apukysymysten vastauksia. Toiminnan päätteeksi oli onneksi varattu aikaa päivän toiminnan läpikäymiselle ja havaintojen ja dokumentoinnin purkamiselle. Havainnot ja seuranta olivat hyviä apuvälineitä tulosten keräämisessä näin lyhyessä toiminnassa. Lasten kanssa toimitaessa oli lisäksi mielestäni onnistunutta se, että ohjaajina oli toiminnassa kaksi. Tämä mahdollisti monipuolisemman havaintojen keräämisen ja keskustelun havaintojen tulkinnan aikana. Ohjaajaparin kanssa voitiin käydä dialogia ja vaihtaa mielipiteitä havaintojen tulkinnassa. Parityöskentelyn kautta löysimme, jopa sellaisia havaintoja joita ei yksin olisi pystynyt tai ehtinyt huomata. Näin toimittaessa saatiin monipuolisemmin tuloksia kerättyä.

Pienessä ryhmässä ohjaajien aikaa riitti lasten henkilökohtaiseen ohjaamiseen. Eri-ikäisillä lapsilla oli erilaisia tarpeita ohjaamisen suhteen. Pienempiä autettiin enemmän työvälineiden käytössä ja eri työskentelyn tekniikoiden opettelussa. Osalle ryhmästä jo saksien käsittely oli vaikeampaa kuin toisille. Vanhemmilla lapsilla oli välineiden käytön perustaidot hallussa ja he halusivat enemmän keskustella ja analysoida omaa työskentelyään. Nopeammin työskenteleville lapsille olimme varanneet lisä- ja oheistehtäviä. Nämä tehtävät olivat kaikkien kesäkerhoon osallistuvien lasten mielestä mukavia ja he tekivät niitä innolla. Ne lapset, jotka eivät lisätehtäviä ehtineet tehdä, työskentelyn aikana saivat kotiin vietäväksi kuitenkin tehtävät.

Taide- ja kulttuurikasvatuksen toteuttamisen keinoilla on mahdollista tuottaa lapsille positiivisia elämyksiä ja kokemuksia. Taidepainotteisesti ohjatut tutustumisretket lasten lähiympäristöön virittävät lasten havainnointikykyä ja mielikuvitusta. Havaintojen tekeminen on keskeisessä asemassa taidekasvatuksessa. Havaintojen tekeminen ja niiden kuvaamista on jokaisen mahdollista oppia. Erilaiset taiteen tekemisen muodot tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia ympäristön kuvaamiselle. Retkien avulla lapset oppivat kiinnittämään huomiota ja havainnoimaan luonnon kauneutta sekä värien ja muotojen harmoniaa. Luonnon kokeminen rikastutti lapsen esteettistä tajua. Luontoretkien kokemukset ja havainnot, joihin liitettiin taiteen tekeminen, innostivat lapsia. Taidepainotteisessa työskentelyssä eri materiaalien monipuolinen käyttö innosti kerhoon osallistuvien lasten mielikuvituksen ja luovuuden liikkeelle. Lasten innostuneisuus välittyi loppuunvietyinä hienoina taideteoksina ja käyttöesineinä sekä leluina. Lyhyelläkin lapsia huomioivalla luovalla toiminnalla voidaan antaa lapsille uusia ja innostavia kokemuksia. Toiminnan järjestämisellä lapsille oli positiivinen vaikutus.

Ekologisia lapsilähtöisiä taide- ja kulttuurikasvatuksen menetelmiä käyttäen toteutetun kerhon aikana lapset saivat hyödyllisiä asiatietoa ja vihjeitä luonnon-, kierrätys- ja uusiomateriaalien käytöstä. Suunnitelman mukaisella toiminnalla voitiin osoittaa lapsille, että ekologisten menetelmien käyttäminen ja tavaroiden kierrättäminen sekä niiden uusiokäyttö taiteen tekemisessä voi olla hauskaa ja helppoa. Luovaa luonnosta kesäkerhon toiminta toteutui hienosti suunnitelmien ja tavoitteiden mukaisesti.

Tätä toimintakeskeistä kehittämistyötä ja taide- sekä kulttuuripalveluita voidaan hyödyntää mielestäni hyvin sosiaalialalla, vaikka Luovaa Luonnosta kesäkerho ei jäänyt toimintamalliksi Lasten Taidetalo Pessin ohjelmaan. Tämän toimintakeskeisen kerhon avulla saimme kuitenkin näkyvyyttä sosiaalialan osaamisesta tarjoamalla luovaa toimintaa kulttuuri ja taidepainotteiselle sektorille. Toimimme tässä mielestäni sosiaali- ja kulttuurialojen välisten raja-aitojen murtajana. Palautekeskustelussa Pessin henkilökunnan kanssa oli tullut esille, ettei sosionomien työskentely ole tuttua kulttuuri- ja taidealojen edustajien keskuudessa. Osoitimme heille oman luovan ammatillisen osaamisemme. Sosionomeilla on laaja työkenttä, missä jokainen toimii ammatillisten valmiuksiensa ja suuntautumisvaihtoehtojensa mukaisesti. Motivaation säilyminen työskentelyn eri vaiheissa oli itselleni tärkeää ja uskon sen auttaneen paremman lopputuloksen saavuttamisessa. Mielestäni on ollut helpompaa sitoutua itselleni kiinnostavaan aiheeseen. Uskon kehittämistyöni aikana saamani positiivisen palautteen antaneen uutta voimaa ja rohkeutta toimia myös tulevaisuudessa sosiaalialan ammattilaisena kehittämässä yleistä alan arvostusta.

Saatujen palautteiden perusteella voidaan osoittaa, että lapsilähtöisillä ekologisilla taidepainotteisilla menetelmillä toteutettu toiminta kiinnostaa lapsia ja heidän vanhempia. Tulokset osoittivat, että vastaavalle toiminnalle on kysyntää. Palautteista nousi selkeästi esille lasten ja heidän vanhempiensa toive tämännäyttävistä toiminnan toteutuvan seuraavinakin kesinä. Toimintaa toivottiin toteutettavan Pessin tiloissa ja toiminta aikaa toivottiin pidempikestoiseksi.

7 Lähteet

- Aho, S. Virkkunen, J. Laurea Fakta 2008-2009 - opas Laurean opiskelijoille ja henkilöstölle. Lönnberg Print & Promo.
- Allart, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. WSOY Porvoo.
- Bardy, M. 2007. Taiteen paluu arkeen. Teoksessa Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Taide keskellä elämää. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Bardy, M. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000- luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. STAKES raportti 263:2001. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Brotherus, A. & Hytönen, J. & Krokfors, L. 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Hakala, J T. 1998. Opinnäyte luovasti. Kehittämisen- ja tutkimustyön opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hakkola, K. Laitinen, S. Ovaska-Airasmaa, M.1991. Lasten taidekasvatus. Helsinki: kirjayhtymä Oy.
- Hirsijärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Tammi. Dark Oy, Vantaa.
- Hirsijärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.
- Hyyppä, M. Liikanen, H-L. Kulttuuri ja -terveys. 2005. Helsinki: Edita.
- Järvinen, M. Laine, A. Hellman, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Kahlama, P. Vartiainen, P.(toim.) 2006. Kulttuurista kasvua. Näkökulmia kulttuurikasvatukseen. Humak. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.
- Karisto, A.1984, Hyvinvointi ja sairauden ongelma, Suomea ja muita pohjoismaita vertaileva tutkimus. KELA:n julkaisu. Helsinki
- Kiiveri K, Suomela L, Suomi-Vihonen S. 2009. Metsän mysteerejä Lupsakkaa luontopuhua. Helsinki, WSOY
- Kopakkala Aku, 2005. Porukka, jengi, tiimi Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen, Helsinki: Edita.
- Kurki, L. 2000, sosiokulttuurinen innostaminen. vastapaino Tampere.
- Känkänen, P. 2003. Yksinäisyydestä liittymiseen. Aikatila elämänkerronnallisessa työssä. Teoksessa Krappala, M. & Pääjoki, T. Taide ja toiseus, syrjästä yhteisöön. Jyväskylä: Gummerus.
- Lahikainen, A- R. Punamäki, R-L. Tamminen, T. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.

- Lammi-Taskula, J. Karvonen, S. Ahlström, S. 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.
- Laurea, Opinnäytetyöohje. 1.10.2007.
- Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia, ehdotus toimintaohjelmaksi 2010 - 2014, Opetusministeriön julkaisusarja 2010:1.
- Liimola & Voutilainen 1993, Lintupuiston lapset: Reggio Emilian pedagogisesta ohjelmasta. STAKES raportti. Painatuskeskus Helsinki.
- Mantere Meri-Helga (toim) 1995. Maan kuva Kirjoituksia taiteeseen perustuvasta ympäristökasvatuksesta. Helsinki: Yliopistopaino.
- Moisio, P. Karvonen, S. Simpura, J. Heikkilä, M. 2008. Suomalainen hyvinvointi 2008. Vammalan kirjapaino, Vammala.
- Mörk-Huttunen Maritta, 2008. Työkaluja lapsilähtöiseen taidekasvatukseen, Pro gradu - tutkielma Juväskylän Yliopisto.
- Nisonen, R. Töllinen, M. 2008. Vinkura & Lenkura. Luovuuspläjäyksiä & Hupipuuhaa. Helsinki: WSOY.
- Nyman Hanna, Luovuus ja kulttuurikasvatussuunnitelma, Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut, 2006.
- Rankanen, M. Henttinen, H. Mantere, M-H. 2007. Taideterapian perusteet. DUODECIM. Karisto Oy. Hämeenlinna.
- Ruokonen, I. Rusanen, S. Välimäki, A-L. (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Yliopistopaino Oy Helsinki.
- Rusanen, S. 2007. Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja: 77. 2.painos. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.
- Saarikoski, H.(toim.) 2005. Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000- luvulta. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Sava. I, Vesanen-Laukkanen. 2004. Taiteeksi tarinoitu elämä. PS-kustannus.
- Seppänen-Järvelä, R. Karjalainen V. 2006. Kehittämistyön risteyskiä. Gummerus Vaajakoski.
- Strandell, H. 1995. Mikä on lasten hyvinvointia? Tiedon tarpeen kartoitus. 25/1995. Helsinki: STAKESINin monistamo.
- Suomen Kuntaliitto. 2002. Taiteen perusopetuksen vuosikirja. Kuntatalon paino Helsinki.
- Suomen säädöskokoelma. 633/1998. Laki taiteen perusopetuksesta.
- Suosalo, A., Tavasti, A., Keanne van de K., Lehti, P. & Vannucchi, A. 2008. Lasten Aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Talentian ammattieettinen lautakunta. 2005. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet, Helsinki, Painotalo Auranen.

Lammi-Taskula, J. Karvonen, S. Ahlström, S (Toim). 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu. Yliopiston kirjapaino Helsinki.

Tuomikoski, P. 1993. Taiteen perusopetuksen käsikirja.

Vantaalaisten kesälehti 2009, www.vantaa.fi/kesalehti , Printway Oy 2009

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

<http://www.ytv.fi/fiksu>. 15.5.2009. YTV ohjeita kierrätykseen. Fiksun puuhakirja. Helsinki: Painoprisma.

Kuvaluettelo

- Kuva 1. Kolmen päätavoitteen positiiviset vaikutukset lasten hyvinvointiin
- Kuva 2: Ekologista lastenkulttuuria on kuvattu kirjassa, Lasten aurinkovuosi opas ekologiseen lastenkulttuuriin, seuraavan luettelon mukaisesti.
- Kuva 3. Taide- ja kulttuuripalvelulla tuotetaan hyvinvointia
- Kuva 4. Erik Allardtin hyvinvoinnin kolmijaosta.
- Kuva 5. Taide- ja kulttuuritoiminnan kokemuksellinen ja välineellinen merkitys hyvinvoinnin kehikossa. (Hyypä. ym.2005:112.)
- Kuvat 6-7. Kansion työstäminen ensimmäisenä päivänä
- Kuva 8. Kirjaston puistossa vanhan puun juuressa.
- Kuva 9. Uusia värejä lasten työstämänä.
- Kuvat 10-11: Toisen toimintakerran maalauksia puistoretkestä, Pupu puistossa ja Kirjaston puisto.
- Kuvat 12-14. Kolmannen toimintakerran valokuvat ulkoa Vernissan edustalta.
- Kuva 15. Heureka kivipuisto
- Kuvat 16-17. Ympäröivää luontoa retkellä Heureka puiston rannassa.
- Kuva 18. Luonnosta löydettyjä ”aarteita”.
- Kuvat 19-20. Örkin ja Haltian tekoa.
- Kuva 21. Metsänörkin koti jossa on kiviä, kukkapuu.
- Kuva 22. Metsänhaltija, puussa on sen juomapaikka ja koti.
- Kuva 23. Kierrätyskeskuksesta löydettyjä aarteita
- Kuva 24. Kerhoon osallistuneen lapsen työn suunnitelma ja työ sekä nimi.
- Kuvat 25-26. Kierrätysmateriaalista tehtyjä uusiutuotteita.
- Kuva 27. Hymiökuvat
- Kuva: 28. Lapsilta saatujen päivittäisten hymiöpalautteiden kooste
- Kuva 29. Loppupalaute lapsilta oma piirtämänä hymiö.
- Kuvat 30-31. Palautelautasia, ”positiivisia asioita kaverista”.

8 Liitteet

Liite 1	Opinnäytetyön aikataulu	71
Liite 2	Mainokset	72
Liite 3	Lasten Taidetalo Pessin tiedote	73
Liite 4	Lehdistötiedote	74
Liite 5	Kutsukirje	75
Liite 6	Päiväkohtaiset tavoitteet ja apukysymykset lapsille	76
Liite 7	Kesäkerhon kuvaamisen lupa	79
Liite 8	Päivän palaute hymiökuvat	80
Liite 9	Ilmoitus vanhemmille ”Kierrätyskeskus vierailusta”	83
Liite 10	Kooste kesäkerhon loppukyselystä	84

Opinnäytetyön aikataulu

- Loppusyksystä 2008 esitetty idea opinnäytetyöstä Lasten Taidetalo Pessissä ja koulula
- Tammikuussa 2009 käyty Pessissä keskustelua ja esitetty alustava suunnitelma kesäkerhosta.
- Helmikuussa 2009 tehty mainokset kesäkerhosta Vantaan kaupungin kesätoimintalehteen.
- Huhtikuun alussa alkoi ilmoittautuminen kesäkerhoon. Ilmoitus Vantaan kaupungin kesätoiminta lehdessä ja Vantaan kaupungin Internet-sivuilla)
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;218;6552;60357;86270
- 6.5.2009 Tikkurilan Laureassa suunnitelma seminaari, jossa on esitetty opinnäytetyön alustava suunnitelma
- 4.-5.6. ja 8-12.6.2009 LUOVAA LUONNOSTA kesätoiminta Lasten Taidetalo Pessissä
- 12.6.2009 palautekeskustelu ja kirjallisen arvioinnin saaminen Pessin henkilökunnan kanssa.
- Kesä- elokuu Kesäkerhon lasten ja vanhempien kyselyjen koostaminen
- Kesällä aineiston kerääminen ja siihen syventyminen
- Elokuu 2009 toiminnan muistiinpanojen ja havaintojen auki kirjoittaminen
- Syyskuu 2009 opinnäytetyön kirjallisen osioon teoria osuuden lisääminen, tekstin tiivistäminen, asioiden rajausta / karsintaa
- Lokakuu 2009 opinnäytetyön kirjallisen osion hiomista, teorian sitominen toimintaan, työn selkiyttäminen, viitekehys lopulliseen asuun, kaavioiden teko
- Marraskuu 2009 kirjallisen osion kirjoittamista
- Joulukuun alku 2009 englannin abstraktin teko, työn selkiyttäminen ja kuvien lisääminen
- 17.03 2010 opinnäytetyön seminaari esitys
- Lehdistötiedotteen laatiminen kypsyysnäytteenä
- Englannin abstraktin palautus
- 25.03 2010 lopullisen työn palautus
- Hienosäätö ja lopullisen opinnäytetyön taltiointi

Liite 2

Mainos Vantaan kaupungin kulttuuri sivustoille:**LUOVAA LUONNOSTA**

Lasten Taidetalo Pessi, Asematie 7

to - pe 4.- 5.6 ja ma - pe 8.- 12.6.2009 klo. 10 - 14.

6 - 8 vuotiaille lapsille.

Leikimme ja liikumme luonnossa, sekä tutustumme Tikkurilan lähiympäristöön.

Askartelemme kierrätys- ja luonnonmateriaaleista, tutustumme kierrätyksen saloihin ja ekologiseen lastenkulttuuriin.

Kesäkeroon omat eväät mukaan ja osallistujille rento asuste.

Ohjaajina kerhossa toimii aikuissosionomiopiskelijat Katja Bergström ja Milja Kuutsa.

Kurssimaksu: 30 €

Ilmoittautumiset p. 8392 2766 tai taidetalo.pessi@vantaa.fi

Järj. Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut

Mainos Kesälehteen:**LUOVAA LUONNOSTA**

Lasten Taidetalo Pessi, Asematie 7

to - pe 4. - 5.6 ja ma - pe 8. - 12.6.2009. klo. 10 - 14.

Lapset 6 - 8 v.

Leikimme ja liikumme luonnossa, sekä tutustumme Tikkurilan lähiympäristöön. Askartelemme kierrätys- ja luonnonmateriaaleista, tutustumme kierrätyksen saloihin ja ekologiseen lastenkulttuuriin. Lapselle omat eväät mukaan.

Ohjaajina Aikuissosionomiopiskelijat Katja Bergström ja Milja Kuutsa.

Kurssimaksu: 30 €

Ilmoittautumiset p. 8392 2766 tai taidetalo.pessi@vantaa.fi

Järj. Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut

Vantaan Sanomien Virtuaali-palstalle:

Taidetalojen kesäleireillä on vielä tilaa

Taidetalo Pessi, Asematie 7, Tikkurila

Ilmoittautumiset taidetalo.pessi@vantaa.fi tai (09)8392 2766

Lasten Taidetalo Pessin tiedote

19.5.2009

LUOVAA LUONNOSTA KESÄTOIMINTAA LAPSILLE**Torstai - perjantai 4.- 5.6 ja Maanantai - perjantai 8.- 12.6.2009 klo. 10 - 14****Lasten Taidetalo Pessi, Asematie 7, Tikkurila Vantaa**

Laurea Ammattikorkeakoulun aikuissosionomiopiskelijat järjestävät yhdessä Lasten Taidetalo Pessin kanssa Luovaa luonnosta kesäkerhon. Kerho on tarkoitettu 6 - 8 vuotta täyttäneille lapsille.

Kerhossa leikimme ja liikumme luonnossa, sekä tutustumme Tikkurilan lähiympäristöön. Kerhossa toteutetaan ekologista lastenkulttuuria taidekasvatuksen keinoin.

Toiminta toteutetaan lasten ehdoilla hyödyntäen heidän luovuutta ja ennakkoluulottomuutta. Taidepainotteista toimintaa toteutamme kierrätys- ja luonnonmateriaalien avulla sekä tutustumme kierrätyskeskuksen saloihin tutustumalla Vantaan Kierrätyskeskuksen toimintaan.

Kesäkerhossa lapset ovat ohjatussa toiminnassa kokeneiden ohjaajien valvonnassa. Kerhossa lapsilla tulee olla omat eväät mukana. Toiminnan aikana osallistujien rennot asusteet mahdollistavat ulkona ja sisällä tapahtuneen toiminnan.

Taideohjaajina kerhossa toimivat aikuissosionomiopiskelijat Katja Bergström ja Milja Kuutsa.

Osallistujien kerhomaksu on 30 €. Kerhomaksu sisältää ohjatun toiminnan sekä toiminnassa käytettävät materiaalit. Maksu maksetaan Lasten Taidetalo Pessille. Kesäkerhon järjestäjänä toimivat Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut.

Tule mukaan luomaan ekologista lasten kulttuuria!

Lisätietoja ja ilmoittautumiset voi tehdä Lasten Taidetalo Pessiin 09- 839 2 2766

Lehdistötiedote

Vantaan Kaupunki

LEHDISTÖTIEDOTE

19.5.2009

JULKAISUVAPAA HETI

KATEGORIAT: LAPSET, KULTTUURI, TAIDE

VANTAALAISLAPSET TUTUSTUVAT EKOLOGISEEN LASTENKULTTUURIIN

Vantaalla Lasten taidetalo Pessissä järjestetään kesäkuussa (4.-5.6. ja 8.-12.6.2009)

LUOVAA LUONNOSTA- lasten kesäkerho.

Tarjoamme lapsille vastapainoa arkiseen kaupunkielämään ja autamme heitä valitsemaan ekologisempia työskentely materiaaleja kaiken tämän hetken nyky-yhteiskunnan tarjoaman teollisen sekä kaupallisen vaihtoehtojen sijasta. Kuinka paljon lapsen luovuutta voikaan ruokkia mukavalla yhdessäololla ja tekemisellä?

- LEIKIMME JA LIIKUMME LUONNOSSA SEKÄ TUTUSTUMME LÄHIYMPÄRISTÖÖN
- TEEMME KÄDENTAITOJA KIERRÄTYS- JA LUONNONMATERIAALEISTA
- TUTUSTUMME KIERRÄTYKSEEN JA EKOLOGISEEN LASTENKULTTUURIIN

Kerhon tavoitteena on tuoda esiin ekologisen lastenkulttuurin moninainen ulottuvuus lasten kasvatuksessa. Toiminnan avulla pyrimme kehittämään lapsen mielikuvitusta, luovuutta ja esteettistä silmää sekä kädentaitoja. Tarkoituksena on lisätä myös kesäkerhoon osallistuvien lasten tietoisuutta ympäristöstä sekä ekologisesta ja kestävästä elämäntavasta.

Kesäkerhon järjestävät Laurea-Ammattikorkeakoulun aikuissosionomiopiskelijat yhteistyössä Lasten taidetalo Pessin kanssa.

Lisätietoja:

Kerhon taideohjaajat, Laurea-Ammattikorkeakoulun Aikuissosionomiopiskelijat:

Katja Bergström: katja.bergstrom@laurea.fi

Milja Kuutsa: milja.kuutsa@laurea.fi

Taidetalo Pessi, Tuotantosihteeri: Satu Ylirisku: satu.ylirisku@vantaa.fi

Kutsu medialle:

Kesäkerhon järjestäjät ja osallistujat tavattavissa 4.-5.6. ja 8.-12.6.2009 klo. 10–14 tai sopimuksen mukaan. Ryhmä toimii Vantaan Taidetalo Pessin tiloissa, mutta liikkuu myös Tikkurilan alueella retkeillen ja tutustuvat muun muassa Vantaan kierrätyskeskukseen Luovaa Luonnosta kerhon aikana.

Kutsukirje

VANTAAN KAUPUNKI
LASTEN TAIDETALO PESSI
Asematie 7, 01300 Tikkurila Vantaa
puh. 8392 2766

26.5.2009

**TERVETULOA PESSIIN
LUOVAA LUONNOSTA KESÄKERHOON!**

KERHOPAIKKA	Lasten Taidetalo Pessi, Tikkurila Vantaa
KERHOAIKA	to - pe ja ma - pe 4.-5.6 ja 8.- 12.6.2009.
KOKOONTUMISAIKA	klo. 10.-14
OHJAAJAT	Milja Kuutsa ja Katja Bergström
MAKSU	Kesäkerhon maksu 30 € (maksetaan Pessiin)

Muistathan ottaa kerhoon mukaan pienet terveelliset eväät
(ei karkkia, limua yms.).

Ja mikä tärkeitä otathan rennot vaatteet jotka ei estä sinua liikkumasta luonnossa ja askartelemasta mukavia... Varalle kannattaa ottaa sadeasusteet retkiä varten.

Viimeisen kerhopäivän lopussa pidetään pienimuotoinen kerhon päätöstilaisuus/ näyttely, johon kerhoon osallistuvien vanhemmat ovat tervetulleita katsomaan mitä olemme aikaiseksi saaneet kerhon aikana.

Ilmoitathan ilmoittautumisista ja mahdollisista esteistä tai peruutuksista suoraan Lasten Taidetalo Pessiin puh.09- 8392 2766.

Terveisin;

Milja Kuutsa ja Katja Bergström

ja

Lasten taidetalo Pessin henkilökunta

Päiväkohtaiset tavoitteet ja apukysymykset lapsille

ENSIMMÄINEN TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet;

Tutustua kerhoon tulleisiin lapsiin ja ryhmään sekä sen käyttäytymiseen. Pyrimme leikkien ja pienimuotoisen toiminnan avulla opettelemaan ja tuntemaan toisemme paremmin. Käymme keskustelua tulevasta toiminnasta kerhossa ja tutustumme Pessin tiloihin. Aloitamme käden- taidolliset työt.

Päivän toiminta: Aloitamme omien kerhovihkosten kansien teon ”kierrätysmateriaaleista”.

Apukysymyksiä lapsille toiminnan aikana:

Miltä tuntuu olla kerhossa?

Onko sinulla entuudestaan täällä tuttuja ja kavereita?

Mitä haluaisit tehdä kerhon aikana?

Onko käytettävät materiaalit mieleisiä?

Tarvitsetko apua kansion teossa?

Oletko tyytyväinen kansiosi kanteen?

Miltä tuntui tehdä kansiota?

Olivatko kansioon käytettävät materiaalit mieleisiä?

Ovatko materiaalit mielestäsi kivan värisiä?

Olisitko kaivannut apua työskentelyssä?

TOINEN TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet;

Päivän tavoitteena on havainnoida kuinka lapset liikkuvat ryhmänä ja mitä erityistä huomioitavaa on ryhmän käyttäytymisessä sekä lasten innostuminen ympäristössä ja siellä liikkumisessa. Viettää mukava Ympäristön päivä.

Päivän toiminta: Teemme kävelyretken lähialueella havainnoiden ympäristöä ja luontoa.

Apukysymyksiä lapsille toiminnan aikana:

Miltä tuntuu olla ulkona luonnossa?

Onko täällä luonnosta jotain erityistä mistä pidät?

Onko sinulla jokin tarina kerrottavana luonnosta?

Mikä sinua miellyttää luonnossa?

Mitä muotoja täällä luonnossa näkyy?

Mitä ääniä täällä luonnossa kuuluu?

Kuunnellaan mitä asiaa puilla/ kivillä on?

Kosketellaan paikkoja luonnossa, miltä tuntuu koskettaa luonnossa eri paikkoja?

Onko sinulle jokin muisto luonnosta minkä haluaisit kertoa kaikille?

Näetkö täällä aarteita?

Mitä näillä aarteilla voisi tehdä?

KOLMAS TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet: Tutustua lasten kanssa Tikkurilan lähialueen kauniiseen luontoon. Leikkiä vapaasti luonnossa ja etsiä luonnosta aarteita mistä voi luoda jotain kivaa.

Päivän toiminta: Teemme luontoretken lähialueelle, missä lapset saavat tutustua luontoon ja sieltä löytyviin aarteisiin sekä leikkiä luonnon keskellä. Etsimme ja keräämme materiaaleja seuraavien päivien töitä varten.

Apukysymyksiä lapsille toiminnan aikana:

Mitä ulkoa jäi mieleesi?

Mikä ulkoa oli kivointa?

Mitä löysit ulkona?

Mitä luonto merkitsee sinulle?

Mitä muistat päivän retkestä?

Mikä oli tänään kivointa?

Mitä ääniä kuulit ulkona?

Onko sinulla tarina kerrottavana?

Onko sinulla aarteita kätöksäsi?

Miltä aarteesi tuntuvat käsissäsi?

Onko aarteissasi jotain muotoja?

Mitä ne muistuttavat?

Mitä näillä aarteilla pitäisi tehdä?

Mitä haluaisit maalata?

Onko sinulla jokin toive minkä haluaisit toteuttaa?

NELJÄS TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet: Lasten kädentaitojen harjoittaminen luonnosta ja Pessistä löytyvistä materiaaleista. Toteutetaan Luovaa Luonnosta ekologisesti. Lasten innostuneisuuden tason tutkailua toiminnan aikana.

Päivän toiminta: Teemme kädentaitoja luontoretkeltä kerätyistä luonnonmateriaaleista ja Pessistä löytyvistä materiaaleista. Haltian tai Haltiattaren valtakunnan maalaus johon lisätään luonnosta löydetyt materiaalit ja teemme Haltian tai Haltiattaren tai lapset saavat itse keksiä hahmoilleen nimet.

Apukysymyksiä lapsille toiminnan aikana:

Oliko tänään kivaa?

Mikä oli tänään mielestäsi kivointa?

Mikä oli tänään mielestäsi vaikeinta?

Mitä olisit halunnut tehdä toisin?

Oliko tämän päivässä työskentelyssä jotain erityistä mistä pidät?

Onko sinulla jokin tarina kerrottavana? esim. tarina haltiasta tai haltiattaresta

Haluatko kertoa työstäsi jotain ja näyttää sen muille?

VIIDES TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet: Tutustumis-retki Tikkurilan Kierrätyskeskukseen. Perehdymme lapsen silmin kierrätykseen ja sen vaikutukseen. Kuinka pienillä arjen teoilla voi säästää luontoa ja ympäristöä? Mitä kaikkea kierrätyskeskus pitää sisällään?

Päivän toiminta: Teemme retken Tikkurilan kierrätyskeskukseen ja hankimme kierrätysmateriaaleja.

KUUDES TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet: Teemme kädentaitoja kierrätysmateriaaleista, joita lapset ovat löytäneet kierrätyskeskuksesta ja Pessistä sekä kotoa tuoduista materiaaleista. Tavoitteena antaa lapsille välineitä oman lelun ja leikin suunnitteluun sekä innostaa lapsia luomaan vanhasta uutta käyttäen mielikuvitusta.

Päivän toiminta: Teemme kädentaitoja kierrätysmateriaaleista. Lapset saavat itse ideoita ja suunnitella kierrätysmateriaaleista tehtävät teokset.

SEISEMÄS TOIMINTAKERTA

Päivän tavoitteet: Kertaamme kaikkien 7pv. tekemisiä. Käymme lasten kanssa keskustelua ja mitä olemme kerhon aikana oppineet taiteen ja luovuuden sekä luonnon ja kierrätyksen merkityksistä. Työstämme keskeneräiset työt kasaan ja laitamme kaikki työt näytille vanhempien varten. Arviointi- ja palautekyselyiden kerääminen lapsilta ja vanhemmilta. Näyttelyn pitäminen kerhon tuotoksista lasten vanhemmille. Jätämme hyvästit toisillemme.

Päivän toiminta: Kertaamme kerhon aikana opittua luonnosta ja kierrätyksestä. Yhdessä keskustelemme ja teemme tehtäviä loppuun. Kokoamme lasten työt yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja laitamme teokset näytteille. Yhdessä katselemme ja ihailimme kättemme jälkiä.

Hyvästien jättäminen lapsille!

Kesäkerhon kuvaamisen lupa

4.6.2009

Hei!

Olemme Katja Bergström ja Milja Kuutsa Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulun aikuis-sosionomiopiskelijoita. Tämän projektin, ”Luovaa Luonnosta kesäkurssin” on tarkoitus olla osana opinnäytetyötämme. Teemme opinnäytetyömme ympäristö- ja taidekasvatukseen liit-tyen.

Mukavan yhteisen kurssimme aikana havainnoimme lasten toimintaa ja ympäristössä liikku-mista sekä innostusta kädentaitoihin ja retkille osallistumisesta.

Tarvitsemme kirjallisen luvan siitä, että lastanne saa havainnoida ja valokuvata osana tutki-musta. Kuvia ja videota ei käytetä kaupallisiin tarkoituksiin eikä niitä julkaista julkisissa tilai-suuksissa. Lasta ei voi millään tavoin tunnistaa tutkimuksesta eikä tutkimus tule kuin Laurea-Ammattikorkeakoulun käyttöön.

Aurinkoisin terveisin,

Katja Bergström & Milja Kuutsa

-
- Lapsemme saa osallistua opinnäytetyön tutkimukseen
- Lasta saa valokuvata ja videoida opinnäytetyötä varten
- Oppilaan tekemiä töitä saa kuvata opinnäytetyötä varten
- Lapsen kuvia ja töiden kuvia saa käyttää Vantaan kaupungin markkinointi- ja viestintätarkoituksiin. ·

Lapsen nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus _____

Päivänpalaute hymiökuvat: Tykkää, mietityttää, ei pidä.

Ilmoitus lasten vanhemmille ”Kierrätyskeskus vierailusta”.

Hei kesäkerholaisten vanhemmat!

8.6.2009

Olemme lähdessä kesäkerholaisten kanssa kävellen keskiviikkona 10.6.2009 tutustumaan & opastetulle kierrokselle Tikkurilan kierrätyskeskukseen.

**Huom! Lähtö Kierrätyskeskukseen Pessistä heti aamusta klo.10.
Palaamme Pessiin kierroksen jälkeen noin.11.30.**

Terveisin kesäkerhon ohjaajat:
Milja ja Katja

Kooste Kesäkerhon loppukyselystä

(PALAUTE KYSELY TEHTÄVÄKSI KOTONA YHDESSÄ LAPSEN KANSSA)

Laita x sen kuvan alle mikä merkeistä kuvaa lapsenne mielestä parhaiten kesäkerhossa tapahtunutta toimintaa.

1-8 arvostelu

1 = 1/1/1/1/1/1/1/

3= 1/

Yhteensä 7 vastausta

Yksi osallistuja osallistui toimintaan vain kahtena päivänä, eivätkä he vastanneet kyselyyn.

Yksi osallistujista ei palauttanut kyselyä.

N= 9

1.a) Mistä saitte tiedon kesäkerhosta?

- Vantaan kaupungin nettisivulta
- Kerhon ohjaajalta (Milja Kuutsa)
- Internetistä
- Pessi-kuorosta
- Pessi-kuoron kesätiedotteesta / Kesä-Vantaan lehdestä
- Lapselle kertoi äiti
- Kuusikon koulun tiedotteesta (jalkatyön tiedote)

b) Onko lapsesi osallistunut aiemmin vastaavanlaiseen kerhoon?_1__Kyllä__6_Ei

2. Oliko kesäkerhon kesto (7 pv) mielestäsi sopiva? __6__Kyllä__1_Ei

3. Jos, mielestäsi 7pv. ei ollut hyvä aika, mikä olisi ollut parempi?

- 16 pv,
- 10 pv
- pitempi kävisi

4. Oliko kesäkerhon kesto (7 pv) lapsenne mielestä sopiva?_4__Kyllä__3_Ei

5. Jos, lapsenne mielestä 7pv. ei ollut hyvä aika, mikä olisi ollut parempi?

- pitempi
- 5 pv
- olisi saanut olla muutaman päivän pitempi

6. Oliko mielestäsi kerhon päivittäinen kesto (4 h) hyvä?

_ 5_ Kyllä_ 2_ Ei

7. Jos mielestäsi (4 h) ei ollut hyvä aika, mikä aika olisi ollut parempi?

- viisi tuntia tai alle
- kuusi tuntia 9-15

8. Oliko lapsenne mielestä kerhon päivittäinen kesto (4 h) hyvä?__Kyllä_2__Ei

9. Jos lapsenne mielestä (4 h) ei ollut hyvä aika, mikä aika olisi ollut lapsenne mielestä parempi?

- olisi halunnut kestävän pitempään, 5 - 6 tuntia

10.a) Mikä kesäkerhossa oli lapsenne mielestä mukavinta?

- kivointa oli tehdä taloa kilpikonnalle (kierrätyskeskuksesta löytyvistä materiaaleista)
- kaikki askartelu ja kivipuistossa käynti
- että siellä oltiin, ”kaikki” ja pehmolelun tekeminen
- tehdä tyynyä ja nallea, käynti kierrätyskeskuksessa. Sai itse valita ja päättää mitä tekee
- askartelu
- tehdä kansiota

b) Mikä kesäkerhossa oli teidän mielestä mukavinta?

- sai opastettua puuhastelu aikaa, tyttäreemme on todella innokas käsityöläinen
- kierrätyskeskus tutustuminen
- retket, toiminta, mukavat innostuneet lapset
- mukavinta oli huomata, että lapsi lähti mielellään kerhoon
- lapsi pääsi askartelemaan ja piirtämään
- se, että lapsi menee mielellään kerhoon, on mielekästä tekemistä, kavereita ja on myös pedagogista puolta

12.a) Oliko lapsenne mielestä kesäkerhon ohjelma hyvä? _5__Kyllä_1__Ei

- ei koska rintamerkkejä sai tehdä kuin kaksi

b.) Oliko lapsenne mielestä jokin kesäkerhon toiminnassa vaikeaa?

- ei ollut 4 vastausta
- yksi tyhjä
- kansion tekeminen
- ohuen langan laittaminen neulan silmään

Kesäkerhon vetäjille kehittämis- ideoita, palautetta

- kaikki olivat kivoja juttuja
- kierrätyskeskuksessa olisi voinut käydä toisenkin kerran
- lapselle mukavaa tekemistä kesäloman aikana
- lapsi sai uusia ystäviä
- luulin, että kun kerhon nimi oli luovaa luonnosta, että siellä ollaan ulkona suurin osa ajasta
- ehkä kierrätysasiaa enemmän

- otitte lapset hienosti vastaan ja saatoitte heidät kotiin iloisina, hieno juttu
- hyvä idea, kannattaa toteuttaa ensi kesänäkin

Muuta, toiveita:

- 6 tyhjää
- vielä enemmän retkiä joilla voisi kerätä roskia pois luonnosta

Haluaako lapsesi osallistua uudestaan vastaavanlaiseen kerhoon?

KYLLÄ ___5___ EI ___1___

- yksi tyhjä
- jos ei ole muuta menoa esimerkiksi mokille menoa (kyllä vastaaja)
- ei osannut vastata miksi, kun siellä on yksi sellainen tyttö (ei vastaaja)
- sai opastettua puuhastelu aikaa

Huomioita vastauksista:

- Tyhjiä vastauksia jättänyt osallistui kerhoon vain kahteen ensimmäiseen ja viimeiseen päivään, sairastumisesta johtuen.

Kerhoon ilmoittautui yksitoista lasta ja kerhopäiviä oli seitsemän. Neljä lapsista osallistui kaikkina päivinä toimintaan ja kolme lapsista oli poissa yhden päivän. Kaksi lasta osallistui kolmena päivänä kerhoon. Yksi lapsi osallistui kerhoon vain kahtena päivänä, hänellä oli muille päiville toinen kesäkerho varattuna. Lapsille saatiin näin järjestettyä hoitopaikan kyseisille päiville. Poikkeavat osallistumisajat oli ilmoitettu jo ilmoittautumisen yhteydessä.

Pyysimme kirjallisen luvan siitä, että lapsia saisi havainnoida ja valokuvata osana tutkimusta. Kuvia ja videota ei ollut tarkoitus käyttää kaupallisiin tarkoituksiin eikä niitä julkaistaisi julkisissa tilaisuuksissa. Lapsia ei voisi millään tavoin tunnistaa tutkimuksesta. Saimme kirjallisen luvan kaikilta kerhoon osallistuvilta seuraaviin käyttötarkoituksiin:

- Lapsemme saa osallistua opinnäytetyön tutkimukseen
- Lasta saa valokuvata ja videoida opinnäytetyötä varten
- Oppilaan tekemiä töitä saa kuvata opinnäytetyötä varten
- Lapsen kuvia ja töiden kuvia saa käyttää Vantaan kaupungin markkinointi- ja viestintätarkoituksiin.

Kaikki osallistujat jättivät luvan valokuvauksesta ja kuvien käyttöön. Yhden lapsen kohdalla kuvia ei saa käyttää Vantaan Kaupungin markkinointi- ja viestintätarkoituksissa.